

УНІВЕРСИТЕТ імені АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ
КАФЕДРА ЄВРОПЕЙСЬКИХ І СХІДНИХ МОВА ТА ПЕРЕКЛАДУ

Робота допущена до захисту
Зав. кафедри
Зінукова Наталія Вікторівна
д. пед. н., професор

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
магістра

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО
КІНОДИСКУРСУ В ПРОЦЕСІ СУБТИТРУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО
ФІЛЬМУ «ІВАН СИЛА» АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Здобувача
Кабітової Марії Петрівни
ОПП Переклад (англійська)
Спеціальність 035 Філологія
Керівник кваліфікаційної роботи
Зінукова Наталія Вікторівна
д. пед. н., професор

Дніпро
2024

УНІВЕРСИТЕТ імені АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ
КАФЕДРА ЄВРОПЕЙСЬКИХ І СХІДНИХ МОВ ТА ПЕРЕКЛАДУ

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав. кафедри Зінукова Н.В.

д. пед. наук, професор

« 04 » вересня _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу

здобувачу денної форми навчання

освітнього ступеня «магістр» ОПШ «Переклад (англійська)» спеціальності

035 Філологія

Кабітовій Марії Петрівні

Тема кваліфікаційної роботи: «Соціокультурні особливості українського кінодискурсу в процесі субтитрування художнього фільму «Іван Сила» англійською мовою»

Керівник кваліфікаційної роботи: Зінукова Наталія Вікторівна,

д. пед. наук, професор

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи		Підписи
		за планом	фактично	
1	Закріплення керівника кваліфікаційної роботи	04.09.2023	04.09.2023	
2	Вибір та обговорення теми кваліфікаційної роботи	04.09. 2023	04.09. 2023	
3	Остаточне затвердження теми кваліфікаційної роботи	24.10. 2023	24.10. 2023	
4	Одержання завдання на кваліфікаційну роботу у наукового керівника	04.09. 2023	04.09. 2023	
5	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	18.09. 2023	18.09. 2023	
6	Виконання першого розділу	25.10. 2023	25.10. 2023	
7	Виконання другого розділу	30.11. 2023	30.11. 2023	
8	Виконання третього розділу	15.12. 2023	15.12. 2023	
9	Оформлення висновків і рекомендацій	30.12. 2023	30.12. 2023	
10	Оформлення роботи, одержання відзиву	08.01.2024	08.01.2024	
11	Попередній захист кваліфікаційної роботи	20.12.2023	20.12.2023	
12	Захист кваліфікаційної роботи	14-16.01. 2024	14- 16.01.2024	

Дата видачі завдання «04» вересня 2023 р.

Здобувач: Кабітова Марія Петрівна

Керівник кваліфікаційної роботи: Зінукова Наталія Вікторівна, д. пед. наук, професор

Затверджено на засіданні кафедри
 Протокол No 1 від 29 серпня 2023 р.

Зав. кафедри Н. В. Зінукова

ВІДГУК КЕРІВНИКА

на кваліфікаційну роботу магістра за темою: «Соціокультурні особливості українського кінодискурсу в процесі субтитрування художнього фільму «Іван Сила» англійською мовою»

здобувача 2 курсу магістратури
ОПП Переклад (англійська)
Кабітової Марії Петрівни

Оцінка окремих складових кваліфікаційної роботи:

1. **Оформлення роботи** (не більше 10 балів) - 10 (відповідність оформлення кваліфікаційної роботи встановленим університетом вимогам: кількість сторінок; оформлення титульного листа, рисунків, таблиць, діаграм, посилань, списку літератури тощо)

2. **Своєчасність подання окремих елементів роботи керівнику** (кожний своєчасно поданий елемент дає по 5 балів, не більше 20 балів) - 16

3. **Теоретичний та аналітичний аспекти роботи** (не більше 25 балів) з них:

- **Структура та логічність побудови роботи** - 5 (відповідність змісту назви теми, наявність та зміст Вступу; виділення 3-4 глав, в кожній із яких – по 2-3 параграфи, наявність та зміст Висновків, логіка побудови роботи в цілому та в межах окремих розділів)

- **Фактичний матеріал** - 5 (наявність фактичного матеріалу, в тому числі зібраного здобувачем за допомогою лінгвістичного аналізу)

- **Використання лінгвістичних методів аналізу** - 5

- **Використання літератури** - 5 (масштаби представлення в роботі сучасних досліджень даної проблематики, критичність аналізу публікацій та підходів, представлених в літературі та інших інформаційних джерелах)

- **Повнота та деталізація** (ступінь повноти та деталізації при розкритті основних аспектів теми роботи) 5

4. **Практична реалізація результатів дослідження** (не більше 20 балів) - 20 (наявність та ступінь обґрунтованості рекомендацій та пропозицій, викладених в роботі та відбиваючих власний погляд студента)

5. Оцінка попереднього захисту (не більше 25 балів) __25__

Додаткові думки та загальний висновок керівника _____

Загальна оцінка (не більше 100 балів) _____ 96 (А) _____

Дата оформлення відгуку _____

КЕРІВНИК
кваліфікаційної роботи

_Зінукова Н.В. _____

Д. пед.н., проф.

(П.І.Б. керівника,
вчений ступінь,
наукове звання)

(підпис)

АНОТАЦІЯ

Кабітова М. П. “Соціокультурні особливості українського кінодискурсу в процесі субтитрування художнього фільму «Іван Сила» англійською мовою”

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню соціокультурних реалій у тексті художнього кінофільму та способами їх передачі у процесі субтитрування англійською мовою. Актуальність даної теми полягає в тому, що українські кінотвори складаються з чималої кількості лексем, які передають народний колорит, які у перекладі мають зберегти основні функції. Крім цього сфера аудіовізуального перекладу є маловивченою через складнощі появи даного поля діяльності.

У роботі вказується теоретичні відомості про історію створення кінематографу, особливості художнього дискурсу, як складової кінодискурсу та його культурна своєрідність. Крім цього, розглядаються способи передачі реалій з народним компонентом англійською мовою та види аудіовізуального перекладу. Також наявний аналіз лексичних і соціокультурних особливостей обраного українського художнього фільму і способи перекладу лексем з національним компонентом.

Робота складається з вступу, трьох розділів (теоретичного, аналітичного та практичного), висновків, списку використаних джерел та додатку. У роботі використано 80 джерел.

Ключові слова: соціокультурні реалії, безеквівалентні лексеми, власні назви, фонова лексика, діалектизм, слово-символ, фразеологізм, ідіома, транслітерація, транскодування, калькування, еквівалент, аналог, трансформаційний переклад, компенсація, кінотекст, художній фільм, аудіовізуальний переклад, субтитрування.

SUMMARY

Kabitova M. “Social and Cultural peculiarities of Ukrainian Cinema Discourse in the Process of Subtitling of the Movie “Ivan Sylva”

This thesis is devoted to the study of sociocultural lexical units in the feature film text and means of translation during English subtitling. The relevance of this topic is due to the fact that Ukrainian films consist of a considerable number of lexemes with the cultural flair, which should preserve the main functions in the process of translation. In addition, the field of audiovisual translation is poorly studied due to the sphere creation difficulties.

The paper considers theoretical information about the cinematography history, feature discourse peculiarities as a cinematic discourse component and its cultural originality. Moreover, we examine methods of conveying lexical units with a folk component in English and audiovisual translation types. There is also an analysis of the lexical and sociocultural features of the chosen Ukrainian feature film and national words translation methods.

The paper consists of an introduction, three chapters (theoretical, analytical and practical), conclusion and a list of sources used and an appendix. The paper includes 80 sources.

Key words: sociocultural lexical units, equivalent-lacking words, proper names, neutral words, dialecticism, word-symbol, phraseological unit, idiom, transliteration, transcoding, loan translation, equivalent, analog, transformational translation, compensation, cinematic text, feature film, audiovisual translation, subtitling.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1.....	12
ЛІНГВІСТИЧНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ КІНОДИСКУРСУ .	12
1.1 Історія появи кінематографу.....	12
1.2 Художній дискурс як елемент кінодискурсу	13
1.3 Соціокультурна своєрідність українського кінодискурсу	20
1.4 Способи передачі реалій з українською національною специфікою англійською мовою	26
1.5 Види та особливості кіноперекладу	31
РОЗДІЛ 2.....	41
АНАЛІЗ ЛЕКСИЧНИХ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОГО ХУДОЖНЬОГО ФІЛЬМУ	41
2.1 Опис художнього кінофільму “Івана Сили” за повістю О. Д. Гавроша “Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу”	41
2.2. Фонова лексика з національно-культурним компонентом як характеристика соціокультурної ідентичності фільму «Іван Сила»	45
2.3. Безеквівалентні лексеми як соціокультурний елемент українського кінодискурсу.....	48
2.4. Аналіз діалектних реалій як прояв національного колориту в художній кінотворах.....	51
2.5. Слова-символи як засіб передачі народного аспекту	54
2.6. Фразеологічні одиниці як соціокультурний компонент.....	55
2.7. Стилiстичні фігури як специфіка тексту художнього кінофільму	58
РОЗДІЛ 3.....	67
СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ З СОЦІОКУЛЬТУРНИМ КОМПОНЕНТОМ.....	67
3.1 Проблема перекладу лексем з національним компонентом	67
3.2 Транслітерація як спiсiб передачі власних назв у кінотворі	69

3.3 Передача лексичних одиниць з національним компонентом транскодуванням	70
3.4 Калькування як спосіб перекладу соціокультурних лексичних одиниць	70
3.5 Еквівалентний переклад як спосіб передачі соціокультурних лексем	72
3.6 Переклад лексичних одиниць з українським колоритом застосовуючи аналог	78
3.7 Трансформаційний переклад для передачі народних лексем у кінотексті ...	80
3.8 Прийом компенсації для передачі соціокультурних реалій.....	81
3.9 Способи перекладу стилістичних фігур у тексті художнього кінофільму “Іван Сила”	83
ВИСНОВКИ	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	96
ДОДАТОК А	107
ABSTRACT.....	152

ВСТУП

Аудіовізуальне мистецтво стає невід'ємним елементом сучасної міжнародної та міжкультурної комунікації в усьому світі. Дана сфера стрімко розвивається і має прямий вплив на галузі кіно, телебачення, освіти, цифрових технологій, інновацій. Однак через відносну нещодавню появу, дана тема тільки починає ставати об'єктом досліджень. Варто зазначити, що основною причиною недостатнього вивчення цього питання, в порівнянні з літературними творами, технічними, науковими та публіцистичними роботами є технічні особливості медіа продуктів, з яких складаються аудіо- та відеоматеріали загалом.

Тема даної роботи є **актуальною**, так як сфера виробництва аудіовізуальних творів стрімко розвивається та має вплив на різні сфери суспільного життя. Українські художні фільми стрімко наповнюють реаліями з соціокультурним компонентом з метою передачі національних традицій та особливостей народного побуту. Субтитрування англійською мовою, як один із способів передачі мови оригіналу, допомагає глядачу почути оригінальні й емоції, інтонацію актора, читаючи переклад з написів на нижній частині екрану.

Об'єктом дослідження даної роботи є кінодискурс.

Предметом дослідження є соціокультурні особливості в українських фільмах та способи передачі реалій з національним компонентом під час субтитрування англійською мовою.

Мета дослідження полягає у виявленні лексичних та соціокультурних особливостей українського кінодискурсу, стратегії й способи їх передачі англійською мовою. Для досягнення даної мети потрібно було виконати наступні **завдання**:

1. Вивчити теоретичний матеріал присвячений кінематографу та історію його виникнення.
2. Вказати особливості художнього дискурсу.
3. Визначити лексичні особливості та соціокультурну своєрідність українського кінодискурсу.

4. Сформулювати лінгвістичні, граматичні та стилістичні особливості аудіовізуальних творів.
5. Окреслити способи передачі реалій з українською національною специфікою англійською мовою.
6. Дослідити види та особливості аудіовізуального перекладу.
7. Проаналізувати лексеми з культурним компонентом на прикладі художнього фільму “Іван Сила”.
8. Визначити способи передачі кожного виду лексичних соціокультурних одиниць під час субтитрування англійською мовою.

Для виконання поставлених завдань були використанні наступні **методи** дослідження:

1. Зіставний метод дослідження був використаний для аналізу лексем з народним компонентом в українському художньому кінофільмі та його перекладі англійською мовою.
2. Дискурсивний аналіз був застосований для розгляду соціокультурної своєрідності та мовленнєвого аналізу аудіовізуальних творів.
3. Функціональний, за допомогою якого ми визначаємо функції кожної окремої лексичної одиниці з соціокультурним у реченнях та репліках діалогічного спілкування.
4. Конверсаційний аналіз для окреслення характеру розмови, значення взаємодії, переговорів та поведінки мовців.

Наукова новизна полягає у визначенні соціокультурних особливостей українського кінодискурсу та субтитрування кінофільмів англійською мовою.

Теоретична та практична цінність полягає в тому, що результати даного дослідження можуть бути використанні для додаткового вивчення матеріалу при підготовці перекладачів на спецкурсах, заняттях з аудіовізуального перекладу, теорії перекладу.

Апробація роботи: матеріал дипломної роботи було опубліковано у вигляді тез у рамках Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених “Молодь України в контексті міжнародної комунікації”.

Структура роботи: робота складається з анотації, вступу, теоретичного, аналітичного та практичного розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Бібліографія містить 80 робіт українських та іноземних дослідників у сферах кіномистецтва, теорії перекладу, стилістики та лексикології.

РОЗДІЛ 1

ЛІНГВІСТИЧНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ КІНОДИСКУРСУ

1.1 Історія появи кінематографу

Кінодискурс є сучасним комбінуванням зображення та звукового супроводу, яке розраховано на сприйнятті інформації слухом і зором. Через відносну нещодавню появу, даний дискурс тільки починає ставати об'єктом досліджень.

Варто зазначити, що основною причиною недостатнього вивчення даного питання, в порівнянні з літературними творами, технічними, науковими та публіцистичними роботами є технічні особливості медіа продуктів, які мали вплив на виникненні аудіо- та відеоматеріалів загалом. Відповідно, ми розпочнемо дане дослідження з історії появи аудіовізуального дискурсу.

По-перше, офіційна поява першого повнометражного фільму зі звуковим супроводом та мовними епізодами відбулася 1927 року.

Американський мюзикл театрального актора та режисера Алана Кросленда “Співак Джазу” став справжньою революцією у сфері кіномистецтва, за що був нагороджений почесною та найпрестижнішою нагородою “Оскар” у 1929 році. Слід додати, що звукорежисер, який працював зі звуковим оснащенням під час виробництва фільму, Джордж Гроувз посприяв активному розвитку та вдосконаленню аудіовізуальних матеріалів. Надалі звук отримав функцію виражального засобу [63].

На початку ХХ століття звукозапис був дуже складним процесом. Це було викликано, по-перше, проблемою синхронізації. Так як зображення та звук відтворювалися різними пристроями, їх було важко запускати та відтворювати одночасно.

По-друге, з появою кінопроекторів стало можливим демонструвати кінотвори широкому загалу людей, але звукові прилади не мали властивості супроводжувати кадри аудіодоріжками. Якщо взяти до уваги період появи

спеціальної техніки, варто підкреслити, що звук був недостатньої якості. Це було пов'язано з певними особливостями пристроїв та неможливістю знаходитися акторам поряд з ними та записувати голосовий супровід [1].

А писемність, а й відповідно перша поява символів та слів відбулася у VIII—VII тис до н е. На дереві, глині та камені використовували синтетичну піктографію: умовні знаки, схеми, малюнки, графіки та символи. Народи Північної Азії, Західної Африки та Північної Америки робили малюнки на скелях, щоб передати образи без озвучення [8].

Найдавнішою складовою, яка стала поштовхом для розвитку критського письма, тобто використання ієрогліфів та лінійних різновидів, є шумерське (IV—III тис до н е). Такий різновид письменництва зберігся на глиняних табличках у вигляді клинопису.

За допомогою фінікійської абетки, подальшому впровадженню приголосних, з'являється перша грецька абетка, яка використовується з IX століття до н. е. На її основі створено латинську та кириличну абетки. Варто навести приклад найдавнішої пам'ятки грецької літератури, яка була написана у VIII столітті до н.е. з використанням давньогрецького алфавіту, а саме ліричної поеми про вчинки та подвиги давніх героїв поета Гомера – “Іліада”. Відтоді історичні події, розвиток писемності, винахід паперу та поява нових мов сприяли розвитку як мистецтва, науки, медицини, так і міжособистісної та міжкультурної комунікацій [24].

Отже, проаналізувавши вище сказаний матеріал, ми можемо зробити висновок, що поява сфери кіномистецтва була пов'язана з чималою кількістю технічних складнощів при створенні цифрових продуктів.

1.2 Художній дискурс як елемент кінодискурсу

Екранна мова поєднує найбільш потужні канали сприйняття інформації, слуховий та зоровий. До основних елементів аудіовізуальної мови відокремлюють: зображення (кадр, світло, графіка, колір, спецефекти, гра

акторів), звук (слово, музика, мовлення), які утворюють твір і реалізують авторський задум, передають інформацію, значення та символи.

Для створення певного образу, письменники заснували тропи й фігури, орієнтуючись на психологічних законах сприйняття інформації. Художні прийоми дають можливість зчитати і побачити пряме і переносне значення, які залежать від вміння творця донести думку до читачів [25].

Образотворчі засоби прикрашають мовлення. Це необхідно для того, щоб повідомлення було коротшим, згідно з чим швидше запам'ятовувалося. Але крім естетичної функції, стилістичні фігури є основою художнього мислення, що свідчить про силу авторської думки, широту уявлень, знань, інтересів. Вони допомагають передати реалії, зробити мову індивідуальною. Відповідно переклад має відтворити не тільки зміст, а й емоційний та інтонаційний характер. Перекладач має враховувати стилістичні та художні особливості тексту [5].

У статті О. А. Семенюк даний дискурс розглядається як сукупність мовленнєвих дій учасників спілкування, пов'язаних із пізнанням та презентацією адресата, осмисленням його мовної картини світу реципієнтом. Разом з тим, метою є вплив автора на цінності, знання та переконання аудиторії [52].

Перший чинник, який проявляє художній дискурс в медіатворах - жанрова приналежність, а саме розподіл за стилем, формою або змістом. Сучасні дослідження сходяться на думці, що чіткої системи визначення різновиду немає, так як вони часто перетинаються та стають все менш передбаченими. Але, необхідно зазначити, що під час створення умовних сцен, сценаристи, режисери, актори, художники орієнтуються на сталі норми, які загалом відокремлені у кіномову, що є основою аудіовізуального дискурсу. Усі репліки орієнтовані на діалогічну форму мовлення персонажів, відповідно у процесі створення наповнюють їх емоційно забарвленою лексикою, для досягнення художнього задуму та передачі артистичності й емоційності [31].

Естетичний вплив на глядача, комунікативний, соціально-мовний фактори є ключовими у художньому дискурсі, тому визнаємо необхідним відокремити

види діалогічного спілкування. За дослідженням В. О. Лапіної існують наступні типи:

- діалог – розпитування (запитання – повідомлення - спонукання), існують два підвиди: односторонній, де ініціатива запитувати інформацію належить лише одному партнеру, двосторонній – кожний учасник спілкування проявляє зацікавленість;
- діалог – домовленість (повідомлення - спонукання - згода), під час нього співрозмовники домовляються про спільні справи, наміри, зустрічі, повідомляючи інформацію, ставлячи запитання, спонукаючи до дій та вчинків;
- діалог – обмін враженнями (запитання/повідомлення - повідомлення), використовується для дізнавання думок, емоцій співрозмовник у відповідь на питання або історію співрозмовника;
- діалог – обговорення (повідомлення - повідомлення), учасники спілкування, маючи одну тему, діляться поглядами, думками, щодо певної ситуації [33, с. 4].

Крім цього, художній стиль мови й мовлення має граматичні особливості, а саме:

- будова речень не обмежується чіткими нормами та правилами;
- зазвичай фрази прості, не ускладненні та негроміздкі;
- використовується речення з різною модальністю та інтонаційною забарвленістю: питальні, спонукальні, окличні, розповідні;
- допускаються незакінчені, обірвані репліки, пропуски слів;
- використовуються елементи наукового, офіційно-ділового, публіцистичного, розмовного стилю;
- наявні цитати промов, зразки заяв, протоколів, тощо [71, с. 232-233].

При роботі з аудіовізуальним перекладом треба виконати стилістичний аналіз тексту, тобто виявити структуру, лексико-граматичні особливості, стилістичні тропи та зрозуміти зміст повідомлення.

Другий чинник – наявність образотворчого ряду (ескізи, креслення декорацій, реквізит), використання певних кольорів, освітлювальних приборів, стилю героїв, написи (маленький фрагмент тексту у книзі, документ, назва закладів), які зазвичай відіграють не тільки функціональну роль, а й передають зміст, образи, культурну своєрідність та авторські алюзії, які допомагають краще зрозуміти події та метафорично ототожнити видимі об'єкти й відсутні об'єкти в кадрі [58].

Музичне оформлення та звуковий супровід, які є невід'ємною складовою, можуть також переносити властивостей одного предмета або явища на інші. На це впливає дві різні знакові системи: образ і звук. Щоб створити мультимодальну метафору необхідно поєднати рухливе візуальне зображення одного об'єкту із легко впізнаваним для аудиторії звучанням іншого. Такий прийом змусить глядача зіставити два різних предмети і закладену в них роль, хоча в дійсності на екрані зображено лише одна фізична річ [64].

На сприйняття сюжету фільму впливають світогляд, характер, виховання людини. Це пов'язано зі зіставленням зображених побуту, природи, стосунків між людьми з отриманим досвідом глядача. Репліки героїв часто наповнюються порівняннями, щоб підкреслити риси характеру, особливості зовнішності або поведінки героя. “Порівняльні конструкції – один з методів пізнання об'єктивної дійсності за допомогою конкретних образів, а не абстрактних уявлень – характеризуються особливо широким діапазоном зіставляваних понять, з одного боку і оцінністю – з іншого [38, с. 3].

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що додається художня образність, розширюється контекст, додається експресія і кожна реалія усвідомлюється по-різному.

Головна роль використання тропу – виділити певні особливості за допомогою ототожнення з предметом, явищем, особою. Тому крім порівняння лексичних одиниць, існує його візуальне вираження. Яскравим прикладом у кіномистецтві є символічне значення кольорів. Кожний бачить, відчуває і оцінює їх по-своєму, але асоціації, які з'являються після порівняння поділяються на:

-температурні (теплі, холодні, гарячі, крижані), наприклад для позначення зими, використовують білі та сині відтінки, які навіть на фізичному рівні можуть викликати відчуття прохолоди у глядача;

- фактурні (м'які, жорсткі), асоціюється з емоціями, злість і лють – прояв жорсткості, а довіра та визнання – ототожнюється з м'якістю;

- акустичні (тихі, голосні, дзвінки), стосуються саме впливу на людину, зокрема червоний “голосний та кричущий” колір, а зелений, навпаки, “тихий і приглушений”;

- емоційно позитивні (веселі, приємні, бадьорі);

- емоційно негативні (сумні, напружені, нудні);

- нейтральні (спокійні, зрівноважені, без конкретних ознак) [47, с. 85-86].

Окрім вище вказаних прийомів, у художньому дискурсі використовується “гіпербола – зображення рис і особливостей явища або предмета в перебільшеному або применшеному вигляді” [21, с. 122].

Згідно з визначенням, наведеним вище, автори надмірно наголошують увагу на певних властивостях та художньо їх перебільшують, викривляють значення певних об'єктів або підкреслюють важливість ситуації, події. Також даний стилістичний засіб базується на емоційно-оцінних враженнях та переживаннях аудиторії. Головною відмінністю від порівняння є, по-перше, використання додаткових функцій прибільшення, крім зіставлення фактичних характеристик, але варто зазначити, що у текстах зустрічаються в спільному поєднанні [10].

По-друге, читач може зіткнутися з абсурдністю, так як уподібнюються речі, які суперечать одна одній. Таким чином, даний троп не може бути прихованим і непоміченим, так як створюється несподіваний ефект і змінюється сприйняття текстового повідомлення [59].

На додачу до вищевказаних тропів, доцільно розглянути метафору, як ключовий стилістичний прийом художнього та аудіовізуального дискурсів. О. А. Сербенська зазначає, що художній засіб базується на здатності мислення людини пізнавати реальність та її елементи, такі як природа, професійна діяльність,

культура, наука, характер та сутність особи, з урахуванням естетичних принципів. Авторка вважає, що створювати метафору здатні спостережливі люди, які мають за звичку проводити паралелі та протиставляти буденні явища [53].

Основні функції метафори за Ю. В. Черновою:

- когнітивна, відбувається спрощення та полегшення розуміння складних мовних одиниць;
- номінативна, словесне позначення певних явищ або предметів;
- інформативна, використовуючи даний стилістичний прийом, автор передає знання та досвід;
- мнемонічна, полягає у створенні штучних асоціацій у читача, з метою кращого запам'ятовування інформації;
- евристична, базується на виникненні термінів через застосування метафори;
- комунікативна, налагодження взаєморозуміння між адресатом і адресантом;
- експресивна, відображення внутрішнього світу людини [57, с. 126-128].

П. Ньюмарк виділяє наступні види метафор:

- стерта, образне значення не відчувається, не відбувається ефекту здивування та яскравих вражень;
- звичайна, описується конкретне або абстрактне поняття;
- адаптована – авторські метафоричні неологізми, підкреслюють стиль та особливості мовлення та вираження думок [73, с. 33].

З розвитком теорії перекладу, було сформульовано правило, коли метафора, в міру можливості, має зберігатися. Досліднику у сфері перекладу належать такі прийоми передачі художнього тропу:

- переклад за допомогою збереження метафоричного образу, якщо він зрозумілий носіям іншої мови;
- заміна метафори на еквівалент з мови перекладу;
- дослівний переклад, збереження лексичних та граматичних одиниць;

- додавання пояснювальної інформації [73, с. 34-37].

Під час виробництва кінотворів вербальна метафора може підкреслюватися візуальним рядом, за допомогою монтажу. Таким чином підвищується емоційна та художня образність і метафору легше сприйняти глядачу [43].

Найпростіша за структурою стилістична фігура, яка зустрічається в українському художньому дискурсі є повтор. За визначенням В.М. Русанівського, О.О. Тараненко це послідовність тотожних або подібних звуків, слів, частин синтаксичних конструкцій для вираження емоційності та зображального ефекту.

Також автори вказують декілька класифікацій повторів, відносно:

- мовного рівня: звукові, лексичні, синтаксичні;
- формально-семантичного вираження: повні, часткові;
- функцій: композиційні, номінативно-експресивні [49, с. 300].

За словами Р. Ріжко даний прийом найчастіше являє собою головний елемент композиції тексту, який допомагає у відтворенні думки та авторського задуму. Дослідниця виділяє декілька видів повторів. Перший, який ми розглянемо - посилюваний. Значення певної лексеми підкреслюється семантикою інших елементів речення, які звертають увагу читача або глядача на обраний об'єкт. Таким чином додається експресія та емоційність, що позитивно впливає на зацікавленість та сприйняття матеріалу.

Відповідно, коли аудіовізуальний твір перекладають іншою мовою, даний стилістичний ефект варто залишати, використовуючи еквіваленти – рівнозначні відповідники [48 с. 220].

У нашому дослідженні необхідно проаналізувати роль риторичного запитання. За значенням П. С. Дудик - “це фігура мови, створена для відтворення діалогу зі співрозмовником у вигляді питального речення, відповідь на яке є неможливою, зайвою або схованою у зміст питання” [16, с. 82].

Дане питання є актуальним у сфері аналізу художнього дискурсу. Л. Топчий підкреслює, що стилістичний прийом є показником оцінки ситуації, що

відтворює початковий задум, загострює увагу аудиторії до прихованих символів та тверджень. Головна роль, за словами філологині, “порушити актуальні проблеми, пов’язані зі змістом твору, тематичною основою, додати емоційного забарвлення під час діалогічного спілкування героїв” [55, с. 159].

Отже, проаналізувавши особливості художнього дискурсу, ми можемо дійти висновку, що при роботі з кінодискурсом варто звертати увагу на стилістичні прийоми та їх роль у повідомленні, так як вони є ключовими факторами сприйняття авторської ідеї. Відповідно, відтворюючи текст іншою мовою, необхідно обирати варіант з найменшими втратами образності, стилістики та змісту оригіналу.

1.3 Соціокультурна своєрідність українського кінодискурсу

Кіномистецтво було створено, як один з нових елементів комунікації. За допомогою нього можна візуалізувати або озвучити думки, погляди, ставлення до тих чи інших ситуацій [78].

По-перше, визнаємо необхідним надати визначення кінодискурсу. В. Бабенко наголошує, що це сукупність вербальних і невербальних компонентів кінотвору, а також факторів, які впливають на його створення й сприйняття. Основними одиницями є зображення, ланцюжок кадрів або планів, які складаються з образотворчого компонента, руху, звукового супроводу [2, с. 143].

Просторова й часова форма кіно, лінійний та непрямий характер взаємодії учасників комунікації, потребують семіотичного методу досліджень. Згідно з ним, Т.А. Крисанова розглядає кінематограф як специфічну сукупність знакових систем. У статті виділяє лінгвістичні, нелінгвістичні та кінематографічні деталі, на які звертає увагу глядач під час перегляду кінотвору. Мовна складова представлена письмовими знаками-символами, наприклад написами, титрами, які зображено на екрані й усними, серед яких мова акторів, пісні, закадровий текст. Немовна частина поділяється на візуальну (відеоряд, який містить зображення героїв, предмети, декорації, жести, міміку, світлові ефекти) та

звукову (природні або технічні шуми, музика). Кінематографічна складається з монтажу, комп'ютерних ефектів, ракурсу, кадру та плану. Ми можемо дійти висновок, що кінодискурс є вдалим поєднанням різних типів знаків [30].

Серед функцій, Л. Єпик, Д. Єпик відокремлюють:

- передача актуальної інформації, таким чином автор спілкується з глядачами, доносить певні повідомлення;
- освітня, твір сприяє засвоєнню знань, формуванню вмій та навичок;
- регулятивна, посилення норм суспільної поведінки;
- емотивна, вираження ставлення автора до певної проблеми;
- естетична, проявляється в емоційній оцінці повідомлення з точки зору художньої складової та краси;
- фатична, виконує роль підготовки глядача до сприйняття інформації та звертання його увагу до твору [18, с. 34-36].

Для позначення головного елемента аудіовізуальної культури в лінгвістичній та лінгвосеміотичній парадигмах використовується поняття “кінофільм”. За словами О. Щербак “це постановочний фільм, що складається з рухомих та статичних образів, усного та писемного мовлення, шумів, звуків, музикального супроводу. Всі елементи пов'язані між собою та перебувають у нерозривній єдності” [60, с. 178].

Т.Г. Лукьянова каже, що кінофільм є полісеміотичним явищем, водночас і продуктом художньої творчості, який передає ідеї, цінності, знання та інформацію глядачу, авторську думку про ситуацію або події. Стосовно технологічної складової, фільм являє собою аудіовізуальний твір з епізодами, пов'язаними сюжетом, творчим задумом, зображувальними засобами в поєднанні з музичним супроводом [34].

Види екранної творчості, відповідно до роботи С. І. Горевалова, Г. О. Десятник поділяються на:

- анімаційний фільм, створюється за допомогою покадрової зйомки послідовних рухів мальованих або об'ємних об'єктів;

- ігрове або художнє кіно, завданням якого є відтворити екранні образи авторського мистецького мислення, використовуючи драматургію, побудовану на художньому вимислі і творчості акторів;
- науково-пізнавальний вид кінематографу поширює різноманітні знання про світ. Даний вид виконує багато функцій і поділяється на чотири підвиди: науково-дослідницький, навчальний, науково-популярний та пізнавальний фільми;
- хронікально-документальне кіно являє собою авторську розповідь про факти з реального життя [11, с. 72-74].

На основі семіотико-стилістичних параметрів А. О. Ігнатова розрізняє три жанри кінодискурсу:

- художній-постановочний, художнє мовлення в якому стилізоване під побутове спілкування;
- нехудожній, для якого притаманний науковий або публіцистичний стиль мовлення;
- анімаційний (мультиплікаційний), в якому наявний виключно художній стиль мовлення [23 с. 49].

Орієнтуючись на зміст та форми існують наступні основні жанри: трагедія, кінокомедія, трагікомедія, мелодрама, драма, кінороман, кіноповість, кіноновела, детектив, авантюрний фільм, фантастичний фільм, казка, фільм жахів, музикальний фільм [13].

Одна з властивостей кінофільму – можливість передачі культурного та соціального середовища персонажів. Під час перегляду глядач дізнається нові реалії іншої культури, схеми поведінки, спілкування, традиції й цінності. Серед соціальної різниці, глядач може побачити відміну поведінку, різний характер людей та взаємодію між героями в різних обставинах [12].

Так як головним об'єктом дослідження є український дитячий художній фільм режисера Віктора Андрієнка “Іван Сила”, знятий за пригодницькою повістю “Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу”

письменника і журналіста О. Д. Гавроша, вважаємо необхідним вказати лінгвістичні особливості художньої мови дитячої літератури та кіно.

Перший прийом, який варто підкреслити - вживання незвичних вигаданих власних назв, які стають елементом словесної гри, розваги читача або глядача цікавим сполученням звуків. Водночас це спонукає їх повторення, розвиваючи мовлення. Частіше за все, використовуються звуки, які є відносно простими для вимови.

По-друге, задля захоплення дитини у текстах наявні звуконаслідування. Серед прикладів, у науковій роботі вказуються “мови” тварин, знайомі побутові звуки, часто вживані дитячі озвучування іграшок. Крім цього, такі звуки повторюються, через особливу прихильність дітей до віршування.

Закадровий текст або пряма мова від автора передає специфіку тексту, розкриває зміст та відкриває нові факти про героїв. Якщо такі прийоми використанні без причин, вказаних вище, глядач відволікається, зменшується зацікавленість, губиться головна сюжетна лінія [44, с. 10-12].

У дитячих фільмах часто зустрічаються експресивні, емотивні та етикетні способи вираження мовної культури. У творців дитячого кіномистецтва на меті стоїть завдання виховати національну інтелігенцію, яка є поціновувачем українського духу, культури та мови. Один з головних факторів, який сприяє розвитку даного напрямку є привчання маленьких глядачів до традицій, менталітету, традиційних побутових правил спілкування.

По-перше, автори додають засоби вираження ввічливості та шанобливого ставлення до батьків та родичів, щоб у дітей була більша мотивація їх використовувати.

По-друге, необхідною складовою мовного етикету є прощання, тому в діалогах можна зустріти різні вирази та словосполучення [50].

Для яскравої емоційності застосовуються звертання. За думкою Г. В. Навчук даний прийом підкреслює важливість певних персонажів, переживання, внутрішні почуття. Це ключовий засіб привернення уваги співрозмовника [42].

Соціокультурна складова кінодискурсу є фактором який впливає на сприйняття та розуміння авторської ідеї. При створенні фільму, спеціалісти навмисно збагачують репліки героїв гумором, грою слів, розмовною лексикою, сленгом, щоб підкреслити національну культуру і колорит. Дане питання досліджувало багато науковців, серед яких О. Селіванова, А. П. Загнітко, І. В. Богданова, Я. В. Мукатаєва, Л. Зімакової, О. І. Потапенко, Я. О. Потапенко, Л. П. Кожуховська, Т. В. Чубань, Т. М. Левченко, І.В. Бурчик.

За дефініцією О. Селіванової, культура – “це складний феномен життя певної групи або цивілізації, в поєднанні з способами матеріального й духовного усвідомлення та пізнання світу” [51, с. 348]. Також шляхи колективного існування представників різних народів або груп. Крім цього, культуру визначають як організацію людського життя, ключовий елемент внутрішнього світу національної особистості, способи творчої діяльності.

За думкою А. П. Загнітко, І. В. Богданової, мова є головним інструментом пізнання світу, саме тому вона є відображенням культури. Мова окреслює та описує наявну дійсність, невід’ємним компонентом якої є культурна складова. Коли відбуваються культурні зміни, змінюються й мовні одиниці [20].

Лексичні одиниці з національно-культурним компонентом становлять відносно невелику частину сучасної української мови. Перший вид, який ми розглянемо - фонові лексика. У дослідженні Я. В. Мукатаєвої вказується, що “це мова щоденного вжитку, яка через побутові ситуації набуває додаткового змістовного та естетичного значення” [41, с. 174-176].

Другий головний вид - безеквівалентні лексеми. За визначенням Л. Зімакової “вони являють собою специфічні поняття, які притаманні певним мовам. З часом вони стали символічними у межах однієї культури, відповідно їх значення надзвичайно важливе для втілення картини світу тексту” [22, с. 254-256].

О. І. Потапенко пропонує наступну класифікацію безеквівалентної лексики:

- назви історичних реалій, а саме особи за родом занять, посадою, походженням; державно-правові дії та місця; предмети державної атрибутики; назви зброї та спеціальних транспортних засобів;
- найменування одиниць виміру, грошей, як стародавніх, так і сучасних;
- предмети матеріальної культури, серед яких назви елементів традиційного старовинного та сучасного побуту; будівель та їх частин; одягу і його елементів, взуття, головних уборів, прикрас; страв, напоїв;
- явища і предмети духовної культури, наприклад музичні інструменти та виконавці, ігри, танці, звичаї, обряди, ритуали та предмети, що пов'язані з ними;
- особи за родом занять або професії;
- географічні назви, до яких включають населені пункти, особливості місцевості за рельєфом земної поверхні, назви фізичної географії, пов'язані з діяльністю людини [45, с. 350].

Для даного дослідження, на нашу думку, є необхідним зазначити визначення та види соціокультурних реалій. Л. Ф. Чернікова, Л. В. Зубкова пишуть, що “реалія – це слово, яке позначає предмети, процеси та явища, характерні для життя і побуту країни” [56, с. 172]. До того ж до нього не притаманна наукова точність визначення, що є властивим термінам - мовні знаки, що використовуються для позначення наукових понять спеціальної професійної галузі знань, які також є проявом соціокультурної своєрідності кінотвору.

У роботі О. І. Потапенко, Я. О. Потапенко, наголошується на існуванні “діалектних реалій”, які називають специфічні загальнонародні предмети або явища. У текстах інколи зустрічається термін-реалія, коли вони збігаються один з одним. Але все ж, частіше реалії виникають у побутовому розмовному мовленні, а терміни, у свою чергу, утворюються шляхом переосмислення звичайних слів або на основі лексичних одиниць латинської й грецької мов [45].

Ще одне явище, яке пов'язано з мисленням, свідомістю окремого народу та проявляє соціокультурний аспект українського кінодискурсу є слова-символи. До головної характерної риси, яка допомагає знайти їх у тексті, відносяться

предмети побуту, які мають додаткову інформацію про народні особливості. Наприклад, лексеми одягу допомагають створити певний візуальний образ героя, орієнтуючись на який, створюється уявлення про соціальний статус та характерні риси людини [61].

В. І. Кононенко зазначає, що фразеологічні одиниці здатні описувати світ, інтерпретувати, оцінювати і виражати до нього суб'єктивне ставлення мовця. Тому розглянемо їх роль у кінофільмах.

Важливим для даної роботи є алгоритм створення ідіом. Дослідниця вказує, що спочатку виникає ситуація, за якою закріплюється зміст. Після переосмислення, формується образ фразеологічної одиниці на основі перших значень слів, використаних в той момент. Саме ці слова зберігають за собою особливе значення та зміст, які надають культурно-національний колорит.

Реалії, застосовані у фразеологізмах, є унікальними, глибоко національними, не властивими іншим культурам. Вони представляють різноманітні сфери українського буття, а саме історію, особливості народних звичаїв та обрядів, своєрідність природних явищ та кліматичних умов [27].

Отже, проаналізувавши наукові роботи український науковців, ми можемо зробити висновок, що український кінодискурс дійсно наповнений соціокультурними реаліями, які передають ідентичність, культурні особливості, мають повчальний ефект для дітей.

1.4 Способи передачі реалій з українською національною специфікою англійською мовою

Коли кінофільм збагачений лексичними одиницями з елементами народності, під час перекладу варто підкреслити національний колорит. Соціокультурні чинники мають вирішальний вплив на сприйнятті твору. Так як культурний компонент відрізняється в кожній мові та країні, через зв'язок з різними сферами суспільного життя, фонові знання сприяють правильному тлумаченню реалій, образних висловлювань.

Кінотекст має певну схожість з художнім стилем, відповідно перекладачі стикаються зі схожими проблемами, незважаючи на те, що аудіовізуальні твори є більш вільними за структурою та мають певні відмінності. Крім лінгвістичних, культурних існують технічні перешкоди, які впливають на адекватність та еквівалентність перекладу [46].

Розглянемо способи передачі гри слів, яка часто зустрічається в дитячих художніх фільмах. Загалом це явище з'єднує декілька протилежних один до одного виразів, які мають різні значення, але однакову, подібну форму.

Серед варіантів перекладу, у роботі вказується, що гра слів мовою оригіналу перекладається грою слів мови мети, з обов'язковою зміною форми та семантики.

Другий спосіб, коли гра слів передається виразом без елементів літературного прийому, але зберігається значення.

По-третє, можливий переклад риторичними засобами, такими як:

- повтор – навмисне накопичення звуків, слів, словосполучень;
- алітерація – повторення однорідних приголосних звуків;
- рима – співзвуччя закінчень у близько розташованих словах;
- іронія, виражає глузливе, водночас критичне ставлення до предмета, людини, ситуації;
- поетична метафора, використовується для опису або порівняння абстрактних ідей, з конкретними образами, які не пов'язані між собою;
- парадокс має лаконічну форму, передає незалежність суджень та мислення [6, с. 36-37].

Як вже було зауважено в минулому підрозділі, звуконаслідування є одним з елементом прояву експресивності та емоційності кінофільму. Спосіб перекладу визначається за функцією в кінотексті, існують:

- звукову виразність можливо не зберігати і замінювати еквівалентами мови мети;
- транскодування, звукова та/або графічна форма слова оригіналу передається буквами мови перекладу;

- транскрипція – відтворює звучання лексичних одиниць мови оригіналу, найчастіше використовується під час перекладу [39, с. 65-66].

Для передачі ввічливості А. С. Коробко вказує лексичні маркери, які варто використовувати в художньому та кіно- дискурсах: “please”, “thank you”, “thank you very much”.

Для підкреслення емоцій співрозмовників, додаються прислівники “terribly”, “awfully”, “such as”, “ so”, “very ” тощо.

Згоду та солідарності з мовцем підкреслюють за допомогою таких експресивних словосполучень як “of course”, “in fact”, “in some cases” [28].

Щодо питання перекладу безеквівалентної лексики ми звернулися до статті І.М. Гаврилової, О.А. Атанасової. Під час перекладу вони пропонують застосувати:

- транслітерацію і транскрипцію, що передають власні, географічні назви, назви компаній, фірм, газет, видань;
- калькування – буквальний переклад іншомовної лексичної одиниці;
- описовий переклад – розкриває значення слова мови оригіналу за допомогою розгорнутих словосполучень;
- наближений переклад полягає у використанні реалії з національною специфікою мови мети замість безеквівалентної лексичної одиниці мови оригіналу;
- трансформаційний переклад, пояснення реалії у контексті, під час якого змінюється синтаксична структура речення, відбувається часткова або повна заміна значення слів.

Для пояснення останнього виду перекладу, необхідно розглянути види трансформацій та мету їх використання. Граматичні трансформації бувають:

- додавання, полягає у додаткових словах тексту або змісту оригіналу;
- вилучення деяких слів для запобігання порушення норм перекладу;
- заміна лексичних одиниць на ті, які здатні краще передати зміст повідомлення мови оригіналу;

- перестановка окремих елементів речення для збереження синтаксичної структури.
- членування речення, коли одне речення перетворюється на два або більше;
- об'єднання речень, з декількох окремих речень утворюють одне [9, с. 99-100].

До лексичних трансформацій відносять:

- конкретизацію, уточнення певних термінів або слів;
- генералізацію, яка полягає у заміні слова з вузьким значенням тексту оригінала на більш змістовний відповідник мовою перекладу;
- антонімічний переклад, полягає у використанні протилежного поняття в перекладі, щоб змінити стверджувальне речення заперечним і навпаки;
- компенсація – заміна лексичної одиниці, яку неможливо передати через ідейно-художні причини, правила перекладу; часто використовується для передачі культурних реалій та заповнення змістових прогалів;
- змістовний розвиток, коли словниковий відповідник замінюється на контекстуальний варіант перекладу, який логічно пов'язаний із значенням [7, с. 144-145].

Наступним розглянемо способи передачі діалектної лексики. Як ми вказували раніше – це слова та словосполучення, що передають місцевий мовний колорит, особливості мовлення героїв. Відповідно, під час перекладу реалій виникають певні труднощі, які пов'язані із збереженням головних функцій лексичних одиниць.

Щодо способів перекладу, А. М. Козачук відокремлює наступні:

- компенсація, але автор звертає увагу, що при повній заміні реалії втрачається зміст та функція;
- використання соціальних діалектів – часто вживані слова побутового спілкування певної соціальної групи;
- літературним еквівалентом;

- транслітерація з подальшим коментарем у глосарії, коли йде мова про кінотвори, подальше пояснення реалії є неможливим, через технічні вимоги оформлення тексту [26, с. 174-175].

Окрім цього перекладач може стикнутися зі складнощами передачі термінів у кінотексті. А. О. Кульчицька відзначає, що зазвичай відповідники мовою перекладу відсутні, порівнюючи з фоновою лексикою. На початку краще знайти властивості поняття, а потім шукати еквівалент. Також транскодування є актуальним способом, коли лексична одиниця буде зрозумілою тільки зі збереженням її графічної та звукової форми.

До того ж можливо передавати не звуковий, а комбінаторний склад слів. Даний прийом називається калькування. Авторка вважає, що це найкращий варіант для перекладу складних за структурою термінів.

Експлікація, за словами науковиці, “це вид перекладу, коли лексема тексту оригіналу замінюється словом або словосполучення, що передає його значення” [32].

Передача фразеологічних одиниць, до яких відносяться літературні цитати, біблеїзми, відомі висловлювання історичних осіб, залежить від їх стилістичних, змістовних, емотивних та експресивних особливостей. Основними види перекладу, за думкою Я. Кревсун є:

- фразеологічний еквівалент – різні мови запозичили один фразеологічний зворот і мають прямий відповідник;
- фразеологічний аналог – використання фразеологізмів з однаковим значення, але побудованих на іншому образі;
- калькування – копіювання образу мови оригіналу, створення іншої, власної лексичної одиниці; образ має бути зрозумілим, метафоричним, переносне значення створюється з прямого [29, с. 71-72].

Отже, розглянувши способи передачі реалій з українською національною специфікою англійською мовою, підсумовуємо, що перекладач має, в першу чергу, розпізнати функції, зміст, значення, виразність кожної лексичної одиниці. Орієнтуючись на вище вказані фактори обирати найбільш коректний та

адекватний варіант перекладу. Спеціаліст стикається з важливим й відповідальним завданням – передати національний колорит, яскравість, емоційність повідомлення та зміст висловлювання, який є частиною авторського задуму.

1.5 Види та особливості кіноперекладу

Аудіовізуальний переклад є новою галуззю перекладознавства. Найдавніше використання було пов'язане з написами в німих фільмів. Більший попит виник з появою “розмовних” відео та необхідністю експорту для кіноіндустрії. Було проведено багато досліджень, створювалися численні версії одного твору різними мовами, випробовувались різні форми перекладу, щоб дізнатися який з варіантів інтерпретації буде найкращим та найзручнішим для глядачів. Перші публікації з'явилися в 1950 – 1960-х роках, але ця тема була неактуальною. Тільки після технічних винаходів 1990-х років та глобальному розвитку кіномистецтва почалась активна фаза спостереження за даним явищем [74].

Під час кіноперекладу необхідно враховувати взаємозв'язок між зображенням, звуковим супроводом і текстовим матеріалом, поміж усіма вербальним та невербальним способам вираження.

О. М. Медвідь та А. А. Часовських зазначають, що існує більше 10 видів аудіовізуального перекладу, які упорядковуються у дві стратегії: переозвучення та субтитрування [37].

Розглянемо варіанти переозвучення більш детально. Закадровий переклад є найпоширенішим в українських телебаченні та трансляції іноземних медіа продуктів. До його особливостей відносять:

- звук оригінальної аудіо доріжки чути за дублюючим,
- не потребує надмірної експресивності, так як емоції чути в голосах акторів,

- переклад починається за одну або 2 секунди після початку звукової доріжки першоджерела,
- текст перекладу повинен співвідноситися з діалогами та зображенням [15, с. 33-35].

Наразі закадровий переклад не синхронний, відповідно перекладач, спершу, повинен працювати зі сценарієм. Робота схожа на художній письмовий переклад. Спеціаліст має можливість перечитати оригінал, порівняти з відеорядом та звуковим супроводом, користуватися інформаційним пошуком і додатковими джерелами, консультуватися щодо термінології з фахівцями, редагувати переклад. Крім цього треба уважно стежити за довжиною реплік, так як вони пов'язані з артикуляцією персонажів.

Аудіодескрипція – є видом аудіовізуального перекладу, під час якого створюється окрема звукова доріжка, де за кадром описуються персонажі, їх зовнішність, одяг, міміка, жести та дії, предмети, простір навколо них, події, зміни локацій. Н. І . Лютянська налічує наступні специфічні риси:

- поєднання аудіальної і візуальної складової тексту, які мають бути записаними та відтвореними наживо;
- можливий у творі мовою оригіналу;
- застосовується при прогалинах у візуальному каналі мультимедійного джерела;
- переклад починається перед дією, що демонструється на екрані [36, с. 66-67].

Професіонал має вміння обирати найважливіше у зоровому образі та редагувати висловлювання, якщо є нагальна потреба. Крім цього володіти навичкою спостережливості, вміння доречно використовувати інтонації голосу та інтерпретувати побачене [14].

Даний вид призначений, першочергово, для осіб з сенсорними порушеннями, а також для дітей, туристів, людей похилого віку. Дослідники прогнозують, що попит на цю послугу зросте через старіння населення,

розширення норм доступності медіа продуктів, можливості усунення соціальних бар'єрів і покращення якості життя людей [79].

У процесі створення будь-якого медіа продукту команда професіоналів працює над здатністю фільму “захопити” глядача у вигадане та штучно створене середовище. Відчуття справжності під час перегляду називається зануренням [67].

Окрім вище вказаного існує адаптація, яка поєднує переклад, його редагування й теорію комунікації. Під час даного процесу відбувається адаптація певного повідомлення в межах одних культурних особливостей для різних споживачів, трансформація елементів, що викликає повну текстову видозміну. Руйнація та спотворення джерела спрощує зміст, що не визнає більшість перекладачів та науковців [35].

Зазначається, що звуження лексичних одиниць та граматики часто застосовується з навчальною метою, наприклад адаптація підручників для дітей та читачам, які тільки починають ознайомлюватися зі сферою.

Також існує думка, що адаптація використовується для досягнення прагматичного ефекту. Перекладознавці погоджуються з частковим адаптуванням, проте уточнюють, що це має бути відокремленим, від перекладу, елементом. Однак частіше за все такий процес не узгоджують з функціональними та структурними характеристиками тексту на мовах оригіналу та перекладу [68].

Але не дивлячись на недоліки та суперечки з приводу даного способу передачі інформації, все ж варто підкреслити, що адекватний переклад, потребує адаптації, як допоміжного засобу для рівноцінної комунікативної дії.

Вид перекладу, який наразі використовується дуже зрідка є синхронний аудіовізуальний переклад. Н. В. Бідасюк і І. М. Кучман вважають, що не уживаність цього засобу пов'язана зі складнощами професії, а робота медіа перекладача в такому форматі є ще більш напруженою, важкою та відповідальною, не дивлячись на те, що прес-конференції, політичні звернення, ток шоу, інтерв'ю, програми про надзвичайні події, церемонії нагородження,

офіційні візити поважних осіб у прямому ефірі з участю іноземців можна зустріти в українському телебаченні. Серед факторів, які ускладнюють синхронний аудіовізуальний переклад:

- спеціаліст залежить від роботи обладнання як перекладацького, так й зйомочного, умов на майданчику;
- під час живої дискусії можливі технічні проблеми зі звуком через велике приміщення, погану акустику, розташування та якість мікрофонів;
- відсутність прямої взаємодії між мовцем, слухачами та перекладачем, що пов'язано зі специфікою телевізійних програм;
- особливі вимоги до красномовства та дикції, так як немає можливості перезаписати фразу;
- переклад слухає, сприймає та оцінює величезна аудиторія і водночас відбувається запис та фіксація сказаного;
- важливо завершити переклад не пізніше останньої репліки промовця, іноді навіть раніше, хоча усний синхронний переклад допускає затримки на 2-3 слова;
- робота з медіа продуктами потребує якісної самопрезентації, вміння коментувати ситуацію [4, с. 49-52].

Вид переозвучення, який переважно використовується у кіномистецтві є дублювання. За твердженням О. М. Мітіної, К. І. Драпалюка відбувається повна заміна оригінальної мови акторів. Важливим елементом є збереження тривалості фраз, артикуляції акторів. Під час даного виду перекладу створюється текст, орієнтований на усне відтворення та сприйняття. Дубляж, за думкою авторів, є однією з найскладніших технік, так як в результат має вийти фільм з ілюзією того, що актори на екрані спілкуються мовою перекладу.

Важлива вимога – обов'язково використовувати сценарій або монтажний лист, окрім копії фільму, тому що продивляючи та прослуховуючи матеріал іноземною мовою, можна не звернути уваги на деталі або отримати некоректне розуміння лексичної одиниці. Скрипти мають включати “тайм код” для

окремного відрізка тексту аудіо- та відео ряду, коментарі щодо реалій, які можливо невідомі перекладачу через специфіку жанру, культурних особливостей, надається короткий опис персонажів та поради щодо перекладу, подальшого озвучення [40].

Наступний етап – детекція, тобто пошук особливостей звуко- та відеоряду та рішень як передати елементи лінгвістичної системи. Після цього відбувається звичний письмовий переклад тексту, з урахуванням стилістичних та граматичних особливостей англійської та української мов, культурної різниці. Окрім цього, необхідно звернути увагу на важливості користуватися оригінальним аудіовізуальним матеріалом, так як перекладач має дотримуватися пропорційності тексту перекладу й оригіналу.

Фінальний етап у процесі роботи є синхронізація. Відповідно потрібно перенести синтаксичні структури вихідної мови в текст перекладу. Це досягається при збереженні фонетичної, семантичної та драматичної структури. Перший чинник утворюється коли рухи губ актора дубляжу відповідає звукам актора на екрані. Також тривалість кожної фрази має збігатися [75].

Змістовна складова вимагає однакового значення в обох мовах. Через різницю кількості мовних одиниць, темпу мови стає необхідним використання лексичних та граматичних трансформацій для точної передачі реплік героїв. Для української мови притаманно використання неповних речень. В англійській, зі свого боку, поширені повні речення. Відповідно переклад буде мати синтаксичні та фонетичні відмінності. На експресивність, яка є одним із головних факторів аудіовізуального дискурсу, впливають вигуки, слова-зв'язки, повтори, авторські неологізми, введення нелітературних та іномовних елементів мовлення [54].

Драматична синхронність потребує співвіднесення невербальних сигналів, таких як жестів, міміки на відео з озвученим перекладом. Серед факторів, які ускладнюють даний процес є розташування актора в кадрі, а саме чи знятий крупним планом, стоїть спиною до камери або взагалі відсутній в кадрі, але промовляє певні репліки. В таких випадках допомагає інтонація й тон голосу.

Дублювання вважається найбільш професійним видом аудіовізуального перекладу, тому з ним працюють виключно фахівці в даній сфері. Для фінального результату залучають професійних акторів озвучування та звукооператорів.

Субтитрування – є не менш актуальним видом кіноперекладу. Як і всі вищевказані, він має свої мінуси та плюси. Для початку варто вказати, що субтитр – це “напис на нижній частині кадру кінофільму, короткий переклад іншомовного діалогу, або тексту мовою, зрозумілою глядачам” [62, с. 76]. Згідно з цим, в ході субтитрування відбувається трансформація усного тексту на письмовий.

Однією з переваг саме даного виду аудіовізуального перекладу є найменше втручання в оригінал. У глядача є можливість відчувати настрої, емоції, відчуття, поведінки героїв, які представляють різні культури, так як субтитрування не порушує звуковий та візуальний супровід. Не дивлячись на те, що перекладачі використовують чималу кількість трансформацій, під час перегляду можливо послухати та проаналізувати оригінальні діалоги героїв [76].

У дослідженні С. В. Єлісеєвої зазначається наявність 4 видів субтитрів серед яких є:

- внутрішньомовні або вертикальні, під час яких усне мовлення перетворюється на письмовий текст, мова залишається;
- міжмовні або діагональні, змінюється вид мовлення і відбувається переклад на іншу мову;
- відкритий вид, невід’ємна складова відеофайлу, яка завжди відтворюється на екрані;
- приховані, які вбудовані в окремий файл, глядач може обрати переглядати матеріал з або без субтитрів [17, с. 158-159].

Крім вищевказаних, дослідники відокремлюють:

- багатомовні субтитри, один аудіовізуальний продукт має переклад декількома мовами;

- субтитри телетексту для людей з вадами слуху, які є скороченою версією новин або іншої інформації;
- субтитри новин або подій, наприклад спортивних трансляцій, конференцій, офіційних зустрічей під час прямого ефіру;
- субтитри записаних та змонтованих промов, звернень, театральних творів, тощо [70, с. 14-15].

Для роботи з таким видом аудіовізуального перекладу треба мати копію відео- та аудіоматеріалу, тайм-коди, скрипт діалогів з транскрипцією, описом візуальної інформації, інколи коментарі для перекладача.

Перший етап субтитрування – переклад монтажного листа, з урахуванням лексичних, граматичних та стилістичних трансформацій, культурної специфіки, яку варто зберегти, щоб глядач отримав повноцінні враження під час перегляду відео [77].

Наступним кроком є створення субтитрів за допомогою спеціального програмного забезпечення, яке відображає переклад окремо по реплікам на екрані. Крім цього варто звертати увагу на шрифт, розмір, колір, розташування та кількості знаків в кожному рядку. Дані критерії утворюються для зручності перегляду. Кожні відео-виробництво, кіностудії мають свої норми, отже треба отримати інформацію заздалегідь.

Після створення субтитрів необхідно перевірити їх точність, правильність, читабельність й синхронізацію з відео- або аудіоматеріалом. У разі потреби редактор вносить коригування та коментарі. Але інколи з цим етапом роботи працює той самий перекладач [66].

Основною функцією субтитрування є передати точне повідомлення до аудиторії, спонукавши зрозуміти та оцінити аудіовізуальний твір.

Головне завдання перекладача – зробити зручний для читання текст перекладу, який відповідає швидкості читання й тривалості епізоду. Існує важливе правило, яким мають користуватися всі спеціалісти: максимальний обсяг простору для субтитрів становить лише 20 % від розміру екрану. Крім цього, відсоток залежить від розмірів персонажів та їх розташування на екрані.

Зазвичай субтитри займають 2 рядки тексту в нижній частині екрану, які мають бути пропорційно рівними за довжиною. Це пов'язано з особливостями сприйняття інформації, людське око більш пристосовано до прямокутного формату [80].

До того ж субтитри мають утворювати змістовні одиниці, так як вони з'являються тільки у момент вимовляння реплік. Для того, щоб глядач встиг прочитати текстовий рядок, необхідно дотримуватися чітко окресленої кількості знаків, а саме до 40 символів у рядку [72].

Також можна стикнутися з особливостями оформлення довгого субтитру, що складається з одного рядка. Перекладачу необхідно сегментувати його на два, щоб прискорити читання. Для такого прийому варто поділити речення на фрагменти з урахуванням синтаксичної структури. Якщо фразу не можливо розташувати навіть у два рядка – вона переходить в новий субтитр. Загалом, розмір репліки має співпадати з довжиною субтитру. Щоб користування надрукованим перекладом на екрані не було заплутаним і складним, доцільно уникати поєднанню двох або більше реплік в один напис [69].

Варто вказати, що аудіовізуальний переклад має низку складнощів, які дослідив Х. Д. Сінтас. По-перше, перешкода полягає в поліморфному характері аудіовізуальних програм. Опрацювання двох письмових текстів мовою оригіналу та перекладу є легшим, в порівнянні з монтажними листами, телевізорами, відеопрограваками і подібне. До того ж перекладач стикається зі складним доступом до робочих матеріалів, так як його часто обмежують. Великі компанії надсилають сценарії фільмів у версії для підготовки знімального процесу, які зрідка відповідають діалогам на екрані. З огляду на вищесказане, починати роботу з проектом варто з перевірки, чи збігаються друкований і звуковий діалоги. Якщо ні, треба транскрибувати його з екрану. Ідеальний варіант – робити переклад використовуючи версію вже після зйомок, змін та виправлень, де всі репліки дослівно знаходяться в діалоговому листі. Але такі виробники неохоче надають їх співробітникам. Серед головної причини є ризик передчасного розкриття сюжетної інформації [65].

У випадку отримання детального списку діалогів, необхідно все ж зробити транскрипцію субтитрів з екрану, якщо невідома особа, яка їх виконувала або копіювання матеріалу є неможливим. Перекладач має впевнитися та підтвердити, що наданий матеріал збігається з написами у готовій версії відео матеріалу, так як можлива некоректна робота. В такому випадку пропонуються альтернативи з боку інших спеціалістів.

Субтитрування є командною діяльністю, через це важливо визначити, хто відповідає за кінцевий варіант перекладу, який споживає аудиторія. Час від часу зустрічаються звинувачення до перекладача, стосовно поганого перекладу, хоча він цілком не відповідає за те, що отримує глядач у фінальній версії. Редактори, режисери та актори озвучення залучаються до редагування. Технічний показник також є головним елементом в аудіовізуальному перекладі [19, с. 35-37].

По-друге, під час роботи з медіа текстом можна стикнутися з питанням пошуку еквівалента, наприклад коли фраза на мові оригіналу супроводжується жестом. Слід згадати, що кожна країна та культура мають своє тлумачення тих чи інших сигналів. Ф. С. Бацевич підкреслює, що зовнішні особливості комунікації, серед яких темп мовлення, ритуали привітань і прощань, відстань між мовцями, сила голосу, паузи для роздумів, жести, міміка, постави тіла, вирази обличчя впливають на непорозуміння та провали під час міжкультурної комунікації. Під час перегляду або прослуховування іноземного медіа продукту необхідно донести не тільки слова мовців, а й передати настрій, емоції та наміри людини до потенційного споживача [3, с. 267-269].

Розглянемо наочний приклад. У японців прийнятна відстань між співрозмовниками має бути не менше 1,5 метра, в той самий час американці стоять ближче до мовця. Під час перегляду фільму, де зображена сцена розмови між героями американцями, які знаходяться поряд один з одним, дискутують та не дивляться в очі. Глядач, який звик до японської культури, може сприйняти таке розташування осіб, як прояв неповаги один до одного та порушення особистих кордонів. Хоча, насправді, режисер не закладав таке значення. Українець, під час перегляду цього ж самого фрагменту, ймовірно, зверне увагу

на відсутність зорового контакту, що усвідомлюється як сором'язливість, роздратування, відсутність інтересу до співрозмовця або недовіра. А для нього є звичним дотримуватися візуального зв'язку, таким чином він проявляє свою чесність та відкритість.

Тобто відбувалася випадкова помилка сприйняття, яка надалі вплине на загальне бачення сюжету та культурних особливостей загалом.

Таким чином, коли йде мова про аудіовізуальний переклад, крім передачі змісту, емоційності та національного колориту, спеціаліст зустрічається з певними технічними особливостями оформлення та подальшого сприйняття кінотвору. Всі граматичні, лексичні та стилістичні елементи мають бути пов'язані один з одним й підлаштовані під кожний вид кіноперекладу.

Отже, в першому розділі ми дослідили історію та складнощі появи кінематографа, як сучасного виду мистецтва, чому художній дискурс є елементом кінодискурсу, які стилістичні фігури використовуються та їх функції у творі. Крім цього, ми звернули увагу на визначенні кінофільму, його жанри та лінгвістичні особливості художніх фільмів для дітей. Окремо розглянули реалії з елементами української народності, а саме фонова, безеквівалентна лексика, діалектизми, слова-символи, фразеологічні одиниці та способи їх передачі англійською мовою. Так як переклад фільмів має враховувати взаємозв'язок між зображенням, звуковим супроводом, текстовим матеріалом та окремі технічні характеристики оформлення та запису текстового матеріалу, ми розібрали види та складнощі аудіовізуального перекладу.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЛЕКСИЧНИХ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОГО ХУДОЖНЬОГО ФІЛЬМУ

У першому розділі ми розглянули соціокультурні особливості українського кінодискурсу на теоретичному рівні. У другому розділі ми аналізуємо вище вказані характеристики з точки зору їхнього використання на практиці. Згідно з цим вважаємо необхідним надати властивості обраного матеріалу дослідження, встановити реалії, їх вид, функції та значення у тексті згідно з класифікаціями, наданими в першому розділі.

2.1 Опис художнього кінофільму “Івана Сили” за повістю О. Д. Гавроша “Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу”

Як було з’ясовано в першому розділі, фільм, згідно з Т. А. Крисановою, являє собою явище кінодискурсу зі специфічною сукупністю знакових систем, серед яких нараховують лінгвістичні (письмові символи), нелінгвістичні (візуальні та звукові елементи), кінематографічні (монтаж, ракурс, кадр) деталі. За словами О. Щербак це постановочний фільм, що складається з рухомих та статичних образів, усного та писемного мовлення, шумів, звуків, музикального супроводу. Всі елементи пов’язані між собою та перебувають у нерозривній єдності.

За С. І. Гореваловим, Г. О. Десятником ми надаємо характеристику художнього кіно - це вид екранної творчості, завданням якого є відтворити екранні образи авторського мистецького мислення, використовуючи драматургію, побудовану на художньому вимислі і творчості акторів.

Розглядаючи кінофільм на основі семіотико-стилістичних параметрів, орієнтуючись на класифікацію А. О. Ігнатова, художні-постановочні твори кінематографу мають стилізоване під побутове спілкування мовлення.

Матеріалом даного дослідження є фільм В. Андрієнка “Іван Сила”, знятий на основі пригодницької повісті О. Д. Гавроша “Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу”. Історія основана на реальних подій з життя Івана Фірцака, карпатського вихідця з села Білки на Закарпатті з надзвичайним талантом, жагою до правди, силою духу, любов’ю до батьківщини. Ще з дитинства батьки звернули увагу на неймовірну природну фізичну силу юнака. Але свій талант він почав використовувати на першій роботі вантажника, завданням якого було піднімати та переносити дуже важкі мішки з пшеницею. Встановлений для всіх об’єм роботи на день він виконував удвічі швидше.

Разом з товаришем Міхою – злодюжкою, який весь час крав дорогі речі у перехожих, вони відвідали циркову виставу, де пропонувався бій з найсильнішим Велетом, якого ніхто не зміг перемогти. Нагородою була сума, накопичена за кожен спробу поборотися з ним. Іван познайомився з другом під час його порятунку, скоївши напад на незнайому людини з метою вкрати портсигар, де йому погрожували відправити до в’язниці. А так як головний герой, після спілкування, зрозумів, що хлопець, як особистість добрий та відкритий, вирішив поставити умову, що спробує взяти участь у двобої, тільки якщо Міха припинить назавжди красти речі. У здорованя було правило - ніколи не боротися за гроші, а на таку умову обидва хлопаки були згодні. За лічені секунди він переміг та справив неабияке враження на директорку цирку Баронесу фон Бухенбах, глядачів, імпресарію пана Пандорського та інших артистів.

Так як фільм початково створювався для дитячої аудиторії, автори навмисно у репліках героїв підкреслюють, що красти – гріх, вид покарання, яке в подальшому отримує особа. Крім цього звертає увагу на важливості оточення з яким особа спілкується.

Згідно з умовою змагання Іван Сила та Міха отримала грошову нагороду, але незважаючи на велику суму, яка дозволяла їм не працювати, переможець мав чітку мету – знайти роботу. До нього звернувся тренер з боротьби Доктор Новак, який у світі спорту відомий як наставник чемпіонів, з пропозицією тренуватися

та виступати на змаганнях. Після перевірки фізичної форми та здібностей, пан запропонував силачу підняти штангу з чемпіонською вагою, яку одужав відомий Франс Магдебурга, дворазовий чемпіон Чеської Республіки. І він, на превелике здивування тренера та його учнів: Корнелія та Станіслава, зміг її підняти. Негайно було вирішено, що обдарований хлопець буде виступати на чемпіонаті та змагатися з рекордсменом.

У даному випадку, головний герой своїм прикладом проявляє, що незважаючи на статки та фінансові можливості, головне знайти улюблену справу, для якої витратити час та зусилля буде приносити суцільне задоволення.

Прибувши на змагання, глядачі, арбітри, судді та ведучий були здивовані та відкрито казали, що якийсь виходець з села абсолютно точно не зможе перемогти та побити рекорд чемпіона. Додавши до штанги 16 кг, головний герой художнього фільму легко одужав її. Після цієї перемоги Іван Сила став відомим на весь світ. Про нього писали статті у газетах, друкували плакати, кожен місцевий та іноземець могли впізнати його у будь-якому місті.

Під час перегляду художнього фільму діти вчать не звертати уваги на негативні коментарі та зневіру від оточуючих. Головне слухати близький людей, вірити в себе і налаштовувати себе на відмінні результати.

Разом з наставником Доктором Новаком планувалось відкриття спортивної школи для майбутніх чемпіонів. Але, під час їх спільної автомобільної подорожі, тренер загинув у автомобільній аварії, Івана Силу він врятував, скинувши його з машини.

Після цієї інциденту було відкрито кримінальне провадження, підозрюваним був чемпіон. Так як поліцейський, який працював на цю справу був тією самою особою, в кого Міха намагався вкрати портсигар, агент Фікса був обурений, що не зміг привести до відповідальності вуличного злодюжку. Тому він вирішив поститися переможцю та зробити все, щоб він опинився у в'язниці. Привівши вигадані аргументи та роздуми головний герой все ж отримав покарання.

До в'язниці до нього приходив товариш Міха, який крім смаколиків, подарував Івану підтримку та віру в те, що якомога скоріше йому вдасться вийти та відчути свободу.

Глядач, слухаючи репліки та спостерігаючи за емоціями героїв, розуміє, що справжній друг не покине у важкій ситуації, буде завжди поряд та разом йти до мети.

Дійсно, вже через кілька днів, журналісти газетних видань провели власне розслідування, де було виявлено, що Іван Сила не винен. У той самий час директриса цирку Баронеса фон Бухенбах все ж прагнула залучити силача до роботи на гастрольях, тому домовившись з генералом поліції, героя звільнили за величезну грошову заставу та з єдиною умовою, підписати обов'язковий контракт про роботу у циркових шоу та виконувати всі завдання. Для Івана свобода – найцінніший ресурс та не дивлячись на невігідні умови він погодився.

Вже наступного дня ми спостерігаємо за приготуваннями та роботою артистів цирку. Іван зустрів акробатку Мілену та закохався з першого погляду.

Після гастролей у Великобританії, головний герой отримав важкі травми. Пройшовши відновлення та повністю одужавши, йому було заборонено тренуватися та виступати на змаганнях на професійному рівні. Іван зробив пропозицію своєму найбільшому коханню в житті і найближчим часом вони одружилися.

Так як події у книзі та кінофільму відбуваються на основі реальних подій, Мілка теж є прототипом справжньої дружини Івана Фірцака. Найсильніша людина світу одружився на чеській акробатці Ружені Зікл. Історія їх знайомства та відносин дуже схоже відтворили творці та актори фільму.

За здобутки та перемоги Фірцак отримав почесне звання чемпіона Європи з боротьби, важкої атлетики та найсильнішої людини планети ХХ століття. Але незважаючи на кар'єрні успіхи за кордоном, все ж вирішив повернутися у рідне село та заснував школу силових мистецтв. В народі його прозвали Іваном Силою, а в Європі пам'ятають як Кротона.

Згідно з дослідженням Л. Єпик, Д. Єпик, ми можемо відокремити декілька функцій у художньому кінофільмі “Івана Сили” за повістю О. Д. Гавроша “Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу”. По-перше, передача актуальної інформації. Автор сюжету розповідає про справжні події з життя відомого українського спортсмена та доносить повчальні повідомлення, через мовлення, дії та ставлення персонажів один до одного.

По-друге, виховна роль також присутня. Акцентується увага на важливості правди в житті людини, працьовитості та щирості. Це відбувається за допомогою подій та взаємодії між героями, проявом наслідків заздрощів, помсти та брехні.

По-третє, відбувається посилення норм суспільної поведінки, що є проявом регулятивної ролі.

Крім цього, емотивна складова проявляється у ставленні автора до негативних образів, складнощів спорту та конкуренції.

2.2. Фонова лексика з національно-культурним компонентом як характеристика соціокультурної ідентичності фільму «Іван Сила»

Згідно з теоретичною частиною даного дослідження, соціокультурна складова є невід’ємною частиною кінодискурсу, так як вона має вплив на сприйняття та розуміння головної ідеї. Реалії з національно-культурним компонентом становлять відносно невелику частину побутового спілкування, але для художніх творів вони є більш характерними. Згідно з дослідженням Л. Ф. Чернікової, Л. В. Зубкової їх можна охарактеризувати як слова, для позначення предметів, процесів та явищ, характерних для життя і побуту певної країни.

Дослідимо лексичні одиниці на прикладах з художнього кінофільму В. Андрієнка “Іван Сила”.

У цьому підрозділі звернемо увагу на лексеми щоденного вжитку. Відповідно до Я. В. Мукатаєвої - це мова повсякденного спілкування, яка через побутові ситуації набуває додаткового змістовного та естетичного значення.

Використовуючи згадану вище термінологію, ми розглянемо приклади фонової лексики та її функцій у тексті.

Речення: “На цьому двобої чемпіонів присутні великий шанувальник боротьби – президент французької республіки Поль Дешанель” [Дод. 52].

Було вжито лексичну одиницю “*боротьба*”, яка є словом повсякденного вжитку, але в цьому випадку асоціюється з українським бойовим мистецтвом “спас”, який далі демонструється візуальним рядом кадрів. Тому, в даному випадку, автор звертає увагу на впливі культурного явища, у вигляді національного виду спорту в європейських країнах. У тексті реалія виконує культурологічну функцію.

Варто вказати речення “А в народі його прозвали Іван Сила” [Дод. 59].

Лексема з соціокультурним компонентом “*народ*” набуває експресивної функції. Автор, таким чином, акцентує увагу на історичній значимості та загальнонародній славі українського борця у сфері національного спорту, циркового мистецтва, любов до батьківщини та прагнення до її процвітання.

Фраза “А що тут підіймати, як два мішки пшениці на вокзалі” [Дод. 28].

Було застосовано лексему “*пшениця*”, яка виконує номінативну функцію, а саме для позначення предмету. Крім цього, містить роль створення національного колориту, через те, що пшениця є символом України. Також це пов’язано з поширеністю зернової культури в державі. У сюжеті фільму, Іван Сила розвантажував величезну кількість мішків з рослиною, так автор підкреслює неймовірну кількість пшениці, яка є на просторах країни.

Речення “На зміну кобилі прийшов залізний кінь” [Дод. 12].

Містить лексичну одиницю “*кобила*”, що є назвою свійської тварини, відповідно виконує номінативну роль. У цьому реченні яскраво підкреслює, що у давнину, для перевозу людей або речей використовувалися домашні коні. Крім цього, існувала конка – кінно-залізнична міська дорога, різновид громадського транспорту, який використовували до появи парових, теплових або електричних локомотивів. Таким чином автор підкреслює українські традиції побуту, що можна окреслити у культурологічну функцію.

Фраза “Та не переживайте ви через ту тарілку супу” [Дод. 24].

Має в собі лексему “суп”, яка хоч і має французьке походження, але міцно закріпилася в народній кухні. Рецепти чималої кількості перших страв створюються та зберігаються століттями. Це є звичною їжею українців протягом багатьох років, а також такий вид потрави є корисним для здоров’я, так як складається з овочів, м’яса, круп, грибів. Тому репліка героя, озвучена у лікарні, має роль назви явища, так як фраза супроводжується кадром, де медбрат їсть ложкою з тарілки, але глядачу не зображено, що саме. Окрім цього, виділяємо естетичну функцію, так як народна кухня є джерелом культурних цінностей.

У зауваженні “А ти у мене гаманець вкрав” також наявний елемент фонові лексики [Дод. 4].

Має лексичну одиницю щоденного побутового спілкування “гаманець”, що у соціокультурному прояві ототожнюється з найбільш цінною та дорогою власністю людини, так як використовується для зберігання грошей. У процесі розвитку товарного виробництва та обміну речами, вже було сформовано, що монети, а згодом й банкноти мають важливу роль у господарській діяльності. Тому в даному випадку, автор підкреслює, що хлопчик не тільки намагався вкрати чужий предмет, а й матеріальну цінність. Ми відокремлюємо номінативну, мислетворчу функції, так як відбувається спонукання глядача порівняти та зіставити це поняття з більш глобальним явищем.

Реченні “Спорт – це моя стихія” [Дод. 25].

Було вжито лексему “стихія”, у значенні головної сфери роботи та розвитку тренера. Згідно з відомостями української історії, стародавні слов’яни одухотворювали сили природи, що виконували певні функції та мали вплив на їх життя, тому предки особливо шанобливо ставилися до них. Якщо розглядати приклад з тексту художнього кінофільму “Іван Сила”, автор підкреслює, що у спортивній галузі пан Новак має неабиякий вплив та значення. Аналізуючи функції у тексті, нараховуємо естетичну, мислетворчу, виражальну функції.

2.3. Безеквівалентні лексеми як соціокультурний елемент українського кінодискурсу

По-друге, дослідимо безеквівалентні лексеми у даному творі, які за визначенням Л. Зімакової являють собою специфічні поняття, які притаманні певним мовам. З часом вони стали символічними у межах однієї культури, відповідно їх значення надзвичайно важливе для втілення картини світу тексту.

Згідно з класифікацією О. І. Потапенко, проаналізуємо їх у художньому фільмі. По-перше, автор наукової статті зазначає назви історичних реалій.

Речення "... погрожує усіх нас посадити до буцегарні" [Дод. 34].

Має реалію "*буцегарня*", що відноситься до державно-правового місця, а саме приміщення для тимчасового ув'язнення. Так як події у сюжеті фільму відбувалися на початку ХХ століття, автор у такий спосіб підкреслює специфіку української мови в той час. Наразі поняття вважається архаїзмом, так як вийшло з активного вжитку та змінилося реалією "в'язниця".

Крім цього, до цієї групи, відноситься речення: "Але в цей час хтось ззаду вдарив мене ломакою і я знепритомнів, пане капітан" [Дод. 36].

Лексема "*ломака*" вживана у значенні великої палиці, яку використав розбійник. Проявляє історичні особливості у назві певних предметів, акцентує увагу на складності бою, який відбувся між героями, так як вказаний вид зброї є найдавнішим та найпростішим.

Відокремлюємо речення "Я як підскочив до циганського барона, та він мене батогом: "Хрясь" [Дод. 50].

Ми відносимо лексичну одиницю "*батиґ*", яка являє собою специфічну назву холодної зброї, яку традиційно використовували для заgonу худоби та полювання в українських селах і хуторах. Ще з давна вважався не поширеним знаряддям, від якого було складно захищатися. В даному випадку має функцію передачі специфіки розмовного народного мовлення.

До безеквівалентної лексики дослідник відносить осіб за родом діяльності або професії. Речення "Я добре запам'ятав того ватажка розбійників" [Дод. 37].

Ми бачимо лексичну одиницю “*ватажок*”, застосовану в значенні керівника великої групи людей, який має вплив на інших. Глядач ототожнює таку особу з могутністю та силою. Додається експресивність та культурний компонент.

Речення “Козак вже там, кричить “Ура!”, його ножі це вам не гра” [Дод. 19].

Містить лексему з національно-культурним компонентом “*козак*”. У даному випадку вживана для опису циркового метальника. На нашу думку, була обрана саме для означення хоробрості та розуму героя. Окрім цього, дана репліка супроводжується крупним планом персонажа, який має традиційний вигляд та вбрання справжнього козака: оксамитові шаровари, желет, чоботи, шовковий пояс. Головними ознаками козака є чуприна (оселедець), вуса, могутня статура, які також закладені в образ. Відважні чоловіки мали виняткові знання про застосування зброї, тому глядач отримує повний образ людини, яка за манерою спілкування, характером, професійними вміннями роботи з ножами відтворює свою значущість у фільмі. Отже, українську історично-культурну своєрідність було представлено як на лексичному, так і візуальному рівнях.

Крім вищевказаних видів безеквівалентної лексики, О. І. Потапенко відокремив географічні назви. По-перше, реалія “*Імстичово*” на початку фільму показує місцевість, де відбуваються події з дитинства головного героя. Супроводжується кадрами природи, гірськими пейзажами, планами з традиційної хати, щоб занурити глядача в той час, місцевість, обстановку та особливості побуту. Виконує функцію відтворення історичного колориту.

Речення закадрового озвучення “Іван Фірцак народився 1899 року в селі Білки на Закарпатті” [Дод. 58].

Включає дві реалії з географічною інформацією: “*село Білки*” та “*Закарпаття*”. Вони не містять експресивності, художності, символізму або асоціативності. Головна мета – передати незмінну фактичну інформацію, місце народження людини, життєві події якої стали основою для історії та сюжету даного кінофільму.

До прикладу українських власних назв, відноситься речення “Набір у Київське циркове училище!!!” [Дод. 1].

Найменування установи “*Київське циркове училище*” на початку кінофільму “Іван Сила” має вказівну функцію, тому що допомагає глядачу зрозуміти, де в подальшому відбуватимуться події у творі та з якою сферою будуть пов’язані. Дану фразу на газеті було навмисно знято крупним планом, задля привернення уваги глядача. Культурологічна функція також присутня, так як назва освітнього закладу одразу ототожнюється зі столицею України.

Фраза “Міха Спритний з привокзалу” [Дод. 7].

Ім’я одного з головних героїв “*Міха Спритний*”, яке герой озвучив під час знайомства з Іваном також відноситься до безеквівалентної лексики. Таким чином автор знайомить глядача з діючою особою кінофільму, підкреслюємо вказівну функцію у тексті. Міха – є скороченою формою від українського чоловічого імені Михайло. Так як хлопчик, відповідно до сюжету, скоював постійні злочини та спілкувався з іншими злодюгами, таке прізвище підкреслює його соціальну приналежність, що окреслює соціальна функція власних назв. А вигадане прізвище підкреслює, що хлопчик через свою статуру та маневреність міг швидко втікати з місця злочину.

Репліка “Шановна публіко, незворушна і вогненна, неперевершена Мілена” [Дод. 18].

Слов’янське ім’я Мілена має майбутня дружина головного героя одноіменного фільму. Ця фраза супроводжується виступом акробатки, таким чином автор твору знайомить аудиторію з персонажем. Крім цього, виражає соціокультурний компонент, так як ім’я є поширеним в Україні. Відповідно до характеристики, дівчина є доброю, чутливою та витонченою. Всі вищевказані якості творці художнього кінофільму передали у візуальному образі, поведінці, манері спілкуванні та любові до оточуючого світу.

Речення “На другому поверсі, біля канцелярії” [Дод. 41].

Містить назву державно-правового місця “*канцелярія*”. Має вказівну функцію, так як є елементом діалогу-розпитування, в якому цікавляться про

місцезнаходження капітана поліції. Підрозділ приймає та реєструє документи, систематизує папери, надає консультативні послуги щодо їх оформлення у поліції або суді. Автор трохи ознайомлює зі складовими роботи органів державної влади. Політична ситуація у країна має теж вплив як на суспільство, так і на розвиток культурної складової. Вищевказана лексема має номінативну, вказівну та культурологічну функції.

2.4. Аналіз діалектних реалій як прояв національного колориту в художній кінотворах

Окрім вище вказаних прикладів фонові лексики та безевівалетних лексичних одиниць, даний твір кіноматографу налічує приклади діалектних реалій. Як було вказано в першому розділі, за словами О. І. Потапенко, Я. О. Потапенко це специфічні загальнонародні предмети або явища, які притаманні окремим соціальним групам населення або регіонам країни. Так як події у фільмі розгортаються на Закарпатті, мовлення героїв справді наповнене лексемами з народним колоритом.

Фраза “Пане Ковальський, візьміть того селяка до себе на роботу” [Дод. 9].

Лексема “*селяк*” передає значення мешканця сільської місцевості. У спілкуванні може бути як нейтрально, так і стилістично забарвленим словом. З даного прикладу, ми можемо дійти висновку, що лексема передає зневагу, знецінення людини, так як існує думка, що вихідці з села не мають багатьох навичок та вмінь, відповідно не спроможні виконувати інтелектуальну, творчу роботу. Функція в даному реченні – експресивно-виражальна, так як відтворюється внутрішня оцінка та сприйняття особистості.

До того ж емоційність у розмові виявляє речення “Ось цей бандюга з вокзалу” [Дод. 38].

Лексема “*бандюга*” у реченні яка є характерною для зневажливого опису бандита або злодія. У художньому мовленні передає ідентифікаційну роль, так як

створюється мовна характеристики, підкреслення до якого соціального верства належить особа та його ототожнення в межах спільноти. Також відтворює лексичну тональність тексту.

Репліка “Я знаю як тут з харчами” [Дод. 42].

Містить лексему розмовно-побутового стилю “*харчі*”, що означає їжу. Лексичний діалектизм показує неофіційність та невимушеність мовлення, місцеві особливі назви предметів. На нашу думку присутня номінативна функція, так як герой називає звичайне явище, яке існує в реальному житті та культурологічна, так як присутній діалектний відтінок.

Діалектизм також має речення “А то б у нас в цигарні порвав би всі кайдаки” [Дод. 46].

Лексема “*кайдаки*”, яку було вказано, відповідно до закарпатського діалекту - це наручники. Таким чином автор підкреслює лексичні особливості мови в тій місцевості. Тому відокремлюємо культурологічну функцію, яка полягає у передачі соціокультурних лінгвістичних надбань та номінативну, так як персонаж називає реальний предмет.

Речення “Пробачте, що ми вас потурбували, але ж хворий називає себе агентом поліції, щось торочить про важливі державні справи...” [Дод. 33].

Прикладом південно-західного наріччя є дієслово “*торочити*”. В неофіційній українській мові тлумачиться як повторення неситниць багато разів. Функція – культурологічна, оскільки мовна культура є показником загальної освіченості. За допомогою цієї фрази, творці звернули увагу на лексичні особливості мовлення мешканців.

Фраза “Ти давай по два таскай” [Дод. 10].

Має у своїй будові дієслово “*таскати*”, яке є розмовним варіантом “тягати” на Закарпатті. Ми визначаємо емоційну та експресивну роль, так як репліка наповнена наказом до дій у нешанобливій формі, що супроводжується глузуванням. Діалог відбувався на вокзалі, куди прийшов Іван працювати. Завданням було переносити дуже важкі мішки з пшеницею. Інші працівники мали бажання перевірити фізичні здібності новенького робітника, тому

кепкуючи, дали таке завдання. Лексема, крім цього, підкреслює місцезнаходження героїв, через особливості західноукраїнського діалекту, що описує культурологічна роль мови.

Яскраво емоційно забарвлене речення “Та ніколи цей нахаба не зможе перемогти нашого великого Магдебурю” [Дод. 32].

Лесична одиниця “*нахаба*” також є прикладом діалектизму, що описує зухвалу людину, яка не зважає на думку та ставлення оточуючих, порушує суспільні норми. У даному випадку, було адресовано головному герою художнього кінофільму “Іван Сила”, коли він вперше з’явився на чемпіонській арені змагатися за титул переможця та рекордсмена. Лексема має експресивну та емотивну роль, так як проявляє суб’єктивне ставлення ведучого змагання до нього.

Окличне питальне речення “Ви хоч розумієте в яку халепу ви мене втягнули?” [Дод. 45].

Лексема “*халепу*”, ще здавна вважається емоційним та експресивним словом, що передає значення неприємності або прикрої події. Відноситься до діалектної лексичної одиниці, яка вживається у щоденному побутовому спілкуванні. Має експресивну та емоційну функції, так як крім негативного значення, супроводжується окличною інтонацією та культурологічну роль, звертаючи увагу на лексичні особливості мовлення героїв на Закарпатті.

Репліка “Міха, от лидацюга” [Дод. 55].

Було вжито лексеми з національно-культурним компонентом “*лидацюга*”, що супроводжується крупним візуальним планом, як всі артисти та працівники цирку важко працюють, готуючись до нових гастролей. Іван, в свою чергу, несе важкий ящик на якому сидить його друг Міха. Таким чином ця фраза привертає увагу глядача до героя та проявляє відношення імпресарію пана Пандорського до нього. Тож серед функцій ми визначаємо: емоційну, експресивну та вказівну.

Речення “І як ти того Велета довбанув” [Дод. 23].

Ми відносимо дієслово “*довбанути*”, як приклад діалектизму. Дана лексема підкреслює неофіційність спілкування. Також гіперболізується сила та

міць силача, так як репліка Міхи було озвучена після чергового шоу з участю Івана Сили, який вкотре здивував всіх глядачів. Роль діалектної лексеми у фразі експресивна, емотивна та стилістична.

2.5. Слова-символи як засіб передачі народного аспекту

Аналізуючи текст, варто звертати увагу на предмети побуту, які мають приховану, додаткову інформацію та зміст. Згідно з О. Яковлевою, слова-символи створюють уявлення про характерні риси людини та її відношення до оточуючих.

По-перше, звернемо увагу на речення “Ніхто не зміг перемогти Велета!” [Дод. 22].

Було вжито реалію “*Велет*”, яка являє собою ім’я артиста цирку – силача. Дана лексема ототожнюється з могутністю, кремезністю велетня та виконує функцію підказки для створення правильних асоціацій. Творці аудіовізуального твору обрали міцного за статурою чоловіка, щоб під час перегляду кінофільму допомогти глядачеві побачити творчі наміри авторів. Ми відокремлюємо мислетворчу функцію, так як візуальний та аудіальний ряд спонукає глядача зробити певні асоціації, експресивну – так як стилістично гіперболізується образ героя.

Фраза “Іване, прийміть цей годинник на знак пошани і як пам’ять про нашу зустріч” [Дод. 40].

Лексична одиниця з додатковим символізмом “*годинник*” є яскравим проявом соціокультурного компоненту. З давніх часів, в українській культурі годинник є символом турботи та уваги, відповідно дарувавши його, персонаж звертає увагу на своє ставлення та значимості Івана Сили. Утворюється стилістична експресивність, що є ключової роллю в даному реченні.

Крім вищевказаних, ми відокремлюємо речення “Пане Пандорський, кінь Альфонс пропав” [Дод. 48].

Бачимо важливу лексема з національним колоритом “*кінь*”. Тварина, згідно національних звичаїв і традицій, символізує швидкість, силу, вірність та

багатство. Орієнтуючись на сюжет кінотвору, автор вказує на значущості кожного учасника циркової програми, а зникнення коня, у свою чергу, трактується як розпад колективу, неможливість проводити виступи, що також пов'язано з фінансовою складовою. Серед функцій відокремлюємо: номінативну, автор дає конкретну назву істоти та мислетворчу, завданням якої є спонукання до мислення, формування власного бачення символізму в художньому творі.

Фраза “Якщо не скажеш де портсигар, то сядеш у в'язницю” [Дод. 3].

Було вживано лексему “*портсигар*”, яка крім номінативної функції, щоб назвати предмет, який було вкрадено, передає символ благородства та приналежності до привілейованого прошарку населення. Автор, таким чином, акцентує увагу що Міха ніби вкрав річ у дуже впливової та заможної людини. Також має функцію когнітивну роль, так як спонукає глядача здогадатися, кому належав коштовний футляр для сигар.

2.6. Фразеологічні одиниці як соціокультурний компонент

У першому розділі ми досліджували визначення та важливість фразеологічних одиниць у художніх творах. За словами В. І. Кононенко, лексеми здатні описувати світ, оцінювати і виражати особисте ставлення мовця. Реалії є унікальними, виключно національними, в той самий час невластиві іншим культурам. Дослідниця зазначає, що вони представляють різноманітні сфери українського буття, звичаї, природні явища та кліматичні умови.

Існує різниця між ідіомою та фразеологізмом, яку ми відзначимо в даному підрозділі нашого дослідження. Крилаті вислови влучно емоційно наголошують увагу на сказаному, описують світ, оцінюють та виражають суб'єктивне ставлення мовця. Такі фрази зрозумілі більшості людей, незалежно від національності та культурних знань.

Речення “Сьогодні ми поставимо хрест на кар'єрі цього чемпіона” [Дод. 54].

Було вжито фразеологічний вираз єдності *“поставити хрест на чомусь”*, цілісне значення обґрунтовується його компонентами. Ми можемо тлумачити дане речення, як знищення та перешкоджання успіхів спортсмена через заздрощі. Вислів виконує естетичну функцію, так як додається образотворення в художньому тексті. Крім цього, відокремлюємо виражальну роль, через прояв суб’єктивного ставлення та сприйняття персонажів один до одного.

Репліка *“Ану не вішай носа!”* [Дод. 43].

Містить підбадьорювання та заклик до позитивного мислення. Даний фразеологізм складається з неподільного словосполучення, за значенням дорівнює одному слову та супроводжується яскравими спонукання та окличною інтонацією. Таким чином герой і словесно, емотивно та інтонаційно передає емоційні переживання. Відповідно, вказуємо комунікаційну, волюнтативну та експресивну функції.

Фраза *“А ми почекаємо поки він пуп надірве”* [Дод. 11].

Має у своєму складі фразеологічний вираз *“надірвати пупа”*, що означає перевтомлюватися після тяжкої фізичної праці. У даному випадку вантажники з вокзалу, які вже багато часу працювали мали бажання відпочити, тож віддали об’єм роботи до нового робітника, ким був Іван Сила. Даний крилатий вираз є частовживаним у звичайному мовленні українців, тож наповнює кінофільм національно-культурним колоритом. Серед функцій відокремлюємо стилістичну, експресивну та емотивну.

Репліка *“Вас ввели в оману”* [Дод. 39].

У даному випадку було вжито фразеологізм *“ввести в оману”*, тлумачення якого – обдурити когось, навмисно передати неправильне повідомлення. Цей вираз стилістично прикрашає українську мову у творі. Він є широко відомим і використовується для опису ситуації та думок людини щодо неї. Значення фрази є легкозрозумілим, тож кожен, незалежно від національності та культурних знань, зрозуміє значення фразеологічної одиниці. Виконує комунікативну, стилістичну та культурологічну функції.

Ідіома теж являє собою фразеологізм, але містить національний колорит та є зрозумілою мешканцям певної країни. Зміст не визначається окремими лексичними елементами. Згідно з дослідженням, спочатку виникає ситуація, яку згодом трактують та закріплюють у конкретний зміст та значення. Після переосмислення, формується образ фразеологічної одиниці на основі перших значень слів, використаних в той момент. Саме вони мають відображення культури, історії, звичаїв, національних традицій, природних явищ та кліматичних умов.

Фраза *"від роботи коні дохнуть"* [Дод. 8].

Ми бачимо фразеологічне зрощення, тобто стійке неподільне словосполучення, яке не перекладається дослівно. Дана ідіома використовується для виправдання ліні, небажання працювати, орієнтуючись на те, що будь-яка праця є важкою і шкідливою як для фізичного, так й для духовного здоров'я. Використання такого прийому підкреслює стилістичні особливості української мови та збагачує текст художністю. Головними функціями є естетична, мислетворча, культурологічна та виражальна.

Репліка *"Сміх та й годі"* [Дод. 60].

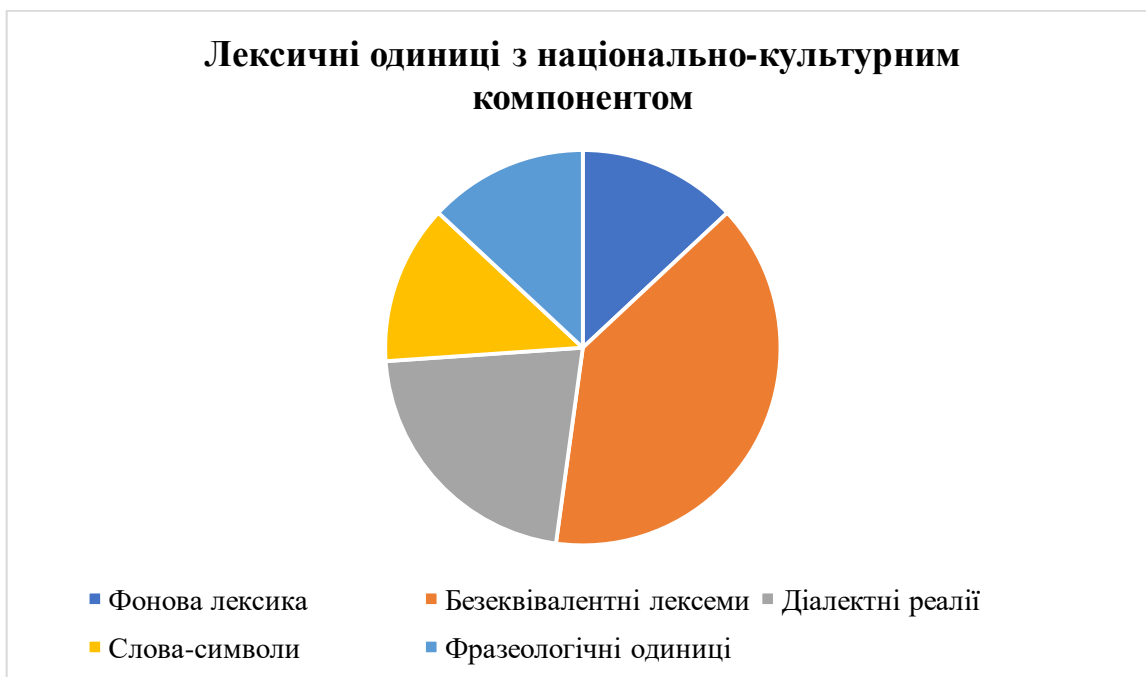
Складається виключно з ідіоми, що має значення чогось дуже смішного, не маючи сенсу та важливості. Не використовується в інших мовах та культурах спілкування, тож творці кінофільму додають соціокультурний компонент. Ми виділяємо стилістичну, так як мовлення персонажів збагачується народними висловами, експресивну та культурологічну функції.

Результати дослідження приведені у діаграмі 2.1, яка зображена нижче. Пропонуємо ознайомитися з відсотковим відношенням кожного виду лексем у кінофільмі *"Іван Сила"* за повістю О. Д. Гавроша *"Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу"*.

Отже, проаналізувавши приклади лексичних одиниць з національно-культурним компонентом у художньому фільму *"Іван Сила"*, ми бачимо, що найбільш вживаними є безеквівалентні лексеми – 39%. Також діалектні реалії становлять порівняно високий відсоток у тексті – 22%. Фонова лексика

застосовується менше, становить 13%. Прикладів слів-символів (13%) та фразеологічних одиниць (13%) також наведено менше у кінотворі.

Діаграма 2.1 Лексичні одиниці з національно-культурним компонентом

2.7. Стилiстичнi фiгури як специфiка тексту художнього кiнофiльму

Для реалiзацiї мети дослiдження є дуже важливим дослiдити стилiстично-образнi фiгури та їх функцiї у художньому тексті.

По-перше, розглянемо метафори як ключовий стилiстичний прийом кiно-та аудiовiзуального дискурсу.

Речення “Я вiдкриваю новi iмена i отримую вiд цього шалене задоволення” [Дод. 26].

Було вжито звичайну метафору “вiдкривати новi iмена”, яка згiдно дослiдження П. Ньюмарка описує конкретне поняття. Орієнтуючись на класифікацію Ю. В. Чернової, ми вiдокремлюємо iнформативну функцiю, так як персонаж передає власнi вмiння та досвiд, стилiстично прикрашаючи своє

мовлення за допомогою стилістичного тропу. Крім цього комунікативна роль також присутня, таким чином автор твору налагоджує взаєморозуміння між адресатом і адресантом, в даному випадку знайомить глядача з персонажем та його діяльністю.

Фраза “Завтра цирк їде на гастролі” [Дод. 51].

Містить стерту метафору “*цирк їде*”, так як образне значення не відчувається та не відбувається ефекту здивування, глядач не отримує яскравих вражень. У даній репліці стилістичний прийом має когнітивну роль, через те, що відбувається спрощення та полегшення розуміння складних термінів, так як для пересування обладнання, декорацій, робітників використовуються спеціальні технічні засоби, які б ускладнили сприйняття повідомлення. Крім цього відокремлюємо функцію словесного позначення явища, а саме пересування представників циркового мистецтва в інше місто.

Речення “Аделіє та тільки за його виступ з Марченеллі ми отримали більше ніж наш цирк заробив за цілий рік” [Дод. 56].

Також наповнене стертою метафорою “*цирк заробив*”, яка була вжита для створення стилістичної однорідності речення та генералізації всіх робочих процесів. Ця фраза є частиною діалогу - обміну вражень між імпресаріо паном Пандорським та директоркою Баронесою фон Бухенбах, відповідно до цього ми відокремлюємо комунікативну та когнітивну функції.

Фраза з новин “Перші пасажири завмерли в очікуванні” [Дод. 13].

Складається зі звичайної метафори “*завмерли в очікуванні*”, яка додає експресивності та художньої образності, так як люди дійсно з нетерпінням чекали появи першого електричного трамваю, але все ж виконували роботу та звичні побутові справи. Також передаються історичні відомості та емоції місцевого населення, що окреслюємо в інформативну функцію.

Питальне речення “Чи мені силою тебе годувати?” [Дод. 44]

Має адаптовану метафору “*годувати силою*”, що акцентує на стилі, особливості мовлення та вираження думок. За допомогою стилістичного прийому автор кінотексту передає, по-перше, що Івана Силу треба змусити

поїсти, так як репліка була озвучена Міхою у в'язниці, коли головний персонаж отримав покарання і був спантеличений, в поганому настрої. Окрім цього, цей вираз є частовживаним в побутовому спілкуванні українців, тож творці художнього кінофільму підкреслюють національний колорит мовлення. Також ототожнюється з думкою, що для міцності та відмінної фізичної форми, спортсмени ніби споживають справжню енергію. Виконує експресивну, комунікативну та культурологічну функції.

Звертаємо увагу на тому, що текст фільму наповнений великою кількістю гіпербол, так як головний герой, в першу чергу, є силачем, міць якого автор підкреслює за допомогою стилістичного прийому.

Речення з діалогу – обміну вражень між Міхою та Іваном Силою “Там була здоровенна волохата мавпа і такий великий будинок” [Дод. 15].

У цій фразі є гіпербола “здоровенна мавпа”, яка згідно з дослідженням Д. Головатаї базується та емоційно-оцінних враженнях героїв. Товариш головного персонажа художнього твору описує те, що побачив в кіно. Для повної передачі зображувального, він стилістично та емотивно підкреслив зовнішній вигляд тварини. Відповідно відокремлюємо експресивну, комунікативну та мислетворчу функції. Остання спонукає глядача “Івана Сили” відтворити вигляд істоти в своїй уяві.

Репліка з вступної промови циркової програми “Тільки у нас неперевершені акробати, а клоун так розсмішить, що від сміху порвете рти” [Дод. 17].

Дане речення містить 2 гіперболи. По-перше, розглянемо словосполучення “*неперевершені акробати*”. Не дивлячись на те, що виступи всіх артистів і справді захоплювали як дорослих, так і дітей, імпресарію пан Пандорський навмисно перебільшує їх можливості. Головна мета - привернути увагу на початок шоу, надати правильні очікування, хвилювання, настрої аудиторії та підготувати її до сприйняття подальших дій. Тож відзначаємо фатичну, експресивна та комунікативну функції.

Крім цього, фраза складається з художнього перебільшення “*так розсмішить, що від сміху порвете рти*”. Має елемент абсурдності для створення несподіваного, шокуючого ефекту та змінює сприйняття повідомлення. Таким чином ведучій акцентує на вміннях, професійних навичках циркача. Має комунікативну, експресивну та фатичну ролі у тексті художнього фільму.

Крім вищевказаних прикладів, зазначаємо речення “А зараз я запрошую на арену гордість цирку Бухенбах – непереможного Велета” [Дод. 20].

Також лунає на початку вистави, де надмірно наголошуються властивості, характеристика та сила борця через гіперболу “*непереможний Велет*”. Було використано задля отримання певних асоціацій перед його виступом та емоцій під час запланованої програми. Також Велет є одним з головних та найцінніших працівників у цирку, тому керівництво та директриса цирку передають своє шанобливе ставлення та підкреслюють важливість його ролі. Гіпербола, в даному реченні, має комунікативну, фатичну, емотивну, мислетворучу та експресивну функції.

Фраза “Без цього коня, цирк на жодні гастролі не поїде” [Дод. 47].

Була вжита художня гіпербола “*жодні гастролі*”. Аналізуючи суцільний діалог між героями, можна дійти висновку, що кінь Мілки, який також брав участь у шоу та виконував певну роль є вагомим образом для сюжету. Троп базується на емоційних переживаннях та оцінки ситуації. Відповідно, ми встановлюємо експресивну, фатичну, емотивну та культурологічну функції, тому що лексема “кінь” має соціокультурний компонент.

Фраза “Нашим чемпіоном пишається вся Франція” [Дод. 53].

Містить перебільшення “*вся Франція*”, щоб наголосити на значимості перемоги на чемпіонаті спортсмена з Франції, яка принесла додаткову впізнаваність країни у спортивній сфері. Також герой звертає увагу, що місцеві жителі спостерігали, підтримували та вболівали. Виконує роль емоційного оцінного враження героя. До функцій відносимо фатичну, мислетворчу та експресивну.

Також, текст художнього кінофільму складається з порівняльних конструкцій. Вони є одним з ключових методів пізнання б'єктивної дійсності за допомогою конкретних образів, а не абстрактних уявлень, за словами О. Межова. Розглянемо їх використання на прикладах з фільму “Івана Сили” за повістю О. Д. Гавроша “Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу”.

Речення “Руки як кувалди, але я все одно загнав його в глухий кут” [Дод. 35].

Було вживано порівняння “руки як кувалди” для вираження, по-перше, художньої образності та експресії. А по-друге, використовуючи цей стилістичний прийом автор дає додаткове уявлення та спонукає до виникнення асоціацій у глядача, що можна окреслити у мислетворчу функцію. Також гіперболізує силу головного героя, так як кувалда є одним з найважчих видів зброї.

Фраза “А наша поліція – це майже республіка” [Дод. 30].

Автор зіставляє вплив державного органа на Чеську республіку. Власне герой передає своє шанобливе ставлення до поліції та її впливу на країну. Додається експресія, художня образність та суб'єктивна оцінка конкретної особи. Тож, підсумовуючи, називаємо емоційну, емотивну та мислетворчу функції.

Репліка “Бажання Велета – закон” [Дод. 21].

Все сказане Велетом, силачем цирку Баронеси фон Бухенбах, має обов'язково бути виконаним. Це пов'язано з кар'єрними успіхами борця, велику кількість вболівальників, які регулярно приходять на вистави, щоб подивитися виступ саме цього артиста. Крім цього, він отримав це прізвисько через справжню фізичну силу, могутню статуру та відмінну фізичну підготовку, тож деякі лякалися суперечити або сперечатися з ним та виконували всі його забаганки. Стилістичний прийом розширює контекст та додає виразності. Містить мислетворчу, емоційну, комунікативну функції у тексті.

Фраза “У вас такі сильні м'язи, мов кам'яні” [Дод. 57].

Порівняльна конструкція “*м’язи, мов кам’яні*” виділяє особливості головного героя Івана Сили, а саме звертає увагу на його фізичну підготовку та статуру за допомогою ототожнення з твердою гірською породою, яку через стійкість та непохитність використовують у будівельній індустрії. Автор тексту фільму вкотре спонукає глядача спробувати уявити наскільки могутнім є найсильніша людина світу. У цьому реченні, троп виконує роль передачі експресивності, спонукання до створення асоціацій та певного образу.

Стилістична фігура з найпростішою структурою у творі є повтор. По-перше, розглянемо окличне речення “Дядечку, дядечку, боляче!” [Дод. 2].

Використовуючи класифікацію В. М. Русанівського повторювальні лексичні одиниці “*дядечку, дядечку*” відносяться до повного формально-семантичного вираження та виконують номінативну-експресивну функцію. Фраза Міхи супроводжується підвищеною окличною інтонацією, так як його спіймали за вухо на спробі вкрати цінну річ. Від бурхливих емоцій, фізичного болю та з метою привернення до себе уваги, герой двічі повторив звертання до людини.

Репліка “І такий аероплан “Бджі-бджі-бджі” [Дод. 16].

Містить звуковий повтор “*Бджі*”, за семантичним вираженням відноситься до часткового виду. Звуконаслідування знайомих побутових звуків, особливо використанні в озвучуванні іграшок захоплюють дитячу увагу та викликають бажання копіювати у своєму мовленні. Дана фраза була вимовлена, коли Міха передавав звук двигуна літака, який почув під час перегляду фільму. Головна функція – додати звукову виразність для конкретизації предметів та його ознак.

Речення, яке чує глядач протягом всього фільму є “Моя сила завжди перемаже твою правду” [Дод. 5].

З перший кадрів, коли Іван врятував Міху від поліцейського, головний герой промовив, що брехня агенти Фікси завжди буде поступатися чесності та щирості силача. У цій репліці, автор звертає увагу не на фізичні здібності

майбутнього чемпіона, а на те, як важливо шукати істину. У сюжеті кінофільму виконує композиційну роль.

Фраза “Так, і тільки так міг вчинити справжній чемпіон, який представляє нашу відважну поліцію” [Дод. 29].

Було використано лексичний повтор частки “так”, з метою утворення додаткової експресивності. Ведучій чемпіонату словесно посилив рекорд спортсмена, який додав 2 кг до попередньої ваги. Так як аудиторія була спантеличена, не отримала надзвичайні емоції, завданням було захищати позитивний імідж та сприйняття дворазового чемпіона республіки Франса Магдебурі.

Фраза “Проходьте, проходьте” [Дод. 27].

Складається виключно з лексичного повтору дієслова наказового способу другої особи множини “*проходьте*”. Має експресивну, емоційну, комунікативну та фатичну функції, так як належить доктору Новаку, який шанобливо запрошував Міху та Івана Сила до себе в спортивну залу. Окрім цього, звертаємо увагу та виховну функцію, так як автор привчає до традицій, правил побутового спілкування, засобів вираження ввічливості та шанобливого ставлення до оточуючих.

Також, у першому розділі ми досліджували особливості вживання та функції риторичних запитань у творах аудіовізуального дискурсу. Пропонуємо використати класифікацію П. С. Дудик та розглянути їх на практиці.

По-перше, фраза “Невже цей невдаха одуже таку вагу?” [Дод. 31].

Належить ведучому спортивного чемпіонату, який відкрито показує негативне відношення до Івана та загострює увагу глядачів на арену. Головні функції – комунікативна, фатична, так як герой готує всіх оточуючих до сприйняття подальших подій, експресивна та емотивна. Відповідь на це питання є неможливою та зайвою.

Питання “Селюк, ти хоч знаєш з ким зв’язався?” [Дод. 6]

Репліка – залякування агента поліції додає виключно емоційне забарвлення під час діалогічного спілкування героїв. Є показником оцінки

ситуації, відтворює перші емоції від ситуації та неприязність до Івана Сили. Крім цього, автори тексту художнього фільму розкривають конфлікт між персонажами, який простягається протягом всього сюжету, що відокремлюємо у композиційну роль.

Дослідивши використання стилістичних прийомів у кінотворі “Івана Сили” за повістю О. Д. Гавроша “Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу”, ми можемо дійти висновку, що вони допомагають відтворити та звернути увагу глядача на лексичні одиниці з національно-культурним компонентом, художньої образності та авторської ідеї. Виконавши аналітичну частину нашого дослідження стає зрозумілим, що під час субтитрування англійською мовою необхідно обирати варіант з найменшими втратами образності, стилістики та змісту оригіналу.

Демонструємо відсоткове відношення кожного з тропів у творі аудіовізуального дискурсу у діаграмі.

Діаграма 2.2 Стилiстичнi фiгури в українському кiнофiльмi

Отже, як бачимо порівняно однакова кількість використання метафор та гіпербол – по 26% серед всіх стилістичних фігур у художньому фільму “Іван Сила”. Також порівняльні конструкції (19%) та риторичні питання (19%) займають високе місце у тексті. Найменше наведено прикладів повторів – лише 11% від загальної кількості тропів.

РОЗДІЛ 3

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ З СОЦІОКУЛЬТУРНИМ КОМПОНЕНТОМ

У другому розділі ми визначили характеристики кінофільму “Івана Сили”, види лексем з проявом національного колориту, стилістичні фігури, які є основним елементом художнього дискурсу та окреслили їх функції в тексті. Пропонуємо розглянути способи передачі реалій, лексичні, граматичні трансформації, які ми використали під час субтитрування англійською мовою.

Предметом аналізу є речення з тексту фільму за повістю О. Д. Гавроша “Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу”, з лексемами, які найяскравіше проявляють соціокультурний компонент.

Перед початком аналізу способів перекладу лексичних одиниць та стилістичних тропів англійською мовою, згадаємо види перекладацьких трансформацій, які встановили спеціалісти.

3.1 Проблема перекладу лексем з національним компонентом

За словами Л. М. Приблуди під час передачі лексичних одиниць українського кінодискурсу, необхідно підкреслювати національний колорит, так як він має ключовий фактор впливу на сприйняття глядача. Крім цього варто враховувати технічні особливості оформлення текстів та кількість знаків у кожному рядку у процесі створення субтитрів.

О. І. Мірошниченко вказує можливість застосування наступних прийомів:

- транскодування;
- транскрипції;
- транслітерація.

Проблеми передачі безеквівалентної лексики досліджували І. М. Гаврилова, О. А. Атанасова і пропонують застосовувати:

- калькування;

- описовий переклад;
- наближений переклад;
- трансформаційний переклад;
- еквівалентний переклад;
- аналог.

Під час трансформаційного перекладу, спеціаліст використовує наступні граматичні трансформації, згідно з І. М. Гаврилова: додавання, вилучення, заміна лексичних одиниць, перестановка, членування та об'єднання речень.

Відповідно до роботи О. С. Богайчук, лексичні трансформації складаються з конкретизації, генералізації, антонімічного перекладу, компенсації та змістовний розвиток.

Українські твори аудіовізуального дискурсу наповнені великою кількістю діалектної лексики, що передають місцевий колорит та особливості мовлення героїв. Відповідно, під час перекладу є декілька стратегій збереження головних функцій лексичних одиниць.

А. М. Козачук відокремлює наступні способи перекладу:

- компенсація;
- використання соціальних діалектів;
- літературний еквівалент;
- транслітерацію з подальшим коментарем у глосарії, коли йде мова про кінотвори, подальше пояснення реалії є неможливим, через технічні вимоги оформлення тексту.

Передача фразеологічних одиниць, до яких відносяться літературні цитати, біблеїзми, відомі висловлювання історичних осіб, залежать від їх стилістичних, змістовних, емотивних та експресивних особливостей. Лексеми здатні описувати світ, оцінювати і виражати особисте ставлення мовця. Реалії є унікальними, виключно національними, в той самий час невластиві іншим культурам. Тому у процесі перекладу необхідно обирати спосіб передачі, який максимально збереже функцію та значення лексичних одиниць.

Основними види перекладу, за думкою Я. Кревсун є фразеологічний еквівалент, фразеологічний аналог або калькування.

Підсумовуючи, можемо дійти висновку, що коли перекладач має справу з соціокультурними лексемами, стикається з необхідністю яскравість, емоційність повідомлення та зміст висловлювання, який є частиною авторського задуму.

3.2 Транслітерація як спосіб передачі власних назв у кінотворі

Для передачі власних, географічних назв, назви компаній, фірм, газет, видань часто використовується прийом транслітерації, який полягає у передачі буквеного кладу лексичної одиниці, так він є найбільш наближеним до оригіналу.

Іван Фірцак народився 1899 року в селі Білки на Закарпатті [Дод. 58].

Ivan Firtsak was born in 1899 in the Bilky village in Zakarpattia.

Безеквівалентні лексеми “село Білки” і “Закарпаття” ми переклали використовуючи транскрипцію, відтворюючи знаки мови оригіналу знаками писемності мови перекладу: “*Bilky village*”, “*Zakarpattia*”. Конкретні назви місця народження головного героя стилістично нейтральні, тому у перекладі мають бути точними, вірними, так як допомагають глядачу отримати суцільний образ героя. Англійський алфавіт не забезпечить повної відповідності між написанням та вимовою, згідно з цим даний варіант є найбільш доречним.

Шановна публіко, незворушна і вогненна, неперевершена Мілена [Дод. 18].

Dear audience, unsurpassed Milena.

Ім'я майбутньої дружини Івана Сили – *Мілена*, ми також вирішили передати застосовуючи транскрипцію “*Milena*”. Імена героїв художній творів підсилюють емоційне враження, мають додаткову характеристику персонажа. М'які звуки “м” та “л”, додають мелодійності та м'якості у вимові. Таким чином автор твору акцентує на милосерді, доброті та великодушності в характері людини, тож перекладаючи ми маємо зберегти творчий задум та мету повідомлення.

Лексема “*Імстичово*”, як назва населеного пункту, зображена на початку фільму була передана транслітерацією “*Imstychovo*”. Глядачу необхідно точно її розтлумачити, щоб отримати правильне уявлення про колорит, природу, традиції цієї місцевості. Безеквівалентні лексеми мають історичну, мислетворчу та культурологічну функції, які обов’язковим чином мають бути збереженими у перекладі.

3.3 Передача лексичних одиниць з національним компонентом транскодуванням

Відповідно до слів О. І. Мірошніченко, транскодування являє собою спосіб передачі лексичних одиниць, коли звукова та/або графічна форма слова оригіналу передається буквами мови перекладу.

Козак вже там, кричить “Ура!”, його ножі це вам не гра [Дод. 19].

The Cossack is there, say "Hurray!", his knives aren't a game.

Лексична одиниця з українською історично-культурною своєрідністю “*козак*” у процесі субтитрування англійською мовою було передано використовуючи прийом транскодування “*Cossack*”. Так як артист мав образ, зовнішній вигляд та одяг справжнього учасника козацької організації, у перекладі варто підкреслити національний колорит та історичні особливості країни. Крім цього, дана лексема є назвиськом метальника, тож було вирішено залишити лексему в ролі власної назви з метою збереження культурологічної функції.

3.4 Калькування як спосіб перекладу соціокультурних лексичних одиниць

Для передачі соціокультурного компоненту у безеквівалентних лексемах використовується прийом калькування. Згідно з І. М. Гаврилової, О.А.

Атанасової це буквальный переклад іншомовної лексеми, передача не звукового, а комбінаторного складу слів.

Набір у Київське циркове училище!!! [Дод. 1].

Admission to the Kyiv Circus Academy.

Найменування установи “*Київське циркове училище*” ми текстуально передали змістовний склад лексеми “*Kyiv Circus Academy*”. Вищевказаний заклад, зображений на афіші на початку твору, підказує глядачу де відбуватимуться події. Відповідно в процесі створення субтитрів необхідно передати структуру лексичної одиниці мови оригіналу і передати її значення. До того ж автори закладали додаткові вказівну, культурологічну функції, які найкращим чином передає даний варіант перекладу.

Ніхто не зміг перемогти Велета! [Дод. 22].

No one could defeat Giant!

Лексема “*Велет*” є слово-символом і водночас прикладом власної назви, ім'ям персонажа. Так як крім номінативної функції міститься мислетворча, застосовуючи прийом транслітерації, вона б зникла, через те, що англомова аудиторія не знає слова велетень українською мовою, тому не ототожнила б лексему з візуальним образом героя. Відповідно втратилась б авторська ідея. В англійському варіанту тексту художнього фільму “Івана Сили” ми обрали переклад “*Giant*”. Буквальне значення, яке має лексична одиниця, буде зрозумілим глядачам з іншим світоглядом.

Згідно зі словами Я. Кревсун, передача фразеологічних одиниць залежить від стилістичних, змістовних, емотивних та експресивних особливостей. Одним з найбільш вживаним способом їх передачі є калька. У такому випадку, перекладач копіює образ мови оригіналу, відповідно відбувається максимальне збереження соціокультурного компоненту певної країни. Але образ має бути зрозумілим, метафоричним у мові перекладу, а переносне значення утворюється з прямого. Розглянемо даний прийом на прикладах передачі фразеологічних одиниць.

Вас ввели в оману [Дод. 39].

You got lied.

Фразеологізм “*ввести в оману*” було перекладено “*to get lied*”, використовуючи прийом відтворення образу мови оригіналу. Саме цей варіант передачі лексичних одиниць зберігає та підкреслює національний компонент, так як вираз широко використовується та стилістично прикрашає українську мову. Значення є легкозрозумілим, тому глядачу не треба витратити багато уваги та часу на ототожнення перекладу зі змістом твору кінофільму. Окрім цього, варто зберегти комунікативну, стилістичну та культурологічну функції, які вклав автор.

3.5 Еквівалентний переклад як спосіб передачі соціокультурних лексем

Використання еквіваленту у процесі передачі лексичних одиниць, які наповнені історичними та культурними складовими, зберігає змістовну, стилістичну, комунікативну інформацію та функції у повідомленні. Пропонуємо дослідити дане питання на практиці, аналізуючи переклад речень з кінотексту художнього фільму “Іван Сила”.

На цьому двобої чемпіонів присутні великий шанувальник боротьби – президент французької республіки Поль Дешанель [Дод. 52].

Here is a big fighting fan. It's Pal Deshanel, the president of the French Republic.

Ми переклали лексичну одиницю “*боротьба*” використовуючи еквівалентний переклад “*fighting*”. Так як у візуальному ряді в момент промовляння даної репліки є кадри прикладу українським бойовим мистецтвом “спас”, варто обрати зрозумілу та універсальну лексему. Для англомовної аудиторії вид національного спорту є невідомим та незвичним. Тож для спрощення сприйняття було використано саме перше значення слова.

А що тут підіймати, як два мішки пшениці на вокзалі [Дод. 28].

There's nothing to do. Like two sacks with wheat.

Лексему “*пшениця*” було перекладено еквівалентом “*wheat*” з метою збереження культурологічної функції, так як зернова культура є національним

символом України, який є відомим у всьому світі. Автор навмисно звернув увагу на вміст мішків, які розвантажував головний герой, щоб підкреслити місцезнаходження персонажів та особливості побуту. Крім цього, у процесі перекладу було застосовано граматичну трансформацію – членування речення, коли одне речення перетворюється на два або більше задля більшої емотивності та експресивності.

На зміну кобилі прийшов залізний кінь [Дод. 12].

The mare was replaced by an iron horse.

Лексична одиниця “кобила”, яка акцентує на українських традиціях побуту була перекладена еквівалентом “mare” задля підкреслення культурологічної функції. Даний варіант перекладу допомагає відтворити реальні уявлення про історичний різновид громадського транспорту. Можемо зробити висновок, обравши даний варіант перекладу, ми зберегли змістову та стилістичну функції.

Та не переживайте ви через ту тарілку супу [Дод. 24].

But don't worry about soup.

Еквівалент “soup”, застосований в процесі субтитрування та передачі лексеми “суп” проявляє особливості національної української кухні. Також, крупний план, супроводжується кадром, як медбрат їсть страву з тарілки, але не зрозуміло яку. Тож під час перегляду, ми допомагаємо зрозуміти, що саме він куштує та передаємо функцію створення культурного компонента в аудіовізуальному творі. Крім цього, ми опустили слово “тарілку”, тому що актор вимовляв репліку дуже швидко, а субтитр, у свою чергу, має передати зміст повідомлення та бути стислим.

А ти у мене гаманець вкрав [Дод. 4].

You stole my wallet.

Ми передали фонову лексему “гаманець”, використовуючи рівнозначний відповідник “wallet”. В першу чергу, ми маємо відтворити номінативну функції назви предмету, так як в подальшому це надасть можливість ототожнити інші події, отримати вірні, заплановані асоціації та зрозуміти зміст повідомлення.

Крім цього, цей предмет у багатьох культурах порівнюється з дорогою власністю людини, тому цей варіант перекладу може найбільш вдало спонукати глядача зіставити це поняття з більш глобальними культурними та історичними явищами.

... погрожує усіх нас посадити до буцегарні [Дод. 34].

He threatens to send us to the jail.

Державно-правове місце “буцегарня” передана еквівалентом “jail”. В мові оригіналу лексема відноситься до архаїзму, яка вийшла з активного вжитку та змінилася на лексичну одиницю в’язниця”. Тому створюючи переклад, було вирішено вжити сучасний відповідник, який є легкозрозумілим та широковживаним. Ми не передали специфіку української мови на початку ХХ століття, але зробили речення наближеним до англомовної аудиторії.

Але в цей час хтось ззаду вдарив мене ломакою і я знепритомнів, пане капітан [Дод. 36].

But someone hit me with a crowbar and I fainted.

Лексема “ломака” передана за допомогою еквівалентного перекладу “crowbar”. Назва великої палиці крім функції назви предмету, звертає увагу глядача на складності бою, який відбувся між героями, тому під час перекладу необхідно вжити рівнозначний відповідник для передачі цих функцій. Також ми опустили прислівник “ззаду”, для зменшення кількості знаків у субтитрі задля уникнення незручності його читання. Змістовна частина залишилася, так як актор жестами показує як він отримав травму та напрямок удару.

Я як підскочив до циганського барона, та він мене батогом: “Хрясь” [Дод. 50].

I jumped up to the gypsy baron, and he kicked me by whip: "Khrias".

Специфіку розмовного мовлення та національні традиції передає лексична одиниця “batig”, яку ми переклали відповідником “whip”. Еквівалентний переклад є найбільш коректним в даному випадку, так як можливо передати змістовну, стилістичну та культурні складові, які містить лексема з соціокультурним компонентом. Глядач має розуміння про традиційний побут українського народу.

Пане Ковальський, візьміть того селяка до себе на роботу [Дод. 9].

Mr. Kovalskyi, take the rustic to work.

Лексема “селяк”, як опис головного героя, перекладена першим відповідником англійської мови “rustic”. Найголовніше передати емоційну складову повідомлення, а саме початкове зневажливе ставлення до нього. Крім цього необхідно підкреслити походження Івана Сили, так як відповідно до сюжету це має важливий змістовний компонент. Автор твору має на меті довести, як особисті якості, характер, відношення до людей та творчі здібності впливають на успіх.

Та ніколи цей нахаба не зможе перемогти нашого великого Магдебурю [Дод. 32].

But the boor can't defeat the greatest Mahdebura.

Діалектизм “нахаба” ми передали, використовуючи еквівалентний переклад “boor”. Дана лексема має експресивну та емотивну роль у діалозі між персонажами, тому вважаємо необхідним обрати спосіб перекладу, який зможе їх залишити. Під час перегляду фільму з англійськими субтитрами, у глядача є можливість відчутти суб’єктивне негативне ставлення до Івана Сили.

Ви хоч розумієте в яку халепу ви мене втягнули? [Дод. 45].

Do you understand the problem?

Лексична одиниця “халепу” ми передали еквівалентом “problem”. Так як діалектизми передають місцевий мовний колорит визначеної країни, під час перекладу виникають труднощі у передачі культурологічної функції. У процесі перегляду, аудиторія має без складнощів зрозуміти повідомлення. Обраний варіант перекладу передає змістовну та стилістичну функції, які є головними для розуміння сюжету кінотвору “Івана Сили” за повістю О. Д. Гавроша “Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу”.

Іване, прийміть цей годинник на знак пошани і як пам’ять про нашу зустріч [Дод. 40].

Ivan, please take this watch as a respect sign and a memory of our meeting.

Слово-символ, яке підкреслює національний колорит “годинник” найдоречніше передає рівнозначний відповідник “watch”. Стилiстична

експресивність, культурна складова, змістовна та стилістична функції залишаються під час еквівалентного перекладу. Тому, продивляючи художній фільм та читаючи субтитри англійською мовою, глядач відчуває символізм, який закладено автором твору.

А ми почекаємо поки він пуп надірве [Дод. 11].

We'll wait until he bust a gut.

У даному реченні наявний фразеологізм “*надірвати пупа*”, який ми переклали фразеологічним еквівалентом “*to bust a gut*” – запозичення та прямий відповідник з англійської мови. Обираючи варіант перекладу, ми мали завдання зберегти стилістичну, емотивну та експресивну функції. Якнайкраще це передає рівнозначний відповідник, побудований на схожому образі. Таким чином ми підкреслюємо особливості звичайного мовлення українців і водночас додаємо художнього забарвлення в англійському перекладі.

Від роботи коні дохнуть [Дод. 8].

Only fools and horses work.

Фразеологічне зрощення “*від роботи коні дохнуть*” наповнена мислетворчою та виражальною функціями. Переклавши способом калькування змістовна та стилістична частина втратилася, відповідно авторська ідея була залишена. Тому було вирішено обрати еквівалентний варіант перекладу “*only fools and horses work*”. Ідіома наповнює мовлення героїв художністю, відповідно під час субтитрування варто обирати спосіб передачі, який зможе передати найбільшу кількість функцій.

Я добре запам'ятав того ватажка розбійників [Дод. 37].

I remember a leader.

Лексична одинця з культурним компонентом “*ватажок*” ми передали рівнозначним відповідником “*leader*” у процесі субтитрування. Так як соціокультурна українська лексема має значення керівника великої групи людей, який має вплив на інших, даний варіант перекладу має змістовний та експресивний компонент. Функцію передачі народного колориту зберегти не вдалося через різницю культурних особливостей.

На другому поверсі, біля канцелярії [Дод. 41].

On the second floor, near the chancery.

Назву державно-правового місця “канцелярія” ми переклали еквівалентом “chancery”. Лексема має номінативну, вказівну функції у діалозі-розпитування, в якому питають конкретний напрямок руху, відповідно рівнозначний відповідник англійською мовою передає функції та обов’язки підрозділу. Таким чином для глядача не спотворюється зміст та передається соціокультурний компонент.

Ось цей бандюга з вокзалу [Дод. 38].

It’s a station bandit.

Ми переклали діалектну лексему “бандюга” еквівалентним перекладом “bandit”. Відповідник зберігає ідентифікаційну функцію опису героя, мовну характеристику та змістовну роль прояву соціального прошарку він належить. Лексична одиниця у мові перекладу не передає особливості спілкування певного регіону, але інтонація героя залишає експресивність й тональність кінотексту.

Я знаю як тут з харчами [Дод. 42].

I know about food here.

Лексичний діалектизм “харчі” найбільш вдало передає нейтральний відповідник “food”. Так як герой називає реальне явище, номінативна функція збережена. Через культурні та мовні відмінності кожної культури, передати український соціокультурний компонент іноземною мовою є неможливим. Крім цього, граматична трансформація перестановки лексеми до середини речення акцентує увагу глядача на ній.

А то б у нас в цигарні порвав би всі кайдаки [Дод. 46].

He’d break all shackles in a jail.

Приклад закарпатського діалекту “кайдаки”, що має значення наручників у перекладі переданий еквівалентом “shackles”. В мові оригіналі, дана лексема підкреслює культурний компонент, але для кращого розуміння та сприйняття кінотексту англійською мовою був обраний саме рівнозначний відповідник. З метою збереження художньої та стилістичної образності лексично одиницю ми

переставали його до середньої частини речення, так як вона є більш важливою, відповідно до змісту. Точну вказану локацію глядач спостерігає на візуальному ряді художнього фільму, тому номінативна функція та змістовна складова були збережені.

Пане Пандорський, кінь Альфонс пропав [Дод. 48].

Mr. Pandorskyi the horse disappeared.

Лексему з національним колоритом “кінь” ми передали використовуючи еквівалентний переклад “horse”. У тексті має неабияку кількість функцій, які були повною мірою залишені у тексті мовою перекладу. По-перше, роль позначення справжньої істоти якнайкраще передає рівнозначний відповідник. Так як в народних традиціях тварина має символічне значення, а відповідно до сюжету художнього фільму “Іван Сила” він є одним з головних учасників циркової програми, використовуючи переклад, глядач отримує спонукання до мислення та аналізування ролі героя.

Якщо не скажеш де портсигар, то сядеш у в'язницю [Дод. 3].

If you don't tell where the cigarette case is, you get arrested.

Слово-символ “портсигар” вдало передає еквівалент “cigarette case”. Лексична одиниця має когнітивну роль, яку обраний варіант перекладу залишає, так як глядач ототожнює вкрадений предмет з прикладом цінної речі та починає мислити, кому ж вона належала. Також відповідник зберігає номінативну функцію, так як це найбільш наближена до перекладу лексема.

3.6 Переклад лексичних одиниць з українським колоритом застосовуючи аналог

Коли неможливо обрати рівнозначний відповідник у процесі перекладу лексичних одиниць з національним колоритом – застосовують аналог, як один з можливих синонімів. Для спеціаліста стає можливим зберегти змістовну, художню та стилістичну складові у повідомленні.

А в народі його прозвали Іван Сила [Дод. 59].

People called him Ivan Syla.

Лексему з соціокультурним компонентом “народ” ми переклали використовуючи синонім “people”. У даному випадку, функція експресивності збережена, так як автор акцентує увагу на значимості та загальнонародній відомості. Таким чином глядач звертає увагу на змістовну частину фрази та може ототожнити це з історичною важливістю головного героя.

Спорт – це моя стихія [Дод. 25].

Sport is my life.

Виразальна та мислетворча лексема “стихія”, яка акцентує на впливі та успіхах тренера Івана Сили, пана Новака, у спортивній сфері була передана аналогом “life”. Ми зберігаємо змістовну частину, авторський задум та надаємо додаткової експресивності. Українська лексична одиниця, згідно з історичними фактами розвитку держави, мала значення оживлення сил природи та шанобливого ставлення до них. Побачивши дану фразу у субтитрі, глядач має можливість дійти до схожих висновків самостійно.

Сьогодні ми поставимо хрест на кар’єрі цього чемпіона [Дод. 54].

Today we'll defeat the champion's career.

Ми передали частовживаний фразеологічний вираз єдності “поставити хрест на чомусь”, застосовуючи аналог “defeat”. Ми звертали на декілька факторів, під час перекладу цієї репліки. По-перше, так як рівнозначний відповідник не наявний в англійській мові, а калька не передала б змістовну частину повідомлення, аналог яскраво проявляє виразальну роль та наміри героя. По-друге, користуючись технічними нормами оформлення тексту під час субтитрування, обраний переклад має меншу кількість знаків, ніж у мові оригіналу, що спрощує читання та сприйняття.

Ану не вішай носа! [Дод. 43].

Oh, keep your head up!

Репліка “ану не вішай носа” була перекладена фразеологічним аналогом з однаковим значенням, але побудованим на іншому образі “keep your head up”. Англійський варіант неподільного словосполучення має роль підбадьорювання

та заклик до позитивного мислення, що закладено в тексті оригіналу. Крім цього даний спосіб передачі словесно передає емоційні переживання друга Івана Сили. Стилiстична образність, яка наявна у фразі, підкреслює особливості української мови, тому було вирішено обрати найбільш художньо наповнений аналог.

Репліка “Сміх та й годі [Дод. 60].

It's funny.

Ідіому “*смiх та й годi*” ми передали використовуючи синонімом “*funny*”. Український вираз яскраво передає колорит мови, додаючи соціокультурний компонент, але не використовується в інших мовах, тому найбільш доречним способом його передачі, на нашу думку, є саме аналог. Таким чином ми передаємо значення та зміст фрази, що більше вплине на сприйняття авторської ідеї, ніж стилістична та культурологічна функції. Також ми використали опущення сполучників “та”, “й” та вигук “годі” через компресію. А для опису явища у мові перекладу ми додали дієслово “to be” через декомпресію.

3.7 Трансформаційний переклад для передачі народних лексем у кінотексті

Через культурні особливості кожної країни, у процесі субтитрування відбувається трансформація елементів, з можливістю повної текстової видозміни. У поясненні реалії, згідно з дослідженням М. Гаврилової, О.А. Атанасової, вона полягає у контексті, під час якого змінюється синтаксична структура речення та значення окремих лексичних елементів.

Міха Спритний з привокзалу [Дод. 7].

Nimble Mikha from the station.

Прізвище “*Спритний*” одного з головних персонажів у художньому кінофільмі “Івана Сили” вирішили передати рівнозначним відповідником “*Nimble*”, але змінити функції у даному реченні. Відповідно до змісту тексту художнього кінофільму, ми розуміємо, що прізвище герой вигадує сам в залежності від кола співрозмовників і саме цю особливістю ми підкреслили.

Прибрали роль власної назви, а замість неї додали функцію опису героя, так як хлопчик через свою статуру та маневреність міг швидко втікати з місця злочину. Таким чином адаптували власну назву під контекст тексту.

Міха, от лидацюга [Дод. 55].

What lazy Mikha.

Лексема з національно-культурним компонентом “лидацюга”, була перекладена з використання граматичної трансформації заміни, іменник на прикметник “lazy”. Репліка має вказівну, експресивну та емоційну функції, які було вирішено передати, додавши вставне окличне слово “what”. Отже фраза привертає увагу увагу глядача до героя та проявляє відношення імпресарію пана Пандорського до нього як в мові оригіналу, так й у субтитрах англійською мовою.

3.8 Прийом компенсації для передачі соціокультурних реалій

За словами О. С. Богайчук, коли неможливо еквівалентно передати лексеми через ідейно-художні причини, правила перекладу, різницю між різними мовами часто застосовується прийом компенсації, який вдало передає культурні реалії та заповнює змістовні прогалини.

Пробачте, що ми вас потурбували, але ж хворий називає себе агентом поліції, щось торочить про важливі державні справи... [Дод. 33].

I'm sorry to bother you. The patient calls himself a policeman, talks about important state affairs...

Південно-західне наріччя у вигляді дієслова “торочити” було компенсовано дієсловом “to talk”. Оскільки діалектизми є характерними складовими окремої мови, застосовувати рівнозначний відповідник або аналог було не можливим, а даний прийом залишає змістовне та стилістичне значення лексичної одиниці, незважаючи на втрачену культурологічну функцію.

Ти давай по два таскай [Дод. 10].

Take by two.

Лексична одиниця “*таскати*”, що є яскравим прикладом закарпатського діалекту було передано більш нейтральним варіантом “*to take*”. Автор додатково підкреслює місцезнаходження героїв, що описує культурологічна роль мови. Але у перекладі англійською мовою варто залишити змістовний компонент та дотримуватися норм розмовного мовлення. Також застосовували опущення займенника “ти”, так як у візуальному ряді глядачу зображено до кого звертається персонаж та з метою проявлення емотивної та експресивної ролі у мові перекладу, модальної частки “давай” через компресію.

І як ти того Велета довбанув [Дод. 23].

You beat Giant that he couldn't get up.

Приклад діалектизму “*довбанути*”, переклали дієсловом “*to beat*”. При передачі наріччя виникають деякі труднощі з проявленням культурологічної функції. Але крім неї варто зберегти експресивну та емотивну ролі. Дослівний переклад є неможливим, так як українська та англійська мови мають несхожі діалектні реалії. Описати дію, через особливості оформлення субтитрів є некоректним, так як велика кількість знаків у реченні ускладнює читання написів. Компенсація передає значення лексичної одиниці та стилістичну функцію.

Отже переклавши лексичні одиниці з соціокультурним компонентом різними способами, ми можемо простежити, який спосіб перекладу є найбільш вживаним. Пропонуємо ознайомитися з результатами дослідження на діаграмі, наведеній нижче.

Як видно на діаграмі 3.1 найчастіше ми використовували еквівалентний переклад, який складає 49% від загальної кількості прийомів, так як перекладачу вдається передати всі функції наявні в тесті оригіналу у мові перекладу. Калькування, що складає 17% у субтитруванні англійською мовою художнього кінофільму “Іван Сила” також має властивості передачі культурологічної функції, але важливо враховувати контекст. Застосування аналогу, який вдало зберігає змістовну та художню складові у повідомленні складає 12%. Способи передачі власних назв нараховують транслітерацію (7%) та транскодування (2%)

нараховують мінімальне відсоткове відношення, що пов'язано з порівняно невеликою кількістю даного виду безеквівалентної лексики у кінотексті.

Діаграма 3.1 Способи перекладу лексем з національним компонентом

3.9 Способи перекладу стилістичних фігур у тексті художнього кінофільму “Іван Сила”

Як було з'ясовано у першому розділі, стилістичні фігури мають властивості вираження експресії, розширення контексту, художньої образності та підкреслення візуальних образів та подій у фільмі. У процесі субтитрування англійською мовою стилістичний ефект варто залишати, використовуючи еквівалент, спосіб калькування, транскрипцію, транслітерацію, транскодування, або інші з найменшими втратами змістовного, культурологічного та художнього компоненту. Розглянемо даний аспект на практиці.

По-перше, проаналізуємо використання еквіваленту у перекладі кінофільму за повістю О. Д. Гавроша “Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу”.

Завтра цирк їде на гастролі [Дод. 51].

The circus will go on tour tomorrow.

Стерту метафору “цирк їде” ми передали за допомогою вживання рівнозначного відповідника “*circus will go*”. Через те, що троп виконує когнітивну роль, варто було максимально залишити спрощення та полегшення розуміння роботи та транспортування цирку. Крім цього, була використана граматична трансформація заміни у часі присудка “їхати”, а саме теперішній час ми змінили на майбутній через граматичні правила вживання часів в англійській мові.

Бажання Велета – закон [Дод. 21].

Giant’s wish is law.

Порівняння “бажання – закон” ми також передали еквівалентним перекладом “*wish is law*”, зберігаючи мислетворчу, емоційну та комунікативну функції у перекладі. Таким чином авторська ідея в акцентуванні моці, непереможності та фізичні статури силача залишається. Крім цього, як зазначає Прищенко С. В, троп виділяє певні особливості ототожнюючи з предметом або явищем, тому порівняльні конструкції супроводжуються візуальним вираженням, що й глядач кінофільму “Іван Сила” може побачити на екранах. Відповідно обраний спосіб передачі є найбільш гідним.

По-друге, функціональний аналог теж є змістовним відповідником, який передає змістовну частину лексичної одиниці, роблячи текст перекладу доречнішим для англомовної аудиторії.

Я відкриваю нові імена і отримую від цього шалене задоволення [Дод. 26].

I find new athletes with pleasure.

Звичайна метафора “відкривати нові імена” в процесі створення субтитрів має менший соціокультурний компонент “*find new athletes*”, але зберігає інформативну та комунікативну функції, так як доктор Новак не створює нових майбутніх чемпіонів, не працює з виключно організаційними питаннями, а саме шукає талановитих дітей, які мають бажання тренуватися та змагатися на

професійному рівні під керівництвом тренера. Саме цей сенс ми передали, коли застосували аналог у перекладі.

Моя сила завжди перемаже твою правду [Дод. 5].

My strength will beat your truth.

Ми переклади метафору “*сила перемаже правду*” аналогом “*strength will beat truth*”, в першу чергу, задля збереження метафоричного образу. Дана репліка має дуже важливу композиційну роль, так як всі події розгортаються коло боротьби між правдою та брехнею і герої навмисно декілька разів повторюють її. Тому для загального сприйняття сюжету дитячого художнього кінофільму “Іван Сила” було вирішено обрати спосіб, який без порушень стилістичних норм допоможе глядачу вхопити авторський задум.

Окрім вищевказаних способів передачі, частовживаним є калькування.

Там була здоровенна волохата мавпа і такий великий будинок [Дод. 15].

There were a big hairy monkey and a big house.

Гіпербола “*здоровенна мавпа*” в субтитрах має переклад “*a big monkey*”. Так як товариш головного героя Міха емоційно описував побачене у фільмі, ми обрали більш нейтральний прикметник, який залишає справжній зовнішній вигляд тварини і спонукає глядача уявити її. Яскрава жестикуляція та інтонація героя в аудіо- та візуальному каналі яскраво передає експресивну функцію. Крім того, через швидкий темп мовлення та технічні норми оформлення та читання написів з перекладом на екрані лексема з меншою кількістю знаків є відповідною.

А наша поліція – це майже республіка [Дод. 30].

Our police is almost a republic.

Порівняння “*поліція – це майже республіка*” у значенні впливу державного органу на країну перекладаємо калькою “*police is almost a republic*”. Під час перегляду фільму глядач отримує художню образність та суб'єктивну оцінку конкретної особи. В мові оригіналу фраза має імпліцитний присудок, який в перекладі змінили на експліцитний, було використано граматичні трансформації заміни та додавання.

Селюк, ти хоч знаєш з ким зв'язався? [Дод. 6]

Rustic, you know who you deal with?

Риторичне запитання з яскравим емоційним забарвленням перекладено калькуванням. Також буквальна передача лексичних одиниць використана задля підкреслення негативного ставлення до головного героя. Крім цього, граматична трансформація додавання та перестановки у передачі “з ким зв'язався” – who you deal with” зберігає синтаксичну структуру у реченні мовою перекладу. Опущення частки “хоч” не порушує зміни змісту, так як англійський вислів “you know” має функцію привернення уваги у діалогічному спілкуванні.

Звуконаслідування, яке нерідко зустрічається в художніх кінофільмах для привернення уваги дитячої аудиторії, експресивності та емоційності перекладачі часто передають транскодуванням.

І такий аероплан “Бджі-бджі-бджі” [Дод. 16].

And an airplane "Bdzi-bdzi-bdzi".

Графічна форма звукового повтору звучання двигуна аероплану “Бджі”, яке почув Міха під час перегляду фільму, у субтитрах передається буквами мови перекладу “Bdzi”. Так як головною функцією є експресивне вираження конкретизації предметів та його ознак, повторення лексичної одиниці було збережено.

Переклад з використанням граматичних та лексичних трансформацій частково або повністю змінює синтаксичну структуру речення та значення слів допомагає зробити текст мовою перекладу прийнятним для сприйняття та відповідним до технічних особливостей передачі лексичних одиниць при субтитруванні.

Тільки у нас неперевершені акробати, а клоун так розсмішить, що від сміху порвете рти” [Дод. 17].

We have unsurpassed acrobats. Clown makes you laugh.

Дана репліка має 2 гіперболи. Перед початком вивчення їх перекладу, варто вказати граматичну трансформацію, а саме членування речення для підкреслення експресивної та комунікативної функцій. Перебільшення “так

розсмішить, що від сміху порвете рти” ми переклали “*clown makes you laugh*”. Відбулося опущення прийменника “а”, частки “так” та заміна. До лексичних трансформацій ми нараховуємо компенсацію та змістовний розвиток. Текст в оригіналі має справити шокуєче та несподіване враження у глядача. Крім цього, керуючись нормою знаків для субтитрів, у перекладі використали лексичні одиниці з меншою кількістю. Словосполучення “неперевершені акробати”, яке також гіперболізує характеристику акробатів переклали “*unsurpassed acrobats*”, застосовуючи рівнозначний відповідник, так як фатичну, експресивну та комунікативну функції найбільш вдало передає саме обраний спосіб.

А зараз я запрошую на арену гордість цирку Бухенбах – непереможного Велета [Дод. 20].

And now I invite Buchenbach circus pride - Giant.

Словосполучення “*непереможний Велет*” ми передали використовуючи опущення прикметника, так як артист цирку є відомим у місті за свою силу та фізичні здібності, відповідно змістовного порушення не відбулося. Крім цього оклична інтонація ведучого циркової програми сприяє приверненню уваги та гіперболізації персонажа. Також трансформаційний переклад спрощує читання написів з перекладом. Крім цього відбулася перестановка під час передачі найменування цирку через граматичні норми правопису власних назв англійської мови.

Без цього коня, цирк на жодні гастролі не поїде [Дод. 47].

Without this horse, they will not go on tour.

Ми передали гіперболу “*жодні гастролі*” за допомогою опущення прикметника “жодний”, що пов’язано з граматичними особливостями англійської мови, а саме правилом одного заперечення в реченні. В даній репліці головним елементом є дія, тому негативну частку було вжито при перекладі дієслова в майбутньому часі. Так як художні твори переважно наповнені діалогічним спілкуванням, експресивна, фатична та емотивна функція вдало передають інтонація та жестикуляція акторів.

Нашим чемпіоном пишається вся Франція [Дод. 53].

Our champion is French pride.

Перебільшення “*вся Франція*” було перекладено трансформаційним перекладом. Іменник “Франція” ми замінили на прикметник “French” через лексичні, граматичні норми мови перекладу, які спонукають кращому сприйняттю загального сюжету та авторської ідеї художнього кінотвору. Крім цього ми замінили дієслово “пишатися” на іменник “гордість” для досягнення стилістичної цілісності фрази. Експресивна, фатична та мислетворча функції залишилися.

Так, і тільки так міг вчинити справжній чемпіон, який представляє нашу відважну поліцію [Дод. 29].

It's a real poleceman's achievement.

Лексичний повтор частки “*так*”, який додає експресивності оригінального кінотексту українською мовою у перекладі змінився на прикметник “*real*”, який виражає таку саму функцію в англійській мові. Задля створення прийняттого для розуміння даного тексту англомовній аудиторії, було важливим використання граматичних трансформацій. Крім цього ми конкретизували назву явища, опустивши чималу кількість лексичних одиниць, що зробити речення придатним для субтитрування.

Дослівний переклад також є актуальним способом передачі стилістичних фігур, які додають експресивності, художню образність та підкреслюють функції реалій з соціокультурним компонентом, так як зберігаються як лексичні, так й граматичні одиниці.

Перші пасажири завмерли в очікуванні [Дод. 13].

First passengers froze in anticipation.

Метафору “*завмерли в очікуванні*” ми дослівно переклали “*froze in anticipation*”, щоб передати з яким очікуванням населення чекало появи першого електричного трамваю. Крім цього читаючи субтитри, глядач отримує історичні відомості та відчуває емоції людей. Відповідно, ми можемо дійти висновку, що змістовна, інформативна та експресивна складові були збережені.

У вас такі сильні м'язи, мов кам'яні [Дод. 57].

You have such strong muscles as stones.

Порівняльна конструкція “*м’язи, мов кам’яні*” привертає увагу на особливостях зовнішності та статуру, тому найбільш вдалий спосіб передачі є дослівний переклад лексичних одиниць “*muscles as stones*”. Так як гірська порода, в незалежності від культурних та мовних особливостей кожної країни, є однією з найміцніших речовин, англомовній аудиторії буде зрозуміло вищевказане ототожнення та сформується асоціації до образу головного героя. Отже, експресивна й мислетворча функції були збережені у тексті мовою перекладу.

Руки як кувалди, але я все одно загнав його в глухий кут [Дод. 35].

His hands were like hammers, but I fought him.

Порівняння “*руки як кувалди*, що гіперболізує силу головного героя найбільш вдало передає дослівний переклад “*hands were like hammers*”. Даний варіант спонукає глядача уявити наскільки сильним є Іван Сила. Крім цього стилістичний троп має змістовне значення та мислетворчу функцію, які ми зберегли в субтитрах. Також ми використали граматичну трансформацію додавання дієслова “*were*”, яке виконує роль присудка з метою дотримання правил англійської мови. У мові оригіналу він був імпліцитним.

Також, варто вказати, що у процесі створення субтитрів англійською мовою через ідейно-художні причини, правила перекладу, з метою заповнення змістовних прогалів використовується компенсація. Розглянемо цей спосіб перекладу на прикладах реплік з тексту художнього кінофільму “Іван Сила”.

Аделіє та тільки за його виступ з Марченеллі ми отримали більше ніж наш цирк заробив за цілий рік [Дод. 56].

Adelia for his fight with Marchenelli we earned more than last year.

Стерта метафора “*цирк заробив*” передана компенсацією “*we earned*”. Дана репліка обміну враженнями є частиною діалогового спілкування між директоркою та імпресарію цирку, які відповідали за всі заходи та організували поїздки. Так як артисти цирку виконували завдання Баронеси фон Бухенбах та пана Пандорського, фінансова складова залежали виключно від них. Щоб

донести сюжетну деталь, комунікативну та когнітивну функції до глядача, ми використали займенник “ми”.

Чи мені силою тебе годувати? [Дод. 44]

Must I force you to eat?

Адаптовану метафору “*годувати силою*”, яка є характерним виразом для українського мовлення передана за допомогою прийому компенсації “*force to eat*”. Для зменшення кількості знаків у субтитрі та пришвидшення розуміння фрази, через її швидку невимушену вимову, було вирішено розтлумачити метафору, замінивши лексичні одиниці. Через лексичні відмінності між мовами, український народний компонент було втрачено, але зміст повідомлення, експресивна та комунікативна функції залишилися збереженими у перекладі.

Дядечку, дядечку, боляче! [Дод. 2].

It hurts!

Лексичний повтор “*дядечку, дядечку*”, який супроводжується підвищеною окличною інтонацією показує бурхливі емоції від фізичного болю. Щоб передати зміст речення, ми вжили прийом компенсації “*it hurts*”. Також глядачу зручніше читати менші за кількістю знаків змістовні написи, тому обраний варіант перекладу є найдоцільнішим. Функції вираження експресивності та звертання були залишені.

Проходьте, проходьте [Дод. 27].

Please.

Повтор дієслова наказового способу другої особи множини “*проходьте*” є проявом ввічливості, шанобливого ставлення до оточуючих та має фатичну роль. У кожній мові є власні прийнятні та звичні вирази, тому компенсація “*please*” передає емотивну та комунікативну складову, яка буде зрозумілою під час читання субтитрів англійською мовою. Так як персонаж дуже швидко промовляє репліку, одна лексична одиниця без повтору робить переклад більш пристосованим для англомовного глядача.

Невже цей невдаха одужує таку вагу? [Дод. 31].

Can this loser lift it?

Риторичне запитання, з якого складається дана фраза проявляє негативне відношення до Івана та загострює увагу глядачів на арену, тому для передачі комунікативної та фатичної функцій був обраний спосіб компенсації. Лексему “невдаха” ми переклали звичним для розуміння рівнозначним відповідником “loser”. Вираз “одужувати вагу”, що є притаманним для української мови, ми замінили більш нейтральним за стилістичним компонентом варіантом “to lift”. Стилiстичну роль тропу було залишено, так як відповідь на це питання є неможливою та недоречною.

Отже, для перекладу стилістичних фігур ми використали різні прийоми, так як для кожного окремого випадку варто враховувати граматичні, лексичні та художні особливості мови та спілкування людей. Пропонуємо ознайомитися з результатами дослідження, які зображені на діаграмі 3.2.

Діаграма 3.2 Способи перекладу стилістичних фігур у тексті художнього кінофільму

Отже, ми бачимо, що найбільш вживаним способом передачі стилістичних фігур є калькування – 24%. Також високе відсоткове відношення, яке становить 20%, має трансформаційний переклад. Еквівалент та аналог використанні

порівняно менше – 8% від загальної кількості. Через відносну невелику кількість звуконаслідувань та власних назв, транскодування складає 4%.

ВИСНОВКИ

Мета даного дослідження полягала у виявленні лексичних та соціокультурних особливостей українського кінодискурсу, стратегії й способи їх передачі англійською мовою.

Оскільки об'єктом дослідження даної роботи є кінодискурс, в першому розділі ми ознайомилися з історією появи кінематографу та складнощами, з якими стикнулися спеціалісти. Так як художній дискурсу є його важливим елементом, ми вказали визначення поняття “кінофільм”, жанри екранної творчості, види діалогічного спілкування, граматичні особливості, стилістичні засоби, їх роль у творі й способи передачі англійською мовою. Ми відокремили порівняльні конструкції та їх функції розширення контексту, експресії та художньої образності, гіперболу, за допомогою якої надмірно наголошують увагу на певних властивостях та художньо їх перебільшують. Окрім вище вказаних наявна метафора, яка нараховує когнітивну, номінативну, комунікативну та експресивну функції. Лексичних повтор для вираження емоційності та зображального ефекту. Також показник оцінки ситуації, що відтворює початковий задум, загострює увагу аудиторії – риторичне запитання.

Так як предметом дослідження є соціокультурні особливості в українських фільмах та способи передачі реалій з національним компонентом під час субтитрування англійською мовою, ми вказали дефініцію “культури” та різновиди лексичних одиниць з народним колоритом, а саме фонова лексика, безеквівалентні лексеми та їх підвиди, діалектні реалії, слова-символи й фразеологічні одиниці та можливі засоби перекладу. Через те, що субтитрування відноситься до аудіовізуального перекладу, ми дослідили його види, технічні норми та особливості оформлення, а саме необхідність дотримуватися чітко окресленої кількості знаків, а саме до 40 символів у рядку та використання сегментації речення на два рядка для прискорення читання. Також ми дійшли висновків, що всі граматичні, лексичні та стилістичні елементи мають бути пов'язані один з одним й підлаштовані під кожний вид кіноперекладу,

Перекладач має враховувати взаємозв'язок між зображенням, звуковим супроводом та текстовим матеріалом для точного сприйняття авторської ідеї та сюжету.

У другому розділі ми провели аналіз лексичних та соціокультурних особливостей на прикладі українського художнього фільму “Іван Сила”. Для подальшого визначення функцій, ми надали детальний опис обраного матеріалу та найбільш яскраві приклади лексем з національним компонентом. Таким чином ми підтвердили актуальність теорії наданої в Розділі 1 і дослідили її практичне застосування. Використовуючи дискурсивний, функціональний та комунікативний методи лінгвістичних досліджень, ми дійшли висновку, що найбільш вживаними є безеквівалентні лексеми та їх роль передачі специфіки розмовного народного мовлення та історичного колориту, експресивну, номінативну, культурологічну й вказівну функції у даному фільмі. Фонова лексика застосовується менше та нараховує емотивну, експресивну, культурологічну, номінативну та мислетворчу ролі. Прикладів слів-символів та фразеологічних одиниць наведено порівняно менше, але вони підкреслюють експресію, символізм, прояв суб'єктивного ставлення та особливості комунікації між героями.

Також варто зазначити, що для реалізації мети дослідження було дуже важливим дослідити стилістично-образні фігури та їх функції у художньому тексті. Підсумовуючи результати, ми простежили, що вони допомагають відтворити та звернути увагу глядача на лексичні одиниці з національно-культурним компонентом, художню образність та авторську ідею. У тексті фільму “Іван Сила” вжита порівняно однакова кількість метафор та гіпербол, порівняльні конструкції й риторичні питання займають високе місце у тексті. Найменше наведено прикладів повторів.

Для досягнення мети дослідження, ми проаналізували способи перекладу та передачі соціокультурних реалій на прикладах реплік кінотвору “Іван Сила” за повістю О. Д. Гавроша “Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу”. Так як під час передачі лексичних одиниць українського кінодискурсу,

необхідно підкреслювати національний колорит, так як він має ключовий фактор впливу на сприйняття глядача. Переклавши та дослідивши це питання за допомогою зіставного методу, ми дійшли висновку, що найчастіше ми використовували еквівалентний переклад, так як перекладачу вдається передати всі функції наявні в тесті оригіналу у мові перекладу. Калькування також має властивості передачі культурологічної функції, але важливо враховувати контекст. Застосування аналогу, який вдало зберігає змістовну та художню складові у повідомленні складає порівняно менше використання. Способи передачі власних назв нараховують транслітерацію та транскодування нараховують мінімальне відсоткове відношення, що пов'язано з невеликою кількістю даного виду безеквівалентної лексики у кінотексті.

Розглядаючи практичний аспект передачі стилістичних тропів під час створення субтитрів ми використовували різні прийоми, так як для кожного окремого випадку варто враховувати граматичні, лексичні та художні особливості мови та спілкування людей. Згідно з результатами, найбільш вживаним способом передачі стилістичних фігур є калькування. Також високе відсоткове відношення має трансформаційний переклад. Еквівалент та аналог використанні порівняно менше. Через відносну невелику кількість звуконаслідувань та власних назв, транскодування складає найменшу кількість.

Ми вважаємо що дане дослідження є важливим для кіноіндустрії та сфери аудіовізуального перекладу так як такі вивчення зможуть покращити якість передачі лексем з соціокультурним компонентом у процесі субтитрування англійською мовою українських художніх кінофільмів. На нашу думку ця складова є однією з найважливіших, які передають авторську ідеї та допомагають зрозуміти зміст повідомлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алфьоров А. М. Аудіовізуальна сфера та креативні індустрії: морфологічні трансформації в першій чверті ХХІ ст. / Алфьорова З. І., 2022 – 8-10 с.
URL: <http://ku-khsac.in.ua/article/view/265410>
2. Бабенко В. Фігуральна мова аудіовізуального контенту, 2014 – 143 с.
URL: https://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/710/Babenko_Tropology.pdf?sequence=1&isAllowed=y
3. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф.С. Бацевич. – К., 2004 – 267-269 с. URL: http://document.kdu.edu.ua/info_zab/061_123.pdf
4. Бідасюк Н. В. Синхронний аудіовізуальний переклад: виклики професії / Кучман І. М - 49-52 с.
URL: http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3635/1/%D0%91%D1%96%D0%B4%D0%B0%D1%81%D1%8E%D0%BA_%D0%9A%D1%83%D1%87%D0%BC%D0%B0%D0%BD_%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf
5. Білодід І. К. Сучасна українська літературна мова. Стилїстика - Київ, 1973, 142-145 с.
URL: <https://issuu.com/nataliaborshch/docs/>

6. Білоус О. М. Гра слів як перекладацька проблема / Вісник Сумського державного університету. Серія Філологічні науки, 2005 - 36-37 с.
URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/10474>
7. Богайчук О. С. Лексичні трансформації в перекладі, 2021 – 144-145 с.
URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v49/part_2/34.pdf
8. Брайчевський М. Походження слов'янської писемності. 2-ге вид. – Київ: Видавничий дім “КМ Академія”, 2002. – 154 с.
URL: <http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/slavonic/article/view/2525/2675>

9. Гаврилова І. М. Переклад безеквівалентної лексики на матеріалі казок Братів Грімм / Атанасова О.А., 2020 – 99-100 с.
URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/14/part_2/20.pdf
10. Головата Д. Застосування гіперболи у сучасній англійській літературній мові / Всеукраїнська студентська науково - технічна конференція "Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання" – 345 с.
URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/13765/2/VseukrStud_20121v2_Holovata_D-Zastosuvannia_hiperboly_u_135.pdf
11. Горевалов С. І. Вступ до спеціальності кіно-, телемистецтво: навчальний посібник / Десятник Г.О., КНУ, 2014 – 72-74 с.
URL: <https://ktm.journ.knu.ua/wp-content/uploads/2018/02/%D0%92%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF-%D0%B4%D0%BE-%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96.pdf>
12. Гориславець Є. Культурологічний дискурс еволюції екранної мови, 2021 – 31-33 с.
URL: <file:///Users/mariiakabitova/Downloads/240437-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-551915-1-10-20210922.pdf>
13. Гридасова О. І. Кінодискурс як об'єкт навчання кіноперекладу, 2014 – 102 -104 с. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/11755/1/19.pdf>
14. Демецька В.В. Адаптація як поняття перекладознавства й культурології, 2017 - 96-100 с. URL: <https://tractatus.sumdu.edu.ua/Arhiv/2007-2/19.pdf>
15. Дубовий К. В. Помилки і втрати у закадровому перекладі художнього фільму, 2015 – 33-35 с. URL: <https://tractatus.sumdu.edu.ua/Arhiv/2015-3/6.pdf>
16. Дудик П. С. Стилїстика української мови. Київ: ВЦ «Академія», 2005 - 82 с.
URL: <http://www.tpal.com.ua/spase/osnnapr/metrob/doc/distnav/stilistika.pdf>
17. Єлісеєва С. В. Особливості субтитрування як напряму перекладацької діяльності, 2018 – 158-159 с.

URL: http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v32/part_2/44.pdf

18. Єпик Л. Сучасне українське кіно як фактор формування національної свідомості / Єпик Д., 2020 - 34-36 с.

URL: <https://kelmczasopisma.com/viewpdf/1135>

19. Журавель Т. В. Кінопереклад як вид аудіовізуального перекладу і його становлення в Україні та світі. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки (мовознавство)» - 35-37 с. URL: http://ddpu-filolvisnyk.com.ua/uploads/arkhiv-nomerov/2018/NV_2018_10/11.pdf

20. Загнітко А. Лінгвокультурологія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / А. П. Загнітко, І. В. Богданова – Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017 – 45 с.

URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/166/1/%D0%9B%D1%96%D0%B%D0%B3%D0%B2%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf>

21. Звонська Л. Л. Гіпербола // Енциклопедичний словник класичних мов / Н. В. Корольова, О. В. Лазер-Паньків та ін. ; за ред. Л. Л. Звонської. — 2-ге вид. випр. і допов. — К. : ВПЦ «Київський університет», 2017 – 122 с.

URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Zvonska_Lesia/Entsyklopedychnyi_slovnnyk_klasychnykh_mov.pdf

22. Зімакова Л. Безеквівалентна лексика: проблеми визначення, Полтава - 254-256 с.

URL: https://dspu.edu.ua/native_word/wp-content/uploads/2016/04/2012-34.pdf

23. Ігнатова А. О. Лінгвопрагматичний потенціал іронічних висловлювань у сучасному англomовному кінодискурсі: лінгвокультурний та перекладацький аспекти, Київ, 2020 – 49 с.

URL: http://www.ktppam.kpi.ua/sites/default/files/img/_%D0%9C%D0%94_2.pdf

24. Ковалів Ю. І. Пам'ятка писемності // Літературознавча енциклопедія : у 2 т. — Київ : ВЦ «Академія», 2007. — Т. 2 : М — Я. — 212 с.

URL: <https://archive.org/details/literaturoznavchat2/page/n211/mode/2up>

25. Козак Т. Б. Особливості художнього перекладу. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Тернопіль – 221-223 с.
URL: <https://eprints.oa.edu.ua/4656/1/85.pdf>
26. Козачук А. М. Англomовний переклад української діалектної лексики як чинник стильової трансформації тексту, Київ, 2013 – 174-175 с.
URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2400/1/A_Kozachuk_konf_GI.pdf
27. Кононенко В. І. Мова у контексті культури. Монографія. - Київ-ївано-Франківськ, 2008 - 390 с.
URL: <https://kzigm.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/65/2018/04/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-%D0%92.-%D0%9C%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D1%83-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D1%96-%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8.pdf>
28. Коробко А. С. Вербалізація ввічливості в мовах оригіналу та перекладу (на матеріалах англійської та української мов), 2018 – 10-12 с.
URL: <https://core.ac.uk/reader/20492820>
29. Кревсун Я. Основні шляхи перекладу фразеологічних одиниць, Суми, 2015 – 71-72 с.
URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstreamdownload/123456789/39226/1/Krevsun.pdf>
30. Крисанова Т. А. Семіотичні аспекти кінодискурсу, 2017 - 24-27 с.
URL: [file:///Users/mariiakabitova/Downloads/10357-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-20580-1-10-20180311%20\(1\).pdf](file:///Users/mariiakabitova/Downloads/10357-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-20580-1-10-20180311%20(1).pdf)
31. Кузенко Г. М. Кінопереклад як особливий вид художнього перекладу, 2017 – 71-72 с. URL: http://oljournal.in.ua/v9_3/16.pdf
32. Кульчицька А.О Переклад термінів, Київ, 2014 – 2 с.
URL: https://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Philologia/68479.doc.htm

- 33.Лапіна В. О. Лінгвістичні основи навчального діалогу, 2012 – 4 с.
URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/168412416.pdf>
- 34.Лукьянова Т. Г. Основи англо-українського кіноперекладу: навчальний посібник для студентів 4 курсу освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» денної форми навчання факультету іноземних мов – ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012 – 104 с.
URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/46592424.pdf>
- 35.Лук'янова Т. Г. Стратегії адаптації при перекладі назв англомовних фільмів українською мовою, Харків, 2011 – 310-313 с.
URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/6564/%D0%9B%D1%83%D0%BA%D1%8C%D1%8F%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf?sequence=1>
- 36.Лютянська Н. І. Аудіодескрипція як особливий різновид аудіовізуального перекладу, 2019 – 66-67 с. URL: http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v42/part_3/17.pdf
- 37.Медвідь О. М. Відтворення лінгвостилістичних особливостей кінотексту при дублюванні англомовних фільмів українською / Часовських А. А – 169 с.
URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/262/7261/15110-1?inline=1>
- 38.Межов О. Порівняльні синтаксеми і підрядні конструкції в поетичних творах Лесі Українки – 3 с.
URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/2668/4/porivn_syntax.pdf
- 39.Мірошниченко О. І. Ономатопоетичні елементи в перекладі з англійської на українську мову / Перекладацькі інновації : матеріали Всеукраїнської студентської науковопрактичної конференції, Суми, 2010 - 65-66 с.
URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/324275881.pdf>
- 40.Мітіна О. М. Дублювання як вид аудіовізуального перекладу / Ростомова Л. М., Драпалюк К. І., 2022 – 235-238 с.
URL: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/6_2022/part_1/40.pdf

41. Мукатаєва Я. В. Слова-реалії яки вид безеквівалентної лексики та їх класифікація, 2022 – 174-176 с. URL: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v55/40.pdf>
42. Навчук Г. В. Формально-синтаксичні та функціонально-семантичні особливості окличних речень у сучасній українській мові: дис. ... канд. філол. наук/ Галина Василівна Навчук. – Кам'янець-Подільський, 2004 – 204 с.
URL: http://dspace.bsmu.edu.ua:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/222/Navchuk_Formalno-syntaksychni%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y
43. Нікоряк Н. В. Метафоричні коди кінотексту С. Параджанова „Саят-Нова”, 2020 – 210-213 с.
URL: https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/100/%d0%9d%d1%96%d0%ba%d0%be%d1%80%d1%8f%d0%ba%2c%20%d0%9d.%20Pl_2020_1_01_14.pdf?sequence=1&isAllowed=y
44. Огар Е. І. Мова дитячого літературного дискурсу: функціонально-комунікативні аспекти дослідження, 2006 – 10-12 с.
URL: <https://tractatus.sumdu.edu.ua/Arhiv/2006-3/2.pdf>
45. Потапенко О. І. Українська лінгвокультурологія: навч. посібн. для студентів зі спеціальності «Українська мова і література»/ Я. О. Потапенко, Л. П. Кожуховська, Т. В. Чубань, Т. М. Левченко, І.В. Бурчик, 2014 – 350-352 с.
<http://ephsheir.uhsp.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/945/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B3%D0%B2%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
46. Приблуда Л. М. Художній дискурс: проблема інтерпретації, 2022 - 79-81 с.
URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/1_2022/part_1/14.pdf
47. Прищенко С. В. Кольорознавство / Навчальний посібник – Київ, 2009 - 85-86 с.
URL: http://library.nakkkim.edu.ua:8080/libdoc/knugu/knygy2/dyzain/pryshchenko_koloroznavstvo.pdf

- 48.Ріжко Р. Повтор як семантико-стилістична домінанта в українській поезії кінця XX – початку XXI століття, 2009 – 220 с.
URL:<http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/1533/1/%D0%9F%D0%BE%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%20%D1%8F%D0%BA%20%D1%81%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%BE-%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B0.pdf>
- 49.Русанівський В. М. Українська мова : Енциклопедія / О.О. Тараненко, М.П. Зяблюк – К. : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. Бажана, 2004 – 300 с.
URL: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
- 50.Сагач Г. М. Риторика: навч. посібник для студентів серед. і вищ. навч. закладів/ Г. М. Сагач. – К.: Видавничий Дім „Ін Юре”, 2000. – 147-148 с.
URL: https://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/Sahach_2000_568.pdf
- 51.Селіванова О. С. Основи теорії мовної комунікації / О. С. Селіванова. – Черкаси: Видавництво Чабаненко Ю. А., 2011. – 348 с.
URL: <https://document/442487501/Selivanova-pdf>
- 52.Семенюк О. А. Художній дискурс як відображення авторської картини світу (лінгвокультурологічний підхід) // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації, 2019 – 8-9 с. URL: http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/1_2019/part_2/4.pdf
- 53.Сербенська О. А. Образотворчі засоби в публічному тексті (матеріали до словника) / О. Сербенська // Теле- та радіожурналістика. – Львів, 2013. Випуск 12 - 226-235 с.
URL: file:///Users/mariakabitova/Downloads/Tir_2013_12_48.pdf
- 54.Сіроштан Т. О. Специфіка перекладу англomовних кінематографічних текстів, Суми, 2022 – 9 с. URL:https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/81523/1/Siroshtan_mag_rob.pdf
55. Топчий Л. Риторичні питання як стилістичні маркери експресивності (на матеріалі поезій Дмитра Павличка), 2023 – 159 с.

URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/fildialohy/article/view/698/614>

56. Чернікова Л. Ф. Мовні реалії та проблеми їх перекладу / Зубкова Л.В., 2011 – 172 с.

URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/65152/49-Chernikova.pdf?sequence=3>

57. Чернова Ю. В. Особливості перекладу метафор (на прикладі українських перекладів романів Агати Крісті) / Алієва Ф. С. Кизи / Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика – 126-128 с.

URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/1_2022/part_2/21.pdf

58. Чміль Г. Візуалізація реального в сучасному культурному просторі: Монографія / Корабльова Надія. – К.: Ін-т культурології НАМУ, 2013 — 195-196 с.

URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Chmil_Hanna/Vizualizatsiia_realnoho_v_suchasnomu_kulturnomu_prostori.pdf

59. Шкіль К. Гіпербола як засіб репрезентації індивідуально-авторського стилю (на матеріалі поезії А. Фета). Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2021 - 192-197 с.

URL: <http://filol.dspu.in.ua/index.php/filol/article/view/161/156>

60. Щербак О. Кінодискурс як дворівнева система складників: функційний погляд, 2022 – 178 с.

URL: file:///Users/mariiakabitova/Downloads/%D0%9A%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81_%D1%8F%D0%BA_%D0%B4%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B5%D0%B2%D0%B0_%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0_%D1%81.pdf

61. Яковлева О. Слова-символи і архетипи у фольклорному тексті, 2011 – 273 с.

URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/4968/1/%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%A4.272-277.pdf>

62. Bogucki L. A Relevance Framework for Constraints on Cinema Subtitling, thesis, Wydawnictwo Uniwersytetu Lodzkiego, Lodz, 2004 - p. 76

- URL:https://www.researchgate.net/publication/286231852_The_Constraint_of_Relevance_in_Subtitling
63. Bradley E. *The First Hollywood Musicals: A Critical Filmography of 171 Features, 2004* – p. 12-14 URL: https://books.google.com.ua/books?id=Rg-UBJaPD-sC&pg=PA17&hl=ru&source=gbs_selected_pages&cad=3#v=onepage&q&f=false
64. Chion M. *Audio-vision: sound on screen, 1994* – p. 5-6
URL: https://monoskop.org/images/6/6d/Chion_Michel_Audio-Vision.pdf
65. Cintas J. D. *Audiovisual Translation Language Transfer on Screen / Anderman G., 2009* – p.188-190
URL: <file:///Users/mariiakabitova/Downloads/AudiovisualTranslationLanguageTransferonScreen.pdf>
66. Cintas J. D. *Subtitling: the long journey to academic acknowledgement, 2004* - p. 50-53 URL: https://www.researchgate.net/publication/314261942_Subtitling_the_long_journey_to_academic_acknowledgement
67. Delabastita D. *Translation and Mass-Communication: Film and TV Translation as Evidence of Cultural Dynamics, 1989* - p. 193-218
URL: https://www.researchgate.net/publication/233578733_Translation_and_masscommunication_Film_and_TV_translation_as_evidence_of_cultural_dynamics
68. Gambier Y. *Introduction: Screen transadaptation: Perception and reception. Special issue on screen translation, 2003* - p. 354-356 URL: <https://docplayer.net/6874233-Handbook-of-translation-studies.html>
69. Gambier Y. *Recent developments and challenges in audiovisual translation research. In Between Text and Image. Updating Research in Screen Translation / D. Chiaro, Ch. Heiss & C. Buccaria (eds) - p. 17-19*
URL: https://www.researchgate.net/publication/351711542_Recent_developments_and_challenges_in_audiovisual_translation_research
70. Gottlieb H. *Subtitling / H. Gottlieb // Routledge Encyclopedia of Translation Studies [ed. M. Baker]. — L. ; N. Y. : Routledge – p. 14-15*
URL: https://ssu.elearning.unipd.it/pluginfile.php/422897/mod_folder/content/0/Routledge_Encyclopedia_of_Translation_Studies_2nd_ed.pdf

71. Jakobson R. On Linguistic Aspects of Translation, edited by Achilles Fang and Reuben Arthur Brower, Harvard University Press, 2013 - p. 232–234.
URL: <https://web.stanford.edu/~eckert/PDF/jakobson.pdf>
72. Mera M. Read my lips: Re-evaluating subtitling and dubbing in Europe Links & Letters 6, 1999, p. 73-85.
URL: <file:///Users/mariiakabitova/Downloads/22699-Article%20Text-22623-1-10-20060309.pdf>
73. Newmark P. A Textbook of Translation. Harlow : Pearson Education Limited, 2008 - p. 33–37
URL: [http://ilts.ir/Content/ilts.ir/Page/142/ContentImage/A%20Textbook%20of%20Translation%20by%20Peter%20Newmark%20\(1\).pdf](http://ilts.ir/Content/ilts.ir/Page/142/ContentImage/A%20Textbook%20of%20Translation%20by%20Peter%20Newmark%20(1).pdf)
74. Orero P. Topics in Audiovisual Translation. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 2004 - p. 54
URL: https://www.academia.edu/2180207/Audiovisual_translation
75. Pettit Z. Connecting Cultures: Cultural Transfer in Subtitling and Dubbing. New Trends in Audiovisual Translation. Bristol/Buffalo/Toronto: Multilingual Matters, 2009 - p. 130-132
URL: https://www.academia.edu/28177583/New_Trends_in_audiovisual_translation
76. Remael A. Intralingual open subtitling in Flanders: audiovisual translation, linguistic variation and audience needs / A. Remael, A. de Houwer, R. Vandekerckhove - p. 79-81
URL: https://www.jostrans.org/issue10/art_houwer.pdf
77. Sheng, Y. C. An Analysis of Subtitle Translation of Hello, Mr. Billionaire from the Perspective of Skopos Theory / Gao, X.H., Ma, H.L., Zhuang, Y.R, 2019 – p. 2
URL: https://www.scirp.org/pdf/OALibJ_2019072515580392.pdf
78. Ulano M. The Movies are Born a Child of the Phonograph, 1995 – p. 4-5
URL: <http://www.filmsound.org/ulano/talkies.htm>
79. Walczak A. Measuring immersion in audio description with Polish blind and visually impaired audiences, 2017 – p. 34-35
URL: <https://www.openstarts.units.it/server/api/core/bitstreams/c08c89f4-054b-4412-bdc8-9d299181fc41/content>

- 80.Zabalbeascoa, P. The nature of the audiovisual text and its parameters. In *The Didactics of Audiovisual Translation*, 2008 - p. 10-12
URL:https://www.researchgate.net/publication/300848139_The_nature_of_the_audiovisual_text_and_its_parameters

ДОДАТОК А

Т/С	Оригінал	Переклад
00:00:02	На замовлення державного агентства України з питань кіно	Commissioned by the Ukrainian State Film Agency
00:00:08	Державне агентство України з питань кіно	Ukrainian State Film Agency
00:00:13	Продюсерський центр “Інсайтмедіа”	Insitemedia Producing Center
00:00:18	представляють	present
00:00:23	Дмитро Халаджи	Khaladzhy Dmytro
00:00:24	Василь Вірастюк	Virastiuk Vasyl
00:00:28	у фільмі Віктора Андрієнка	in Andriienko Virtor’s film
00:00:33	Іван Сила	Ivan Syla
00:00:53	за мотивами твору Олександра Гавроша “Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу”	based on Oleksandr Havrosh’s work "Ivan Syla's the Strongest Man in the World Incredible Adventures
00:01:45	Увага! Набір у Київське циркове училище!!! [1]	Admission to the Kyiv Circus Academy.
00:02:36	Імстичово	Imstychovo
00:03:00	[свист]	[whistle]
00:03:14	[сміх]	[laughter]
00:03:18	Давай, давай, давай! Вдар його по повній! Тобі кінець. На! На!	Come on! Hit him full! You’re done. Uh! Uh!
00:03:27	Ну все..	All right...

00:03:33	[Грім]	[thunder]
00:04:45	[Грім]	[thunder]
00:04:53	[Грім]	[thunder]
00:05:00	[Гуркіт]	[crash]
00:05:50	[Гудок паровозу]	[steam train]
00:05:58	[музика]	[music]
00:06:24	Іван – карпатський хлопець. Вперше у великому місті.	Ivan, a Carpathian boy is in a city.
00:06:39	Міха – вокзальний злодюжка.	Mikha is a station thief
00:06:46	Фікса – агент поліції	Fiksa is a police agent
00:06:56	Аделія фон Бухенбах	Adekiia fon Bukhenbakh
00:06:58	Пандорський імпресаріо цирку	Circus impresario Pandorskyi
00:07:04	Мілка – акробатка з цирку	Milka is an acrobat
00:07:06	Рудий клоун	Red clown
00:07:08	Білий клоун	White clown
00:07:12	Велет – непереможний борець і атлет	Giant - an invincible fighter
00:07:21	Доктор Новак – спортивний тренер та меценат	Dr. Novak is a coach and patron
00:07:31	Чеська республіка, Прага 1920 рік	Prague, Czech Republic - 1920
00:07:37	Ай! Дядечку, дядечку, боляче! [2]	Ay! It hurts!
00:07:39	Якщо не скажеш де портсигар, то сядеш у в'язницю [3].	If you don't tell where the cigarette case is, you get arrested.
00:07:42	Нуу, айайа, а за що?	Oh, ay, for what?

00:07:45	А ти у мене гаманець вкрав [4].	You stole my wallet.
00:07:47	Не бреш. Я все бачив. Нічого він у тебе не крав. Це правда.	I saw, he didn't steal anything. It's true.
00:07:53	Моя сила завжди перемаже твою правду [5].	My strength will beat your truth.
00:08:00	[звук курка пістолету]	[trigger]
00:08:05	Селюк, ти хоч знаєш з ким зв'язався? [6]	Rustic, you know who you deal with?
00:08:08	[падіння драбини]	[ladder fall]
00:08:11	Що ти наробив? Линяти треба. Давай за мною. Бігом, бігом!	What did you do? We must run. Follow me. Run!
00:08:19	Сюди!	Here!
00:08:21	[гавкіт]	[barking]
00:08:24	[падіння стільця]	[chair fall]
00:08:28	Куди? Стій!	Where? Stop!
00:08:34	Ну, дякую. Але я б й сам розібрався. Як звати?	Thanks. I'd do it. What's your name?
00:08:39	Іван.	Ivan.
00:08:40	Міха Спритний з привокзалу [7]. До речі, ось наша здобич.	Nimble Mikha from the station. Here is a catch.
00:08:49	Красти – гріх.	Stealing is a sin.
00:08:51	А де ж тоді гроші брати?	Where to get the money?
00:08:53	Зароби.	Earn it.
00:08:54	Хех, від роботи коні дохнуть [8].	Only fools and horses work.
00:08:57	А я би зараз від роботи не відмовився.	I'd like to work.
00:09:03	Стій. А ну зачекай.	Halt! Hold on!

00:09:10	Та стій. Добре, буде тобі робота. Пішли. Ну?	Well. You'll have a job. Come on.
00:09:25	Оце діда вони впустили. Оце заgrimіло сходами. Ото музика була.	They hit the man. He fell on the stairs. That was the sound.
00:09:31	Ей, хехе.	Hey, he-he.
00:09:34	Вибач.	Sorry.
00:09:36	- Бажаю здоров'я. - Чекай тут.	- Goodbye. - Wait here.
00:09:40	Пане Ковальський, візьміть того селяка до себе на роботу [9]. Це за рахунок вашого боргу.	Mr. Kovalskyi, take the rustic to work. It's through your debt.
00:09:51	Ходімо.	Let's go.
00:10:02	[відкриття дверей]	[doors opening]
00:10:05	Ось твоя денна норма. Перевантажиш звідси у вагон. З Богом.	That's your daily work. Transfer to the wagon. Good luck.
00:10:19	Ей ти, село. Не надервись.	Hey, rustic. Don't overstrain.
00:10:23	Ха-ха-ха	Ha-ha-ha
00:10:27	Що ж ти по одному мішку? Ти давай по два таскай [10].	Why you bring one by one. Take by two.
00:10:31	Ха-ха-ха	Ha-ha-ha
00:10:34	[падіння мішка]	[sack's fall]
00:10:36	Я такого ще не бачив.	I haven't seen that.
00:10:37	Чого стоїмо? Чого не працюємо?	Why don't you work?

00:10:40	Ні, нехай твій новенький попрацює. А ми почекаємо поки він пуп надірве [11].	Let new one work. We'll wait until he overstains.
00:10:45	Ха-ха-ха	Ha-ha-ha
00:10:47	За дві години цілий вагон загрузив. Хто ж він такий?	He uploaded the whole wagon in two hours. Who's he?
00:10:52	[падіння мішка]	[sack's fall]
00:10:54	Все.	I've done.
00:11:09	[шелест купюр]	[bills rustle]
00:11:11	Залишайся в нічну зміну. Ще більше заробиш.	Stay for the night shift. You'll earn more.
00:11:16	Та ні, мені вистачить.	No, that's enough.
00:11:20	Завтра вранці приходь.	Come tomorrow morning.
00:11:24	- Смачно? Подобається? - Так. - Ааа. Пішли.	- Is it tasty? - Yeah. - Aha. Lets go.
00:11:41	Прогрес у дії. На зміну кобилі прийшов залізний кінь [12]. Міська влада запустила новий електричний трамвай. Перші пасажери завмерли в очікуванні [13]. За трамваєм майбутній прогрес світової історії. Новини спорту. Дворазовий чемпіон республіки Франс Магдебуря заявив, що поб'є власний рекорд на третьому чемпіонаті республіки [14]. Новини	Progress works. The mare was replaced by an iron horse. The city power launched a new tram. First passengers froze in anticipation. The world future progress is due to the tram. Sport news. Two-time national champion Frans Mahdebura said he'll beat his record at a third national championship. Culture news. Baroness fon Bukhenbakh invites to her circus. The audience will have fun and

	культури. Баронеса фон Бухенбах запрошує всіх до свого цирку. Глядачі побачать веселу та цікаву програму. А охочі можуть також поборотися з непереможним Велетом.	interesting program. Also you can fight with the invincible Giant.
00:12:31	А я ще таке кіно бачив. Там була здоровенна волохата мавпа і такий великий будинок [15]. І такий аероплан “Бджі-бджі-бджі” [16]. А вона своєю здоровенною лапою. А аероплан такий “Баам!”. І він такий весь “Біім”.	I’ve seen such a movie. There were a big hairy monkey and a big house. And an airplane "Bdzi-bdzi-bdzi". And its big paw. And the airplane is "Baam!". And it is "Bim".
00:12:48	Вітаємо вас у нашому цирку! Тільки у нас неперевершені акробати, а клоун так розсмішить, що від сміху порвете рти [17]. Повний вечір сенсацій, не шкодуйте овацій.	Welcome to our circus! We have unsurpassed acrobats. Clown makes you laugh. Evening is full of sensations, don’t spare standing ovations.
00:13:24	Злякався?	Were you scared?
00:13:26	Шановна публіко, незворушна і вогненна, неперевершена Мілена [18]. Козак вже там, кричить “Ура!”, його ножі це вам не гра [19].	Dear audience, unsurpassed Milena. The Cossack is there, say "Hurray!", his knives aren’t a game.
00:13:50	[оплески]	[cheers]
00:13:55	Вітаємо Мілену. Ваші оплески. А зараз я запрошую	Greet Milena. And now I invite Buchenbach circus pride - Giant.

	на арену гордість цирку Бухенбах – непереможного Велета [20].	
00:14:19	[оплески]	[cheers]
00:14:28	Хто хоче перемогти нашого Велета і заробити великі гроші? Кладеш десятку – отримуєш половину, якщо протримаєшся хвилину і не впадеш. Хто хоче розбагатіти? Оо, прошу! Але той хто програє – грошей не повертає.	Who wants to beat our Giant and earn money? If you put ten, you get half of it, in case you don't fall for a minute. Who wants to get rich? Oh, please! But who loses doesn't get the money back.
00:14:51	[оплески]	[cheers]
00:14:53	Оо, ще один! Ха-ха-ха	Oh, one more! Ha ha ha
00:14:58	Нехай нападають удвох.	Attack together
00:15:01	Бажання Велета – закон [21]. Готові? Прощу.	Giant's wish is law. Are you ready? Please.
00:15:11	Аааа!	Aaaa!
00:15:16	[падіння]	[fall]
00:15:26	Непереможний Велет! Ніхто не зміг перемогти Велета! [22] Га! Є ще у нас бажуючі? Протримайся хвилину – отримай грошей половину.	Invincible Giant! No one could defeat Giant! Ha! Anyone else? If hang on for a minute, you get half of it.
00:15:50	А якщо Велет програє, то переможець усі гроші забирає.	If Giant loses, winner takes all money.
00:16:01	Переможець отримає усе!	Winner takes all money!

00:16:05	Іване, ти переможеш цього Велета і ми заберемо всі гроші.	You can defeat Giant and we take all money.
00:16:09	Я не буду боротись за гроші.	I won't fight for money.
00:16:11	А за що будеш?	For what?
00:16:13	Якщо я його переможу – ти більше ніколи не будеш красти.	If I win, you'll never steal.
00:16:20	Добре.	Well.
00:16:24	Хто? Ха-ха-ха	Who? Ha-ha-ha
00:16:27	Ти будеш боротися з Велетом?	Will you fight?
00:16:30	Ха-ха-ха	Ha-ha-ha
00:16:31	Та ні. Мій молодший братик.	No. My brother.
00:16:39	Ого! Оце цікаво.	Oho! It's fun.
00:16:41	[оплески]	[cheers]
00:16:44	Іван.	Ivan.
00:16:59	[звуки боротьби]	[fight]
00:17:10	[падіння]	[fall]
00:17:13	Браво!	Bravo!
00:17:15	Шановний, можна вас на хвилинку?	May I have a moment?
00:17:19	А я тобі казав, мій розум – твоя сила.	I said, my brain – your power.
00:17:29	Вітаю з перемогою. Доктор Новак. Чекаю вас завтра у себе. У мене для вас є одна ділова пропозиція. До зустрічі.	My congratulations. Dr. Novak. I wait for you tomorrow. I have an offer for you. See you.

00:17:41	Ти диви, ми багаті. Добре, красти більше не буду. А що це в тебе?	We are rich. Well, I won't steal. What is it?
00:17:52	Цей пан зробив мені ділову пропозицію.	He made an offer.
00:17:56	Ідемо вдвох. Мій розум – твоя сила. З такими грошима ми можемо більше не працювати.	Go together. My brain - your power. We can no work.
00:18:02	А я все одно на роботу піду.	I'll go to work.
00:18:07	Ходімо!	Go!
00:18:09	І як ти того Велета довбанув [23]. Він навіть не встав. Викликали карету, а він туди не влазить. Ха-ха-ха. Отак на руках і несли до лікарні.	You beat Giant that he couldn't get up. He didn't get in an ambulance,. Ha ha ha. He was carried to the hospital.
00:18:30	Велет ще довго не зможе вийти на арену.	Giant won't work for a long time.
00:18:37	Знайдіть того, хто зможе замінити Велета.	Find another person.
00:18:47	[сьорбання]	[sipping]
00:18:59	Оо, ви вже прокинулись? А то ви вже третій сніданок проспали. Та й я його та й з'їв. Та не переживайте ви через ту тарілку супу [24]. У вас струс мозку.	Oh, are you awake? You slept for three days. I ate your food. But don't worry about soup. You have a concussion.
00:19:13	Давай сюди його.	Put him here.
00:19:37	[гудок паравозу]	[steam train]
00:19:40	[шелест купюр]	[rustle of bills]

00:19:56	Може ще попрацюєш? Заробиш вдвійчі більше.	If you work, you'll earn twice as much.
00:19:59	Ні, у нас справи.	We don't have time.
00:20:09	Міхо, може не треба?	Mikha, maybe no?
00:20:11	Не хвилюйся, все буде добре. Мій розум-твоя сила.	All goes well. My brain – your power.
00:20:23	[двигун машини]	[car engine]
00:20:42	- Це.. - Так, це я. Спорт – це моя стихія [25]. Я відкриваю нові імена і отримую від цього шалене задоволення [26]. Проходьте, проходьте [27]. Ось це моя гімнастична зала, а це мої учні: Корнелій та Станіслав. Прошу, прошу, не соромтесь, пригощайтесь. Дякую, що не відмовилися і прийшли. Вчора ви мене потішили. Я бачив ваш бій з Велетом. Це хороший боєць, я сам його тренував і знаю усі його здібності. Перемогти його могла лише людина з надзвичайними можливостями. Хотите стати моїм учнем?	- It's... - Yes, it's me. Sport is my life. I find new athletes with pleasure. Please. It's my gym. These are my students: Kornelii and Stanislav. Please, you're welcome. Thank you for coming in. You made me happy. I saw your fight. Giant is a good fighter. I trained him, so I know all his abilities. Only enormous person could defeat him. Do you want to be my student?
00:21:27	Погоджуйся.	Say: "Yes".
00:21:30	Так.	Yes.

00:21:31	А ви коли-небудь підіймали штангу?	Have you ever lifted a barbell?
00:21:33	Ні.	No.
00:21:35	А давайте спробуємо.	Let's try.
00:21:51	А?	A?
00:21:51	А ви дійсно ніколи не підіймали штангу?	Have you never lifted a bar?
00:21:56	А що тут підіймати, як два мішки пшениці на вокзалі [28].	There's nothing to do. Like two sacks with wheat.
00:22:01	Два мішки? Чемпіонську вагу.	Two sacks? Champion weight.
00:22:04	- Що? - Як Магдебурій. - Та ні, ти що! Він же ж надірветься.	- What? - As Mahdebura. - No! He overstains.
00:22:21	Тримай.	Hold on.
00:22:43	Ха-ха-ха	Ha-ha-ha
00:22:51	Це неймовірно. Ви повторили рекорд чемпіона республіки. Браво. Браво! За три дні республіканський чемпіонат. Я встигну подати заяву. Який сьогодні фантастичний день.	It is amazing. You repeated record of the republican champion. Bravo! There's championship in three days. I have time to apply. Today is a fantastic day.
00:23:14	[музика]	[music]
00:23:49	[свист]	[whistle]
00:23:52	- Неймовіно! - Слава Магдебурі! - Чемпіон республіки! Непереможний пан	- Wow! - Glory to Mahdebura! - Republican Champion! Undefeated Magdebura broke his

	Магдебур в останній своїй спробі побив свій власний рекорд, додавши до штанги цілих 2,5 кілограми. Так, і тільки так міг вчинити справжній чемпіон, який представляє нашу відважну поліцію [29]. А наша поліція – це майже республіка [30].	record by adding 2.5 kilograms to the bar. It's a real poleceman's achievement. Our police is almost a republic.
00:24:19	Маг-де-бу-ра, Маг-де-бу-ра, Ма-где-бу-ра	Mah-de-bu-ra, Mah-de-bu-ra, Mah-de-bu-ra.
00:24:25	Ви чуєте, що коїться в залі? Публіка в захваті. Мені жаль того нещасного, який вирішив кинути виклик нашому Магдебурі. Про що думав його наставник, вельмишановний доктор Новак, коли вписував прізвище цього наївного селяка в заяву. Пропоную ще раз підтримати оплесками пана Магдебур. Поаплодуємо його силі та мужності.	What happens here? The audience is delighted. I pity a man decided to compete our Mahdebura. What did Dr. Novak think when he put his name in an application. Let's cheer Mr. Mahdebura. Let's applaud his strength and courage.
00:24:47	[оплески]	[cheers]
00:24:56	Шановне панство, пане генерал, арбітри та судді, я хочу привітати пана Магдебур з новим рекордом.	Dear gentlemen, Mr. General, arbitrators and judges, I want to congratulate Mr. Mahdebura on his new record.
00:25:07	Слава Магдебурі!	Glory to Mahdebura!

00:25:08	[оплески]	[cheers]
00:25:10	Ми теж не хотіли б відставати від чемпіона і зробити аналогічну пропозицію – додати до штанги вагу у 16 кілограмів. Так, у 16 кілограмів.	We don't want to be worse than champion. We offer to add 16 kg to the bar. Yes, 16 kilos.
00:25:36	Що я чую? 16 кг? Сміх та й годі [60]. Невже цей невдаха одужує таку вагу? [31] Хто він такий, цей учень Новака? Простий карпатський селяк, вантажник з вокзалу. Та ніколи цей нахаба не зможе перемогти нашого великого Магдебурю [32].	What? 16 kg? It's funny. Can this loser lift it? Who is this Novak's student? Carpathian rustic, the station loader. But the boor can't defeat the greatest Mahdebura.
00:26:14	Побажаємо, щоб у нього штани луснули. Ха-ха-ха	Hope his pants come off. Ha-ha-ha
00:26:39	[свист]	[whistle]
00:26:41	Неймовірно! Досі нікому не відомий учень доктора Новака встановив новий рекорд республіки.	Unbelievable! An unknown Dr. Novak's student set a new republican record.
00:26:50	[оплески]	[cheers]
00:27:08	Сиила! Си-ла! Си-ла!	Syla! Sy-la! Sy-la!
00:27:23	[тріск скла]	[glass crack]
00:27:25	Цього не може бути. Вас обдурили, обдурили. Це шахрайство!	It's impossible. You were got lied. It's a fraud!

00:27:31	[падіння штанги]	[bar fall]
00:27:33	Іван Сила – чемпіон! Слава чемпіону! Чемпіону слава!	Ivan Syla is a champion! Glory to the champion!
00:27:40	Си-ла! Си-ла! Си-ла!	Sy-la! Sy-la! Sy-la!
00:27:56	- Мені здається, що ми знайшли заміну нашому Велету. - Ви праві. Це саме те, що нам потрібно. Домовтесь з паном Новаком. - Добре.	- I think we found another Giant. - You are right, exactly. Negotiate with Dr. Novak. - Well.
00:28:06	Слава чемпіону!	Glory to the champion!
00:28:08	[двигун машини]	[car engine]
00:28:18	Доброго ранку. Пробачте, що ми вас потурбували, але ж хворий називає себе агентом поліції, щось торочить про важливі державні справи [33] і наполягає на вашій присутності і погрожує усіх нас посадити до буцегарні [34]. Прошу сюди, будь-ласка. Прошу на другий поверх, будь-ласка.	Good morning. I'm sorry to bother you. The patient calls himself a policeman, talks about important state affairs and insists on your presence. He threatens to send us to the jail. Come here. To the second floor, please.
00:28:44	- Так, це наша людина. - Ага	- Yes, it's him. - Well.
00:28:58	- Ви може забули справу, яку я вам доручив ще тиждень тому?	- Maybe you forgot that I assigned you a week ago?

	<p>- Ні, я пам'ятаю. Ви попросили знайти портсигар англійського посла. Я знайшов його!</p> <p>- Портсигар?</p> <p>- Ні. Того, хто вкрав. Прошу.</p> <p>- То якого б'са ви його не заарештували, а цілий тиждень відпочиваєте в лікарні?</p>	<p>- No, I remember. You asked to find the British ambassador's cigar case. I found it!</p> <p>- Cigarette case?</p> <p>- No, a thief. Please.</p> <p>- So why you didn't arrest him. You rest here for a week.</p>
00:29:14	<p>Це був кремезний селюк. Руки як кувалди, але я все одно загнав його в глухий кут [35]. Більше того, я забрав в нього портсигар англійського посла. Але коли портсигар був у мене, в цей час підскочили бандюги, ну спільники того ватажка і почався нерівний бій. Прошу.</p>	<p>It was a giant rustic. His hands were like hammers, but I fought him. Moreover, I took the British ambassador's cigar case. After that, his bandits came and the battle started.</p>
	<p>Пане капітане, я розкидав їх усіх. Так, так. Але в цей час хтось ззаду вдарив мене ломакою і я знепритомнів, пане капітан [36].</p>	<p>Captain, I won them. Please. But someone hit me with a crowbar and I fainted.</p>
00:29:42	<p>Вороги дуже сподівалися, що я втрачу пам'ять, але вони схибили. Я добре запам'ятав того ватажка розбійників [37].</p>	<p>Bandits hoped that I would forget it, but they are wrong. I remember a leader. Here he is! It's a station bandit.</p>

	Ось він пане капітан! Ось цей бандюга з вокзалу [38].	
00:29:54	Ви хочете сказати, що чемпіон республіки – злодій?	You mean republican champion is a thief?
00:29:58	Який чемпіон республіки, пане капітан? Вас ввели в оману [39]. Це селюк з вокзалу.	What? You got lied. It's a rustic from the station.
00:30:04	І портсигар в руках тримали?	Did you have a cigarette case?
00:30:07	Як ви цього листа.	Like you have this letter.
00:30:09	До речі, щодо цього листа. Цей лист від англійського посла. Читайте.	By the way, about it. This letter is from the English ambassador. Read it.
00:30:17	Вибачте, що потурбував вас. Я сам загубив портсигар у віденській опері.	Sorry to bother you. I lost my cigar case in the Vienna Opera.
00:30:21	Я отримав його сьогодні дипломатичною поштою!	I received it today by diplomatic mail!
00:30:25	Пане капітан, цей струс мозку дуже небезпечна хвороба.	This concussion is a very dangerous injury.
00:30:34	[падіння]	[fall]
00:30:33	Ого, Іване! А ви казали, що не зможете навчитися боротьби.	Wow, Ivan! You said you couldn't learn to fight.
00:30:48	Пане Новак, до вас пан Пандорський.	Mr. Novak, here is Mr. Pandorskyi.
00:30:55	Мої вітання, докторе Новак, чемпіоне.	Good afternoon, Dr. Novak, champion.
00:30:58	Пан Пандорський, як здоров'я баронеси?	Mr. Pandorskyi, how is the baroness?

00:31:03	Дякую, чудово. Чемпіоне, ще раз пропоную вам вигідний контракт з нашим цирком.	All is well, thank you. I offer you a profitable contract with our circus.
00:31:09	Я вже вам казав: “Ні”.	I have already refused.
00:31:12	- Але ... - Нічого не вдієш. Так вже виходить, що цей талант не для вашого цирку. Густаве, проведи пана Пандорського. Мої вітання баронесі Бухенбах.	- But ... - That's that. This talent is not for your circus. Gustav, show Mr. Pandorskyi out. My greetings to Baroness Buchenbach.
00:31:25	[звон колокола]	[bell ringing]
00:31:27	А я вже думав, що ви погодитесь.	I thought you would agree.
00:31:29	І думки такої не мав. Повірте, це правда.	I don't think about it. It's true.
00:31:33	An nescis venitas, victoria virtus. У мене народилася одна чудова ідея. Швидко переодягайтеся, чекаю в машині.	You know, victory is courage. I had a great idea. Get changed quickly. I wait in a car.
00:31:46	Пан капітан сказав, відпочивайте, лікуйтеся. І можете на службу хоч місяць не виходити.	Captain said you to rest. You can not go to work for at least a month.
00:31:56	[закриття дверей]	[door closing]
00:32:05	Тримати стрій. Раз. Раз. Раз, два, три. Раз. Раз. Раз, два, три.	Keep order. One. One. One, two, three.
00:32:14	- Слава чемпіону!	- Glory to the champion!

	- Слава! - Слава чемпіону!	- Glory! - Glory to the champion!
00:32:20	[двигун машини]	[car engine]
00:32:23	Си-ла! Си-ла! Си-ла!	Sy-la! Sy-la! Sy-la!
00:32:32	Прошу.	Please.
00:33:03	Правда завжди переможе.	Truth will win.
00:33:25	- Пробачте, але.. -Іване, прийміть цей годинник на знак пошани і як пам'ять про нашу зустріч [40]. І я прошу вас, не псуйте мені найщасливіший день у моєму житті.	- Sorry, but.. - Ivan, please take this watch as a respect sign and a memory of our meeting. Please, don't spoil the happiest day of my life.
00:33:35	[двигун машини]	[car engine]
00:33:43	Негайна справа!	Urgent matter!
00:33:47	[цокіт копит]	[hooves clop]
00:33:58	Мій друже, наші справи впевнено йдуть вгору. Ха-ха-ха. І я не здивуюся, якщо в цьому місті з'явиться розкішний будинок з написом "Спортивна зала доктора Новака та Івана Сили". Ви ж не проти? Ха-ха. І до речі, я знаю одне цікаве місце, ми зараз туди їдемою Це гарне приміщення, щоб відкрити нашу школу.	My friend, our business is doing well. Ha-ha-ha. I will not be surprised if I see Sports Hall of Dr. Novak and Ivan Sila. Do you mind? Ha-ha. I know an interesting place, we are going there now. It is a good place to open our school.

00:34:30	О, ви прокинулися, а спали цілу добу. Ви щось пам'ятаєте?	Oh, you woke up, you slept all day. Do you remember anything?
00:34:43	[музика]	[music]
00:34:22	Ну що злочинцю? Вбивство доктора Новака вирішив розіграти, як нещасний випадок. Моя сила завжди переможе твою правду.	Well, criminal. You decided to play off the murder of Dr. Novak as an accident. My power will always win your truth.
00:35:43	- Дозвольте. - Що ви робите? Він же хворий!	- May I? - What are you doing? He is ill!
00:35:53	- Як знайти капітана? - На другому поверсі, біля канцелярії [41].	- Where is captain? - On the second floor, near the chancery.
00:35:58	- То ви звинувачуєте чемпіона у вбивстві доктора Новака? - Безумовно, пане капітан. - Але ж в протоколі допиту чемпіон каже, що доктор Новак сам звернув машину з дороги. - Хмм. Де ви бачили такого божевільного, який сам направить авто у прірву? І взагалі якось не сходиться, їхали удвох, а загинув тільки один.	- So you accuse the champion of killing Dr. Novak? - Surely. - But in the protocol, the champion says that Dr. Novak turned the car off the road himself. - Hmm. Where can you see a person who will drive a car into an abyss by himself? It is strange, they went together, but only one died. - "At the last minute, Novak pushed me out of the car."

	<p>- “І в останню хвилину Новак виштовхнув мене з автомобілю.”</p> <p>- І в останню хвилину доктор Новак сам засунув мені в кишеню свій золотий годинник.</p> <p>- Годинник, який знайшли в мене – це подарунок пана Новака.</p> <p>- Хмм. А де ж свідки?</p> <p>- Дуже дивно, що саме ви розплутали цю справу. Ви можете очікувати на винагороду, старший агент Фікса.</p>	<p>- And at the last minute, Dr. Novak put his gold watch in my pocket.</p> <p>- The watch that was found is a gift from Dr. Novak.</p> <p>- Hmm. Where are witnesses?</p> <p>- It's strange that you solved it. You can get a reward, Senior Agent Fiksa.</p>
00:37:00	[стук в двері]	[door knocking]
00:37:03	Хто там? Якого біса треба? Аа, Міха. Твоя поки що порожня, а ось тут твій чемпіон.	Who? What do you need? Ah, Mikha. Yours cell is empty, but here is your champion.
00:37:22	<p>- Привіт, чемпіоне!</p> <p>- Міхо, 5 хвилин. Більше не можу.</p> <p>- Прийми мої співчуття з приводу пана Новака. Тримай, це щоб ти з голоду не помер. Я знаю як тут з харчами [42]. Ану не вішай носа! [43] Ти Іван Сила! Ти чемпіон</p>	<p>- Hello, champion!</p> <p>- Mikha, 5 minutes. Not more.</p> <p>- Please accept my condolences regarding Dr. Novak. Keep it for dinner. I know about food here. Oh, keep your head up! You are Ivan Syla! You are republican champion! Must I force you to eat?</p> <p>- Nah</p>

	<p>республіки! Чи мені силою тебе годувати? [44]</p> <p>- Хах</p> <p>- О, це ж інша справа. Не сумуй, все буде добре.</p>	<p>- - Oh, that's another matter. Don `t be sad. All goes well.</p>
00:38:13	[стук в двері]	[door knocking]
00:38:17	Міхо, твого чемпіона ще мій син буде стежити.	Mikha, my son will still watch over him.
00:38:39	<p>- Ганьба! Поліція зводить рахунки з чемпіоном республіки, що переміг Магдебурю. Ви хоч розумієте, чим закінчуються подібні статті?</p> <p>- Але ж пане генерал, факти.</p> <p>- Факти? А ви знаєте, що журналісти провели власне розслідування?</p> <p>- Чорниця показала, що доктора Новака не було вбито. Він свідомо направив своє авто в прірву, рятуючи дітей.</p> <p>- Пане генерал, але ж золотий годинник Новака.</p> <p>- За свідченням ювеліра, золотого годинника не викрадено, а подаровано доктором Новаком. До речі, а хто автор цієї ідіотської версії?</p>	<p>- What a shame! The police avenges the republican champion who defeated Mahdebura. Do you even understand consequences?</p> <p>- But, Mr. General, we have facts.</p> <p>- Facts? Do you know that journalists made their own investigation?</p> <p>- Analysis showed Dr. Novak was not killed. He deliberately drove his car into the abyss to save children.</p> <p>- Mr. General, there's Novak's gold watch.</p> <p>- According to the jeweler, gold watch was not stolen, but was given as a gift. Whose is this idiotic version?</p> <p>- Senior Agent Fiksa's, Mr. General.</p>

	<p>- Старший агент Фікса, пане генерал.</p> <p>- Негайно у відставку. Справу закрити, чемпіона випустити. Все!</p>	<p>- Resigned immediately. Close the case, release the champion. That's it!</p>
00:39:33	<p>- Ви хоч розумієте в яку халепу ви мене втягнули? [45] Все, що я можу для вас зробити – це відправити вас у відставку за станом здоров'я.</p> <p>- За що, пане капітан? Я двадцять років віддав поліції, і мене у відставку? Та за що? За якогось селяка?! Пане капітан!</p> <p>- За чемпіона республіки ви будете відповідати по закону!</p>	<p>- Do you understand the problem? I can retire you on health only.</p> <p>- For what, Mr. Captain? I worked for 20 years in the police, and I am retired? For what? Due to rustic?! Mr. Captain!</p> <p>- You will be brought to justice for the republican champion!</p>
00:39:57	<p>- Міністерство. Пане генерал, Баронеса фон Бухенбах.</p> <p>- Угу. Ало. Вітаю вас, Баронесса.</p> <p>- Пане генерал, а що там за скандал з чемпіоном республіки? Можливо вам потрібна моя допомога?</p> <p>- Ну а що ви пропонуєте?</p> <p>- Випустити його за 50 000.</p> <p>- Випустити? Ні. Ні, це не можливо, адже є закон.</p> <p>- А за 100?</p>	<p>- Ministry. Mr General, Baroness fon Bukhenbakh.</p> <p>- Yes. Good afternoon, Ms Baroness.</p> <p>- Mr. General, what is the republican champion scandal? Do you need my help?</p> <p>- Well, what do you offer?</p> <p>- Release him for 50,000.</p> <p>- Release? No, it is impossible, there is a law.</p> <p>- And for 100?</p> <p>- Interesting offer. I wait for you.</p>

	- Цікава пропозиція. Я чекаю на вас.	
00:40:37	[двигун машини]	[car engine]
00:40:58	Хоч ви й злочинець, але як не дивно є люди, яким небайдужа ваша подальша доля. Тому дозвольте відрекомендувати Баронесу фон Бухенбах і пана Пандорського.	Even though you are a criminal, there are people caring about your future. Therefore, allow me to introduce Baroness fon Bukhenbakh and Mr. Pandorskyi.
00:41:15	Чемпіоне, нашому цирку потрібне оновлення. Особливо після того, як ви відправили Велета до лікарні. Йому потрібна заміна. І ви ідеально підходите. Баронеса навіть внесла за вас велику грошову заставу.	Champion, our circus needs an update. Especially after Velet's loss. We need a new person. You are perfect candidate. Baroness made a large deposit for you.
00:41:34	Тільки не подумайте, що я вас викупила заради великої любові до штанги.	Don't think I bought you out for the barbell.
00:41:37	Чемпіоне, наша пропозиція. Ви підписуйте контракт і працюєте в цирку, поки не повернете грошової застави. Або ж повертаєтесь назад до в'язниці.	It's our offer. You sign a contract and work in the circus until deposit returning or you go back to prison.
00:41:53	[підписання документу]	[signing]

00:41:57	Угу. Повірте чемпіоне, цим підписом ви круто зміните своє колишнє життя.	Believe me, signing it you change your life.
00:42:21	- Головне, аби наш чемпіон не знав, що справу проти нього закрито і він не винен. - Оо, Баронеса. Я не хотів би бути вашим ворогом.	- It's important for him no to know about closed case and his innocence. - Oh, Baroness. I wouldn't want to be your enemy.
00:42:31	[телефонний дзвінок]	[phone ringing]
00:42:40	[Грім]	[thunder]
00:43:01	О, пан Фікса! Ви повернулися? За що, ви 3 дня нічого не їли. Не пропадати ж добру.	Oh, Mr. Fiksa! Did you go back? For what? You haven't eaten for 3 days. Do not waste it.
00:43:10	Ви хочете помститися цьому селяюку?	Do you want to avenge rustic?
00:43:35	[двигун машини]	[car engine]
00:43:56	Прошу хвилинку уваги, колеги. Дозвольте вам представити нового артиста нашого цирку.	Attention please. Let me introduce a our circus new artist.
00:44:08	Мене звати Мілка. Ми дуже раді бачити вас в нашому цирку.	My name is Milka. We are very happy to see you in our circus.
00:44:16	Чемпіоне, чемпіоне, про що ви постійно думаєте? Ви мене чуєте, чи ні? Повторюю ще раз. Я запрошую бажаючих із	Champion, champion, what are you always thinking about? Did you hear me? I repeat once again.

	публіки на бій за грошову нагороду. А ви з ними боретесь і перемагаєте.	I invite guests to fight for a cash prize. You fight and win.
00:44:32	Я вам казав, я не буду боротись.	I told you, I will not fight.
00:44:39	Шановний, я розумію, що ви чемпіон, але ж вашу кримінальну справу ще не закрито. До того ж у цирку вас ніхто на руках носити не буде.	Dear, I understand you are a champion, but your criminal case isn't closed. No one will carry you in arms.
00:44:55	Тоді я буду носити цирк.	I will carry the circus.
00:45:00	Хах. Це як?	Hah. How?
00:45:01	- А навіщо? - Будем кататися. Хах - Що ти робиш?	- And why? - We will ride. Hah - What are you doing?
00:45:13	Прошу вас, сідайте.	Please, sit down.
00:45:15	Ха-ха-ха	Ha-ha-ha
00:45:16	- Сідайте. - Сідайте, сідайте!	- Sit down. - Sit down!
00:45:23	Не забрудни костюм.	Don't stain a suit.
00:45:33	Неймовірно. Браво. Браво!	Wow. Bravo. Bravo!
00:45:39	[оплески]	[cheers]
00:45:51	Найсильніша людина Європи, ваші оплески.	The strongest person in Europe, cheers.
00:45:51	Іван Сила!	Ivan Syla!
00:45:53	[оплески]	[cheers]
00:45:56	[музика]	[music]

00:46:29	Пане генерал, добре, що ви його випустили. А то б у нас в цигарні порвав би всі кайдаки [46].	Mr. General, his relief was good idea. He'd break all shackles in a jail.
00:46:34	Вигідна інвестиція Баронесса. Поздоровляю.	It's profitable investment. My congratulations.
00:46:42	Браво!	Bravo!
00:46:43	[музика]	[music]
00:46:49	- Швидше, швидше. - Та біжу.	- Faster, faster. - I run.
00:46:52	[іржання]	[neighing]
00:46:56	- Чудово. Без цього коня, цирк на жодні гастролі не поїде [47]. - А якщо ваш приятель відмовиться забрати коня? - Де ти бачив такого цигана, який відмовиться від коня?	- Great. Without this horse, they will not go on tour. - If your friend refuses to take the horse? - Do you know a gypsy who would refuse?
00:47:11	Не хвилюйся, все буде добре.	Do not worry. All is well.
00:47:13	Дозвольте.	Let me.
00:47:23	Пане Пандорський, кінь Альфонс пропав [48].	Mr. Pandorskyi, the horse disappeared.
00:47:30	Не сумуй, сонечко. Твоя краса цінніша за усіх коників.	Dear, don't be sad. Your beauty is more important.
00:37:34	[удар]	[hit]
00:37:35	Так, годі. Ідіть звідси. Ідіть, готуйтеся до виїзду на гастролі.	Come on. Get out. Go, prepare for a tour.
00:47:43	[іржання]	[neighing]

00:47:44	Давайте, давайте.	Keep trying.
00:47:45	Як же ж вона буде?	How does she feel?
00:47:49	Все буде добре. Піду до Аделії.	All goes well. I go to Adeliia.
00:47:55	Чого повставали? Робити нічого?	Why did you get up? No work?
00:48:02	Іване! Ти таке виробляв на арені!	Ivan! How you perform on the arena.
00:48:06	- Міхо, у нас біда. Кінь Мілки пропав. - Кінь? Якщо в цьому місті і пропадає кінь, то повірте мені і слову моєму. Я знаю де його шукати. - Міха! - Я знайду його!	- Mikha, we have a problem. Milka's horse disappeared. - A horse? If a horse disappeared in a city, believe me, I know where to look. - Mikha! - - I'll find it!
00:48:19	[іржання]	[neighing]
00:48:27	[музика]	[music]
00:48:33	[іржання]	[neighing]
00:48:52	[іржання]	[neighing]
00:48:53	- Альфонс? Альфонс! - Міхо! - Знайшовся!	- Alfons? Alfons! - Mikha! - He found it.
00:48:57	Привіт голубки! [49] Вам не вистачає тільки весільного букетика та фати для нареченої. Ха-ха-ха	Hello lovers! You need a wedding bouquet and a bride veil. Ha-ha-ha
00:49:03	- Міхо, це що кров?	- Mikha, is it blood?

	<p>- Та пусте. А от піджака нового шкода.</p> <p>- Міха, я тобі так вдячна. Ніколи не забуду. Альфонс повернувся! Альфонс повернувся!</p>	<p>- Don't worry. I feel pity for the new jacket.</p> <p>- Mikha, thank you. I will never forget. Alfons is here! Alphonse is here!</p>
00:49:29	Ха-ха-ха	Ha-ha-ha
00:49:31	Я як підскочив до циганського барона, та він мене батогом: "Хрясь" [50]. Я вивернувся і його штовхнув. Так він у вогнище й впав. Поки цигани його звідки витягали, я на Альфонса та й втік.	I jumped up to the gypsy baron, and he kicked me by whip: "Khrias". I evaded and pushed him. He fell into the fire. While the gypsies pulled him out, I sat on Alfons and ran away.
00:49:41	Ха-ха-ха	Ha-ha-ha
00:49:43	<p>- Міхо, ти ж обіцяв не красти.</p> <p>- Та то ж не крадіжка, а бойовий трофей. Він же коня відбив у чесному бою.</p> <p>- Юначе, ви врятували наш цирк.</p> <p>- Вважайте, що ви знайшли охоронця для вашого цирку.</p> <p>- Так і є. Кращого охоронця нам не знайти. Шановний, як вас звати?</p>	<p>- Mikha, you promised not to steal.</p> <p>- But it's not theft, it's a trophy. He won the horse in a fair fight.</p> <p>- Guy, you saved our circus.</p> <p>- You have found a security guard for your circus.</p> <p>- That's true. You are the best. What is your name?</p> <p>- Mikha from the railway station, or from the Bukhenbakh circus.</p> <p>- Well. I take you to the corpse. I'll agree with the Baroness. Attention! Not forget, we go on tour tomorrow morning.</p>

	<p>- Міха Княжець з привокзальної, а може з цирку Бухенбах?</p> <p>- Угу, добре. Я беру вас до себе, у труп. З Баронесою я домовлюся. Увага! Незабуваймо, завтра зранку збираємось на гастролі.</p> <p>- Пане, а що таке гастролі?</p> <p>- Аа, то найвеселіше свято у житті артиста.</p>	<p>- Sir, what is tour?</p> <p>- Oh, it's the funniest holiday in an artist's life.</p>
00:50:41	[іржання]	[neighing]
00:50:42	<p>- Акуратніше, сюди давай. Розвертай. Дивись, щоб не черкнув.</p> <p>- Та ти два рази вже черкнув.</p> <p>- Я черкнув?</p> <p>- А хто я, чи що?</p> <p>- То ти черкнув.</p>	<p>- Carefully, put here. Turn it. Not scratch.</p> <p>- You have already scratched.</p> <p>- Was I?</p> <p>- Was it me?</p> <p>- You have done it.</p>
00:50:58	<p>- Руки, руки обережно.</p> <p>- Тримай, тримай. Тихіше, тихіше та тихіше. Обережно, бо упустиш, як вчора впустиш. Обережно, обережно!</p>	<p>- Carefully.</p> <p>- Hold it, hold it. Carefully. You will drop it as you did yesterday. Be careful, be careful!</p>
00:51:09	[падіння]	[fall]
00:51:10	<p>- Ну я ж казав</p> <p>- Чого це я?!</p> <p>- А хто?</p>	<p>- Well, I said that.</p> <p>- Why was I?!</p> <p>- But who?</p>

00:51:13	[шелест купюр]	[bills rustle]
00:51:30	- Завтра цирк їде на гастролі [51]. - Знаю. Де б ти не був, чемпіоне, я завжди буду там де ти.	- The circus will go on tour tomorrow. - I know. Champion, I am where you are.
00:51:48	[музика]	[music]
00:51:54	Прага	Prague
00:51:58	Чехословаччина – Париж	Czechoslovakia - Paris
00:52:01	Париж	Paris
00:52:08	Circus Buchenbach	Circus Bukhenbakh
00:52:11	[музика]	[music]
00:52:26	Ваші оплески! Чемпіон республіки.	Cheers! Here is republican champion.
00:52:38	- Дозвольте відрекомендуватись Генерал Гюсто. - Прошу. - Дякую за чудове циркове шоу. Я пропоную вашому чемпіону бій з нашим чемпіоном, майстром французької боротьби. - Так, це дуже цікаво. Але наш чемпіон не бореться на арені. - Окрім гонорару, ваш цирк, Баронессо, отримає чудову рекламу.	- Allow me to introduce myself, General Hiusto. - Please. - Thank you for such incredible show. I offer your champion a fight with the master of French wrestling. - It's interesting. But our champion doesn't fight on an arena. - Apart salary, your circus will receive perfect advertising. - No. - Think about my offer before morning. Goodbye.

	<ul style="list-style-type: none"> - Ні. - Обміркуйте до ранку мою пропозицію. До побачення. 	
00:53:26	[овації]	[cheers]
00:53:39	Бравоо! Бравоо!	Bravo! Bravo!
00:53:44	<ul style="list-style-type: none"> - Ну як вистава? - Це було ого-ого. Як тебе молотом так: “Дух”. 	<ul style="list-style-type: none"> - How was the performance? - It was unreal. Especially when was the hammer.
00:53:51	Чемпіоне, можна вас на хвилиночку?	Champion, may I have a moment?
00:53:56	<ul style="list-style-type: none"> - Вітаю вас чемпіоне. Нарешті у вас є нагода почати віддавати борг. Завтра ви матимете честь боротися з чемпіоном Франції. - Баронессо, але ж ми домовлялись, що я не буду боротися. - Ви, шановний, забули, що вашу кримінальну справу ще не закрито. 	<ul style="list-style-type: none"> - My congratulations. You have an opportunity to pay off debt. You will fight French champion tomorrow. - Baroness, we agreed that I will not fight. - Dear, you forgot about your open criminal case.
00:54:19	Баронессо, я гадаю чемпіон розуміє, що треба відстояти честь республіки.	Baroness, I think the champion understands the honor of the republic.
00:54:28	Грандіозний бій двох чемпіонів. Гордість Франції викликає на бій чемпіона	A grand two champions battle. The French pride call to fight the republican champion. Today. At

	республіки. Сьогодні в цирку Бухенбах. Не пропустіть.	the Buchenbach Circus. Don't miss it.
00:54:59	[Говорять французькою]	[French speaking]
00:55:14	[оплески]	[cheers]
00:55:19	Вітайте чемпіона республіки, котрий здивував Париж. Перед вами Іван Сила. Ваші оплески! Шановна публіко! Чемпіон республіки проти чемпіона Франції. Олександр Ренне!	Greet republican champion surprised Paris. He is Ivan Syla. Cheers! Ladies and gentlemen! Republican champion against French champion. Oleksandr Renne!
00:55:49	[оплески]	[cheers]
00:56:07	На цьому двобої чемпіонів присутні великий шанувальник боротьби – президент французької республіки Поль Дешанель [52].	Here is a big fighting fan. It's Pal Deshanel, the president of the French Republic
00:56:27	Нашим чемпіоном пишається вся Франція [53]. Шкода, що цей бій буде дуже коротким.	Our champion is French pride. It's a pity that this fight will be very short.
00:56:34	Ха-ха-ха	Ha-ha-ha
00:56:36	Пані та панове, шановні судді, ми починаємо.	Ladies and gentlemen, learned judges, we begin.
00:56:42	[оплески]	[cheers]
00:56:58	Іван, тримайся!	Ivan, hold on!
00:57:02	Ха-ха-ха	Ha-ha-ha
00:57:11	Тримайся Іване!	Ivan, hold on!
00:57:15	Ха-ха-ха	Ha-ha-ha

00:57:17	Це не за правилами! Суддя!	It's against rules! Judge!
00:57:20	Іване, тримайся на ногах. Давай, Іване. Давай!	Ivan, hold on legs! Ivan, go on. Go on!
00:57:41	Вставай! Вставай свиня!	Stand up! Stand up fool!
00:57:50	[відкупорювання шампанського]	[uncorking]
00:57:54	Панове, можливо я погано знаю правила, але мені здається, що переміг мій чемпіон.	Sirs, I don't know rules well, but I think my champion won.
00:58:00	Браво!	Bravo!
00:58:04	Іване!	Ivan!
00:58:07	Іван Сила – чемпіон!	Ivan Sylva is a champion!
00:58:09	Си-ла! Си-ла! Си-ла!	Sy-la! Sy-la! Sy-la!
00:58:17	Сьогодні ми поставимо хрест на кар'єрі цього чемпіона [54].	Today we'll defeat the champion's career.
00:58:21	- Міс'є Гюсто, куди ж ви? - Гроші ви отримаєте завтра. - Сьогодні. - Сьогодні.	- Monsieur Gusteau, where you going? - You will receive money tomorrow. - Today. - Today.
00:58:30	Ха-ха-ха.	Ha-ha-ha
00:58:32	Си-ла! Си-ла! Си-ла!	Sy-la! Sy-la! Sy-la!
00:58:50	- Давай. - Я не буду палити цирк. - Що? Добре. Ходімо. Тоді, спалимо чемпіона. Хе-хе.	- Come on. - I will not burn a circus. - What? Well. Come on. Let's burn the champion. He-he.

00:59:15	<p>- Оо! Велете, друже мій. Що ви тут робите?</p> <p>- Віддай.</p> <p>- Баронесса сплачує ваше лікування у Празі, а ви бігаєте з факелом по Парижу.</p> <p>- Віддай!</p> <p>- Хах.</p>	<p>- Oh! Giant, what are you doing here?</p> <p>- Give it back.</p> <p>- The baroness pays for your treatment in Prague. You run around Paris with a torch.</p> <p>- Give it back!</p> <p>- Hah.</p>
00:59:40	[гавкіт]	[barking]
00:59:50	Ось так мій юний Прометейе.	That's the way.
00:59:58	[музика]	[music]
01:00:01	Панове, що ви робите?	Sirs, what are you doing?
01:00:07	Тихіше, тихіше.	Be careful!
01:00:09	Міха, от лидацюга [55]. Ану йди до коней. Швидше! Швидше! Завтра ми повинні бути вже в іншому місті.	What lazy Mikha. Go to hourses. Faster! We must be in another city tomorrow.
01:00:24	<p>- Так ось, ми зупинились на тому, що ви з Фіксою вирішили спалити чемпіона, разом з нашим цирком.</p> <p>- Я б цього ніколи не зробив. Пане Пандорський робіть що хочете, але я без цирку жити не можу.</p> <p>- Повертайтеся до нас.</p>	<p>- So, you and Fiksa decided to burn the champion with our circus.</p> <p>- I would never do that. Mr. Pandorskyi, I can't live without circus.</p> <p>- Come back to us.</p>
01:01:00	Відійди.	Get out.

01:01:12	[музика]	[music]
01:01:21	Італія	Italy
01:01:22	[музика]	[music]
01:01:31	Австрія	Austria
01:01:33	[музика]	[music]
01:01:41	Велика Британія	Great Britain
01:01:42	[музика]	[music]
01:01:47	Іспанія	Spain
01:01:48	[музика]	[music]
01:01:58	Португалія	Portugal
01:01:59	[музика]	[music]
01:02:15	США	The USA
01:02:16	[музика]	[music]
01:02:29	[гудок машини]	[car horn]
01:02:46	Вибачте сер, заберіть, будь-ласка, ваше авто.	Excuse me, move your car, please.
01:02:51	Леді та джентльмени, я Тоні Варченеллі, представник автомобільної компанії. Шановна публіко, шановна пресо. Я пропоную парі: я переїду своїм автомобілем вашого чемпіона. Якщо він витримає я подарую йому цю машину і свої вибачення.	Ladies and gentlemen, I'm Toni Varchenelli from a car company. Dear audience, dear press. I offer a bet. I drive your champion over. If he survives, I will apologise and give him this car.
01:03:16	Чемпіоне, я забороняю вам робити це безумство!	I forbid you to do this!

01:03:22	Та якщо чемпіон відмовиться від моєї пропозиції, я оголошу його боягузом, який немає права називатись чемпіоном.	If champion refuses, I will declare him a coward who can't be called a champion.
01:03:34	Хлопці, принесіть дошки.	Guys, bring boards.
01:03:36	Що він робить?	What happens?
01:03:40	Давай сюди.	Here.
01:03:46	[двигун машини]	[car engine]
01:03:51	Давай, давай.	Continue.
01:03:52	[двигун машини]	[car engine]
01:04:02	Аа!	Aa!
01:04:14	Ха-ха-ха	Ha-ha-ha
01:04:18	Іване! Іване! Живий!	Ivan! Ivan! Alive!
01:04:32	Іван! Молодець!	Ivan! Well done!
01:04:47	Пане Фікса, він довів, що наші машини найбезпечніші у світі. Це неймовірно! Він витримав. Це ваш гонорар за чудову рекламну ідею. Обережніше, бо в банку у вас його не приймуть. Вас, слов'ян не зрозумієш.	Mr. Fiksa, he proved our car is the safest in the world. It is incredible! He did it. This is your fee for a great advertising idea. Be careful, because your banks won't accept it. It's really weird.
01:05:13	Це мама і тато. Вони теж працювали в нашому цирку.	They're my mum and dad. They worked in our circus too.
01:05:49	відмінюється	cancelled
01:06:07	У мене крім тебе нікого не має.	I have only you.
01:06:10	[Грім]	[thunder]
01:06:19	[музика]	[music]

01:06:40	<ul style="list-style-type: none"> - П'єр, знову запізнився. - Аделія, наш цирк отримав запрошення на міжнародний фестиваль у Лондоні. - Чудово. - А головне – ми в афішах, Аделіє. І після останніх подій, я гадаю треба вже сказати Івану правду. - Навіщо? А гроші? - Гроші? Аделіє та тільки за його виступ з Марченеллі ми отримали більше ніж наш цирк заробив за цілий рік [56]. - Це не ваша справа як я заробляю гроші. І не забувайте, що ви всього лише імпресарію цирку Аделії фон Бухенбах. А зараз ідіть і працюйте, пане Пандорський. - Дякую за вечерю. 	<ul style="list-style-type: none"> - Pier, you're late again. - Adelia, our circus received an invitation to an international festival in London. - Great. - The main thing is we are on posters. After recent events, I think we must tell the truth. - Why? What about money? - Money? Adelia for his fight with Marchenelli we earned more than last year. - It is not your business how I earn money. And don't forget that you are just Adelia fon Bukhenbakh's circus impresario. Go and work, Mr. Pandorskyi. - Thank you for dinner.
01:07:44	Лондон	London
01:07:47	[музика]	[music]
01:08:10	<ul style="list-style-type: none"> - Мені здається саме час сказати Івану правду. Чемпіоне! 	<ul style="list-style-type: none"> - It's time to tell the truth. Champion!

01:08:22	<ul style="list-style-type: none"> - Баронессо, я хочу особисто подякувати вам за абсолютно неймовірний виступ. А також привітати з нагородою ваш цирк “Бухенбах”. - Це для мене честь, сер. - Я маю до вас пропозицію. Нехай ваш чемпіон вийде на двобій з нашим боксером, містером Джексеном. - Вибачте, одну хвилинку. Чемпіоне! Іване, якщо ви виграєте, я пробачу вам ваш борг, усі гроші, які я заплатила в поліцію. Ви станете вільною людиною. Ви згодні? - Добре. - Тоді до зустрічі за тиждень. Люблю мати справу з простаками. 	<ul style="list-style-type: none"> - Thank you for an absolutely incredible performance. Also I congratulate your circus on the award. - It is an honor for me, sir. - I have a proposal for you. Your champion go head-to-head with our boxer, Mr. Jackson. - One minute, please. Champion! Ivan, if you win, I will forgive your debt, all money I paid to the police. You will be a free person. do you agree? - Yes. - See you in a week. I like to deal with simpletons.
01:09:18	<p>Іване, захищайся! Ліву вище! Тримай удар! Ну що ж ви?</p>	<p>Ivan, defend yourself! Left hand up! Hit! Oh, man.</p>
01:09:26	<ul style="list-style-type: none"> - Тиждень тренуємось, а толку ніякого. Завтра бій, а ти, Іване, не готовий. - Я готовий. 	<ul style="list-style-type: none"> - We have been training for a week, it’s useless. There will be a fight tomorrow. You aren’t ready. - I am ready.

	- Угу. А Джексон, між іншим, чемпіон з боксу. Дай йому ще. О! Отак. Ні, треба відмовлятися від бою.	- Huh. Jackson is a boxing champion. Give him more. O! Like this. No, we quit the fight.
01:09:45	Пане Пандорський, не хвилюйтеся, ми переможемо!	Mr. Pandorskyi, don't worry, we will win!
01:09:49	- Іван не готовий. - Розумієш? Не го-то-вий. - Я готовий. - Угу. Готовий? Велете. Ось тепер готовий. Досить. Відмовляємось від бою. - Пане Пандорський, до завтра ми ще встигнемо. - Ні. - А я все одно переможу.	- Ivan isn't ready. - Understand, he isn't ready. - I am ready. - Huh. Ready? Giant. Now you're ready. Enough. We quit the fight. - Mr. Pandorskyi, we will have time until tomorrow. - No. - I will win anyway.
01:10:23	Удар тримай!	Hit him!
01:10:26	Давай! Давай! Давай!	Hold on!
01:10:37	Ти переможеш. Ти переможеш.	You win. You win.
01:10:56	Seven, eight, nine, out.	Seven, eight, nine, out.
01:11:08	[оплески]	[cheers]
01:11:11	Браво чемпіоне.	Bravo.
01:11:15	Плавала зірка по воді, хей! Плавала зірка по воді, хей! Зірка плила по воді, га! Плавала зірка по воді, хей!	A star floated on the water, hey! A star floated on the water, hey! On the water there's a star, ha!

	Зірка плила по воді, хей!	A star floated on the water, hey! On the water there's a star, ha!
01:11:32	<ul style="list-style-type: none"> - Іване, чому сумний такий? - Велете, друже, знаєш я більше ніколи не вдарю людину. Обіцяю. 	<ul style="list-style-type: none"> - Why are you sad? - Dear friend, I will never hit a person again. I promise.
01:11:46	<ul style="list-style-type: none"> - Джон! Ви напевно Джон Сила, чи не так? - Так. - Я ж казав тобі, це він. Це неймовірно. Джин Сила ми ваші найбільші фанати. Ми б хотіли поговорити з вами про вашу перемогу над Джексоном. Ми навіть заснували ваш фан-клуб. Він тут не далеко, за рогом. - Хлопці бажають з тобою ближче познайомитись. - Так. - Та йди, поспілкуйся з людьми. А ми тебе тут почекаємо. - Іди, Іване. Іди. - Добре. - Хлопці будуть дуже раді з вами познайомитись. Дивовижно. У вас такі сильні м'язи, мов кам'яні [57]. 	<ul style="list-style-type: none"> - John! You are John Syla, aren't you? - Yeah. - I told you, it's him. It is incredible. Gin Syla, we are your fans. We'd like to talk about your win over Jackson. We even open a fan club. It is not far away, around the corner. - Guys want to know you better. - Yes. - Go and talk. We wait for you here. - Go, Ivan. go - Well. - Guys will be very happy to meet you. Incredible. You have such strong muscles as stones.

01:12:35	Сюди, сюди. Це тут, за рогом. Ходімо. Сюди!	Here, here. It's around the corner. Come on. Here!
01:12:40	Ха-ха-ха	Ha-ha-ha
01:12:42	- Панове, читали? - Усім привіт. - Вболівальники Джексона пообіцяли помститися нашому чемпіону за поразку. - Ха-ха-ха. - А де Іван? - Та пішов зі своїми прихильниками святкувати перемогу. - З якими прихильниками? - Британськими. Ха-ха-ха.	- Sirs, have you read it? - Hello. - Jackson's fans promised to avenge our champion. - Ha ha ha. - Where is Ivan? - He went with his fans to celebrate the victory. - Which fans? - British. Ha ha ha
01:12:59	Та які в нього тут можуть бути прихильники?	Which fans does he have here?
01:13:03	Ми майже на місці. Ще трохи. Ходімо. Усе, прийшли. Ми привели вас сюди, щоб помститися за Джексона.	We are almost there. A little further. Come on, We came. We brought you here to avenge Jackson.
01:13:34	Ааа!	Аа!
01:13:39	За Джексона!	For Jackson!
01:13:50	Схаменіться! Це чемпіон республіки!	Come on! It is the republican champion!
01:14:25	За Джексона!	For Jackson!
01:14:33	Іване! Агент Фікса?	Ivan! Agent Fiksa?

01:14:45	Правда завжди переможе, чемпіоне.	The truth always wins.
01:14:50	[музика]	[music]
01:15:12	- Баронессо, ми нічого не можемо гарантувати. - Питання грошей мене не турбує. Мене турбує тільки здоров'я нашого чемпіона.	- Baroness, we cannot guarantee anything. - Money does not bother me. Champion's health is the most important.
01:15:26	Панове.	Sirs.
01:15:33	- Аделіє. - Це я в усьому вина, тільки я.	- Adelia. - It's only my fault.
01:15:50	- Виходь за мене. - Я не можу. Я не можу повірити своєму щастю.	- Marry me. - I can't believe my luck.
01:16:00	[музика]	[music]
01:17:50	[двигун автобуса]	[bus engine]
01:18:28	- Так би одразу. Бувай батьку. - Усе. Пішли, Микола.	- Right away. Goodbye father. - Well. Let's go, Mykola.
01:18:58	Правда завжди переможе.	The truth always wins.
01:19:16	Фільм засновано на реальних подіях	The film is based on real events
01:19:18	Іван Фірцак народився 1899 року в селі Білки на Закарпатті [58]. Неодноразово ставав Чемпіоном Європи з важкої атлетики та боротьби. Фірцаку пропонували роботу в	Ivan Firtsak was born in 1899 in the Bilky village in Zakarpattia. He became the European Champion in weightlifting and wrestling. Firtsak got offers to work in the best world circuses,

	<p>найкращих цирках світу, але незважаючи на вигідні контракти, Іван з молодою дружиною повернувся у рідне село. В Європі було відкрито два музеї Івана Фірцака, якого пам'ятають як Кротона. А в народі його прозвали Іван Сила [59].</p>	<p>but despite the contracts, Ivan went back with his young wife to his village. Two Ivan Firtsak's (Kroton's) museums were opened in Europe. People called him Ivan Syla.</p>
<p>01:20:16</p>	<p>Ти хочеш злетіти у космос, бо маєш багато ідей, ти мрієш здружити з пінгвіном на станції “Майкл Фарадей”.</p> <p>Ти можеш звичайно просити, молитись про це небесам, та Бог помагає лиш тому, хто робить життя своє сам.</p> <p>Ти мариш мандрівками в джунглях, ти подумки взяв Еверест, ти прагнеш від вдячного людства, геройський отримати хрест.</p> <p>Що ж можеш поринути в мрії, і спати і вірити снам, та мрія жива лиш для того</p>	<p>You want to fly into space, because of many ideas, you want a penguin friend, at "Michael Faradai" station.</p> <p>You can ask of course, pray to heaven for it, and God helps only those, who makes their own life.</p> <p>You dream of jungle traveling, you reach Everest in your mind, you want to get the cross, from a grateful society.</p> <p>You can fall into dreams sleep and believe in dreams, but dreams are alive</p>

	<p>хто робить життя своє сам. Молись, чи моли тих у кого є сила, та щоб не просив ти, щоб ти не просила, щоб доля тебе на руках підносила, візьми і зробити себе сам.</p> <p>Молись чи моли тих у кого є сила, та щоб не просив ти, щоб ти не просила, щоб доля тебе на руках підносила, візьми і зробити себе сам.</p> <p>Я сам собі сила. Я сам собі сила. Я сам собі сила. Я сам собі сила. Я сам собі сила. Я сам собі сила. Візьми і зроби себе сам. Я сам собі сила. Я сам собі сила. Я сам собі сила. Сила! Сила! Я сам собі сила. Я сам собі сила.</p>	<p>only for life making people. Pray, pray to those with power, that you do not ask, fate will hold you up on arms, take it and make yourself.</p> <p>Pray, pray to those with power, that you do not ask, fate will hold you up on arms, take it and make yourself.</p> <p>I am own power. I am own power. I am own power. I am own power. I am own power. I am own power. Take it and make yourself. I am own power. I am own power. I am own power. Power! Power! I am own power. I am own power.</p>
--	---	---

Я сам собі сила.	I am own power.
Сила! Сила!	Power! Power!
Я сам собі сила.	I am own power.
Я сам собі сила.	I am own power.
Я сам собі сила.	I am own power.
Сила! Сила!	Power! Power!
Я сам собі сила.	I am own power.
Я сам собі сила.	I am own power.
Я сам собі сила.	I am own power.
Сила! Сила!	Power! Power!

**ALFRED NOBEL UNIVERSITY
EUROPEAN AND ASIAN LANGUAGES AND TRANSLATION DEPARTMENT**

MARIIA KABITOVA

**SOCIAL AND CULTURAL PECULIARITIES OF UKRAINIAN
CINEMA DISCOURSE IN THE PROCESS OF SUBTITLING OF THE
MOVIE “IVAN SYLA”**

ABSTRACT OF MASTER’S THESIS

Scientific supervisor Zinukova N.V., DSc, Full Professor

Dnipro

2024

The thesis is devoted to the study of the socio and cultural peculiarities of the Ukrainian cinema discourse in the process of English subtitling using the Ukrainian film "Ivan Syla". The subject of the research is socio and cultural features in Ukrainian films and ways of conveying lexemes with a national component in the process of English subtitling.

The relevance of the topic is explained by the rapid development of the audiovisual artworks production and their impact on various spheres of social life. Ukrainian feature films contain a lot of lexical units with socio and cultural components in order to convey national traditions and people's ordinary life features. English subtitling, as one of the ways of rendering the original language, helps the viewer to hear actors' original emotions and intonation by reading titles at the bottom of the screen.

The purpose of investigation is to reveal the lexical, socio and cultural peculiarities of the Ukrainian cinema discourse, strategies and methods of their English rendering.

The objectives of the thesis in accordance with the goals set are:

1. To examine theoretical material devoted to cinematography and the history of its creation.
2. To specify the characteristic of feature discourse.
3. To determine lexical features, socio and cultural originality of the Ukrainian cinema discourse.
4. To define linguistic, grammatical and stylistic peculiarities of audiovisual works.
5. To outline ways of conveying lexical units with Ukrainian national component in English.
6. To investigate types and features of audiovisual translation.
7. To analyze lexemes with a cultural component in the feature film "Ivan Syla".
8. To highlight rendering methods of each lexical socio and cultural units type in the process of English subtitling.

The following methods and techniques were used in the research process: comparative research method was used for the analysis of lexemes with folk component in a Ukrainian feature film and their English translation. Discourse analysis was applied to consider the socio-cultural originality and speech analysis of audiovisual works. Functional method was used to determine the functions of each individual socio-cultural lexical unit in sentences of dialogic communication. And also we used conversational analysis to outline the nature of the conversation, the meaning of the interaction, negotiations and behavior of the speakers.

In the first chapter, we reviewed the creation history of cinematography and some difficulties for specialists. Since the feature discourse is an essential element, we have indicated the definition "cinema". According to the T.G. Lukyanova classification, this is a product of artistic creativity, which conveys ideas, values, knowledge and information to the viewer, the author's opinion about the situation. Regarding to the technological component, the film is an audiovisual work with episodes connected by the plot, creative idea, visual means combined with music. Cinema discourse is designed for visual and auditory perception of information, genres of screen originality, such as: animated film, feature film, scientific type and documentary film.

The task of feature film "Ivan Syła" is to reproduce on-screen images of the author's artistic thinking, using dramaturgy created on the artistic basis. According to the classification of L. Yepyk, D. Yepyk, we can identify educational, emotional functions and the role of strengthening the social norms in this film.

The sociocultural cinematic discourse component is a factor that influences the author's idea perception and understanding. This question was investigated by many researchers: A. Zahnitko, I. V. Bohdanova, Y. V. Mukataieva, L. Zimakova, O. I. Potapenko, L. P. Kozhukhovska, T. V. Chuban, I. V. Burchyk.

In the film creation process, specialists enrich the characters' lines purposefully with national lexemes, equivalent-lacking words, dialecticisms, words-symbols and phraseological units that convey Ukrainian identity, cultural features and have a teachable effect for children, e.g. пшениця - wheat, будцегарня - jail, ватажок - leader,

Імстичово - Imstychovo, Київське циркове училище - Kyiv Circus Academy, харчі – food, кайдаки - shackles, Велет - Giant, годинник – watch, ану не вішай носа - keep your head up.

Among the stylistic devices for revealing the functions of socio and cultural lexical units, we described comparative constructions and their context expanding, expressive and artistic imagery functions, hyperbole which emphasizes on certain characteristics. In addition, there is a metaphor that includes cognitive, nominative, communicative and expressive functions. Lexical repetitions are used to express emotional effect.

In the second chapter, we conducted an analysis of lexical, socio and cultural features on the example of the Ukrainian feature film "Ivan Syla". We have provided a detailed description of the chosen material and the most distinctive examples of lexemes with a national component. Thus, we confirmed the relevance of the theory presented in Chapter 1 and investigated its practical application. We detected conclusion that the most used are equivalent-lacking words and their role in conveying the specifics of colloquial people's speech, expressive, nominative, cultural and indicative functions in this film – 39 %. Dialecticisms make up a relatively high percentage of the text - 22%. National lexemes are used less and included emotional, expressive, cultural, nominative and thought-forming roles – 13%. There are comparatively fewer examples of symbolic words (13%) and phraseological units (13%), but they emphasize expression, symbolism, manifestation of subjective attitude and communication peculiarities between characters. In addition, we can find a relatively equal number of metaphors and hyperboles – 26%, comparative constructions (19%) and rhetorical questions (19%) in the film text. The fewest examples of repetitions are given – 11%.

In the third practical charter, we analyzed the methods of translation and rendering of socio and cultural lexical units. During the English subtitling process, we came to the conclusion that equivalent translation is the most used method for conveying sociocultural function in Ukrainian lexical units of the original cinematographic text – 49% from the total number, as the translator can convey all

original functions using target text language. Calque, which makes up 17% also conveys cultural function, but it is important to consider the context. Also, as we can see an analogue – 12 %, successfully preserve national, meaningful and artistic components of approved idea. In order to transfer proper names accurately we have used means such as transliteration (7%) and transcoding (2%) due to their stylistic neutrality.

The cultural effect of stylistic and figurative devices is best conveyed by lexical units calque – 24%. Also, a transformational translation has the high percentage - 20%. The equivalent and analogue have been used relatively less - 8%. Due to small number of onomatopoeia and proper names, transcoding represents the lowest usage percentage – 4%.

Summarizing, we come to the conclusion that in order to convey the socio and cultural peculiarities of Ukrainian films in the process of English subtitling, it is worth choosing an equivalent translation method, which makes it possible to render the cultural function accurately. But if the content of the message is violated, we should choose other ones, which we indicated above.